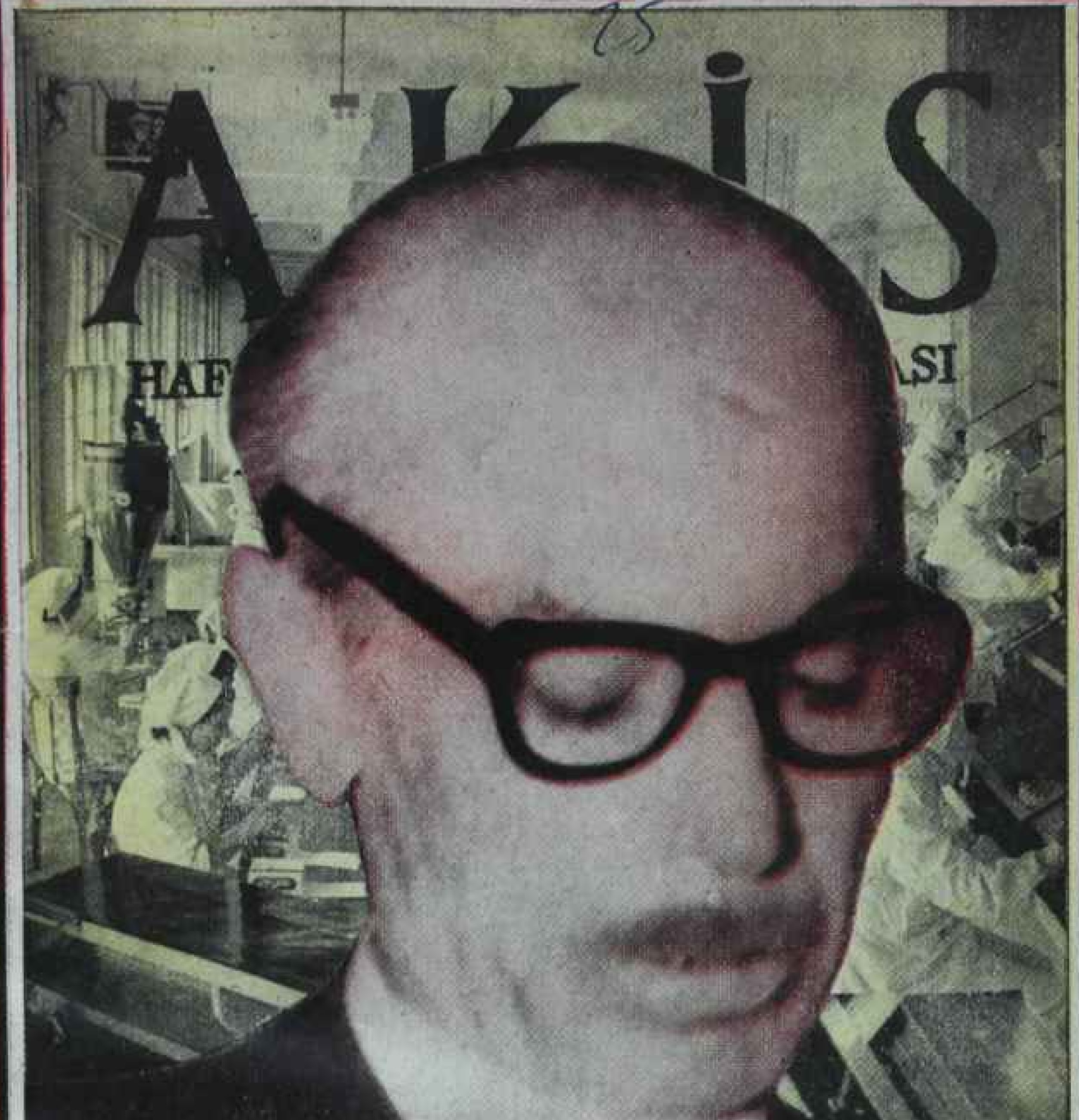


Senenin ilgi Çekici yazı serisi

Almanyada Naziler İktidara Nasıl Oturdular

Derleyen: Metin TOKER

FİATI : 1 LİRA


FAZLA GÜNEŞTE KALMAKTAN İLERİ GELEN
BAŞ AĞRILARINA KARŞI
OPON KULLANINIZ
OPON
OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder. OPON, yaz nezlesinde başarı ile kullanılır. OPON, günde 6 tablete kadar alınabilir

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 9, Cilt: XXIV, Sayı: 424

Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Tel: 11 89 92
P. K. 582 Ankara

*

İdare:
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Rüzgarlı Matbaa
Tel: 10 61 96

*

Başyazar:

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazı İşleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür:
TURHAN

*

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlak Yasanına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları:
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak : 1.500 TL.

İlan işleri:
Telefon: 10 61 96

Dizildiği yer:
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer:
Millî Eğitim Basımevi

FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı tarih: 12.8.1962

Kapak Resmimiz
Yusuf Azizoğlu
Dert babası

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,



Metin Toker

Bu haftadan itibaren, son yılların en önemli olaylarından birinin, iki Dünya Harbi arasında Almanyada nazilerin iktidarı ele alışlarının hikâyesi AKİS'te anlatılmaya başlamaktadır. Yeryüzünde gelip geçmiş diktatörlüklerden belki de en korkuncunu teşkil eden maceranın hangi ortamda, hangi şartlar içinde ve hangi tesirler altında, hangi şahıslarla, hangi taktikler kullanılmak suretiyle geliştiği bu yazı serisinde belirtilecektir. Karışık ve çeşitli cereyanın at koşturduğu Birinci Dünya Harbi Almanyasında topyekûn bir "gaflet, delâlet, çok zaman hiyanet" içinde bilgili, hassas, kültürlü, ananelere sahip, medeni bir milletin bir avuç sapık tarafından ve entellektüel gangsterlere dayanılarak nasıl sulta altına alındığı bir ibret manzarası teşkil etmektedir. Bu idarecilerin o milletin şayanı dikkat kudretini âlet diye kullanarak giriştikleri macera ise tarihin en kanlı sayfalarından bazılarını teşkil etmektedir. Alman Ordusu, alman Basını, alman aydınları, alman iş adamları, alman işçileri ve bilhassa alman politikacıları vaktinde görmeye muvaffak olamadıkları tehlike gelip çattığında ilk bedeli bizzat ödemişlerdir. "Bir musibet bin nasihattan iyidir" derler. Belki de bu yüzdendir ki eş bir ortam ve benzer şartlar İkinci Dünya Harbi sonrası Almanyasında yeniden meydana çıktığında almanlar akıllarını başlarına toplamışlar, mutluluğun yolunu çabuk bulmuşlardır. Ama geçirilen tecrübe artık sadece alınanların değil, bütün insanlığın malı olduğundan bunda herkesin alacak bir ibret hissesi vardır. Türk toplumunun çeşitli zümreleri alâkayla takip edecekleri bu yazılarda düşündürücü pek çok hâdise, şahıs, vaka ve durum bulacaklar, zaman zaman bizim hayatımızı, meselelerimizi, davranışlarımızı hatırlayacaklardır. Elbette ki sosyal gelişmelerde tıpatıp eş iki vaziyet yoktur. Unsurlar daima, bir ucundan değişiktir, farklıdır. Ancak, olup bitenlere kuş bakışı bakılabildiği takdirdedir ki sosyal gelişmelerin de kendilerine göre umumi kanunlara sahip bulunduğu ve aynı davranışların aynı neticeyi verdiği görülecektir.

Nazilerin hikâyesini, AKİS için Metin Toker derledi. Hitlerin macerası, şimdiye kadar en çok mürekkep döktüren hâdiselerden biridir. Bu bakımdan Metin Toker malzeme sıkıntısı çekmedi. Tam aksine, malzeme bolluğu karşısında belki seçim güçlüğü çekti. Yazılar, Louis Chevalier'nin Paris Üniversitesi Politik İlimler Enstitüsündeki "XX. Asrın Tarihi" dersinin notları belkemiği ittihaz edilerek hazırlanmıştır. Meşhur Mein Kampf'tan sonra Shirerin Amerikada uzun süre "Best seller" olarak liste başlarını muhafaza eden bin sayfalık "The Rise and Fall of the Third Reich = Üçüncü Reich'in yükselişi ve düşüşü" adlı eseri, pek çok hatıra, tahlil, tefsir kitabı bu yazıların derlenmesi sırasında elden ve gözden geçirildi. Metin Toker hâdiseleri, hiç bir zorlama yapmadan, olduğu gibi, cereyan ettikleri şekilde anlatmaktadır. Şaşılacak benzerlikler bulacak olanlar, bunları kendiliklerinden çıkaracaklardır.

Saygılarımızla
AKİS

Cilt: XXIV; Sayı: 424

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

13 Ağustos 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Hareketten bereket

Bazı karışıklıklar vardır. Canlılık ifade ederler. Bir hâdisenin üzerinde çeşitli çevreler çeşitli reaksiyon göstererek dururlar, mesele herkes tarafından ele alınır, fikirler söylenir, tartışmalar yapılır: Bitirdiğimiz hafta böyle bir durum, pek uzun süredir kısır sen - ben çekişmeleri içinde kavrulmuş toplumumuzda gerçekleşti ve kim ne derse desin yeni bir hava, mutlu bir rüzgâr getirdi. Maliye Bakanı Ferit Melenin ilk vergi reform tasarısı o kadar değişik tepkilere yol açtı ki şimdi bunlara şöylece bir, kuşbakışı bakmak insanı güldürecektir.

Cumhuriyet : Ferit Melenin açıkladığı vergi kanun tasarısı sert tenkitlere uğruyor. Yeni tasarının kalkınma için lüzumlu iç kaynak ve imkânları harekete geçiremeyeceği belirtiliyor.

Yeni Sabah: Yeni vergi nisbetleri çok bulundu!

Hür Vatan: Melenin vergi tasarıları iç finansmana kâfi gelmiyor.

Milliyet : Tasarıyla bir yandan gelir vergisinde indirimler yapılmış, bir yandan da zirai kazançların vergi konusundaki imtiyazlı durumuna artık son verilmek hususunda gereken cesaret gösterilmemiştir.

Tasvir : Vergi açıkları çiftçiden isteniyor. Bu şekilde kalkınma yapılmaz.

Akşam : İş çevreleri yeni vergi nisbetlerini yüksek buldu.

Bunlar okunduğu zaman Ferit Melenin az mı, çok mu vergi koyduğu, tarım kazançlarının az mı, çok mu vergilendirildiği, nisbetlerin az mı, çok mu olduğu konusunda şaşırtmaktadır. Bir kısım kimseler "Az!" diye feryat ederken bir başka takım "Çok!" diye narayı basmaktadır. Sâdece bu millet içinde iki temayülün bulunduğunu ve Hükümetin seçtiği orta yolun hem faydasını, hem zaruretini göstermektedir. Gerçi orta yolun, iki ifrat kanadının ikisinin birden şimşeklerini üzerine çekmek gibi bir mahzuru vardır ama hem selamet bakımından, hem emniyet itibariyle o derece avantajlıdır ki büyük kütleler en sonda o istikamette yönelenlere itibar etmektedirler. Sade, bu usulün, haftanın başlarında İnönünün belirttiği gibi "üzerinden yaldızlar akmaz". Varsın, akmasın!

Hâdise ortaya başka bir gerçek çıkardı. Plân, bunun finansmanı, vergi reformu... Bunlar, artık umumi efkâra malolmuş konulardır ve vatandaş alâkadar olmaktadır, Bir defa plân fikri, istisnasız herkes tarafından benimsenmiştir. Eski idarenin borazanları bile, şimdi yazılarına "Canım, kalkınma, iki bin sayfalık, beş ciltlik plân, hepsi güzel.." diye başlamak zorunluğunu hissetmektedirler. Türkiyenin Kristof Kolomb yumurtasıyla değil, plân ve program-


Melen'in vergi tasarıları iç

'İç finan

finansmana kâfi gelmiyor


vergi reform tasarısı tenkid ediliyo

Vergi açıkla

çiftçiden isteniyor

"Bu şekilde kalkınma yapılmaz„

İnfilâk

3 işçi kız

Hür Vatan ve Tasvirdeki haberlerin kupürleri

Bir o yandan, bir bu yandan

Biraz Maliye Konuşalım!

Metin TOKER

Vergiler konusunda bugünlerde umumi efkârda açılan tartışma, sistemimizin aslında bir büyük meselesini ele almış bulunuyor. Maliye bakanlığının getirdiği ve getireceği tasarılarla 5 yıllık plânın muhtaç olduğu maddi imkân sağlanacak mıdır, sağlanmayacak mıdır, bu bir sorudur. Tartışma da bunun üzerinde döner görünmektedir. Ancak bu işin dış manzarasından ibarettir. Başbakanın, İstanbuldaki basın toplantısında çok açıkça bildirdiği gibi "Maliye Bakanının görevi, plânın iç finansmanını sağlamaktır." Bu demektir ki, finansman imkânsızlığı dolayısıyla plânın sekteye uğratılması bahis konusu değildir. Maliye Bakanı kendi kafasında bir sistem kurmuştur. Bu sistemle Plânlama Teşkilâtının lüzum gösterdiği parayı bulabileceği kanaatindedir. Tasarısı evvelâ Hükümette, sonra Mecliste görüşülecektir. Teknik yetkililer görüşlerini bildirecelerdir. Hesap ve kitap yapılacaktır. Gerçekten, bu nisbetlerle plânın iç finansmanı sağlanırsa ne âlâ.. Yok, Maliye Bakanının aşırı bir iyimserliğe kapıldığı meydana çıkarsa, gerekli ayarlama mutlaka yapılacaktır. Her halde, milletimizin mutluluğunun tek gerçek vasıtası olan plânın uygulanması geri kalmayacaktır. Bu yolda, diğer masrafları kısmaktan milleti daha fazla fedakârlığa davete, gerekli her tedbir alınacaktır. Bunun, demokratik yoldan yapılamayacağına inananlar yapılabileceğini göreceklerdir. Zaruret açık ve inandırıcı şekilde izah olunduğunda, Parlamentodaki iktidar ekseriyeti sorumluluğunu bilmezlikten gelmeyecektir. Zira bu, mutluluğumuzla birlikte demokrasimiz için de hayat memat meselesidir.

Umumi efkârda açılan tartışma, daha ziyade Hükümetin temel felsefesini alakadar etmektedir. Vergiler, hangi maksat göz önünde tutularak konulacaktır? Mesele burada düğümlenmektedir. Hükümet, vergi politikasını bir mali politika olarak gördüğünü belli etmiştir. Bazı başka çevreler, bunun bir sosyal politika olarak ele alınmasını ve sosyal adaletin vergilendirme suretiyle tahakkukunu istemektedirler. Bunlar, sosyal tabakalar arasındaki farkın büyük servetlere ağır vergiler konulması suretiyle azaltılması ve bir denge yaratılması taraftarıdırlar. Hükümetin Başkanı bunun, kütleleri aşağı seviyede beraberliğe götürmek olduğunu belirtmiş ve açıkça reddetmiştir. Vergilendirmede mali zaruretler, diğer her zaruretin üstünde tutulacaktır.

Bu, elbette demek değildir ki verginin sosyal ve ekonomik neticeleri inkâr olunmaktadır. Her vergi, istensin veya istenmesin tabakaların durumunda bir fark yapmakta, memleket ekonomisinde de tesir icra etmektedir. Bu bakımdan, vergiler konulurken sosyal ve ekonomik durumu göz önünde bulundurmak zarureti hiç kimse tarafından reddolunamaz. Prensip tartışmalı, bu neticelerin asıl hedef bilinip bilinmemesidir. Bilindi mi, o zaman vergiler İktidarların elinde belki de bütün silâhların en kudretlilerinden biri olmaktadır ki demokratik düzen içinde plânlı bir kalkınma yapmak isteyen tam gelişmemiş memleketlerde bu yolun itibar görmesi rejimin felsefesine uygun düşmemektedir. Demokratik düzen içinde plânlı bir kalkınmada, verginin sâdece gelir sayılmasını yadırgamak kolay anlaşılır bir davranış değildir. Vergi elbette, tabiatının icabı olan sosyal ve ekonomik neticelerinin dışında, esas itibariyle bir gelir diye mütalea olunacaktır. Bu gelirle finanse edilen plânlarladır ki kalkınma ve sosyal adalet hedefleri gerçekleşecektir. İstanbulda toplanan bir seminerde bir iktisatçı gayet yerinde olarak belirtmiş bulunuyor: Sosyal adalet gelirlerin dağıtılışında değil, malların dağıtılışındaki adalettir. Plan, malların miktarını ve dağıtılışını düzene sokacaktır. Memleket vatandaştan vergi yoluyla sağlanan gelirin finanse ettiği plânla ve programlı şekilde zenginleşirken sosyal adalet ilkeleri de paralel tedbirlerle uygulanacaktır. Demokratik düzen içinde plânlı kalkınmanın felsefesi budur.

Vergi konusunda, üzerinde durulacak, nokta başkadır. Vergi gelirdir. Vergi, tabakalar arasında tesviye vasıtası değildir. Ama vergi bir sınıfın sırtına yüklenecek vatandaşlık ödevi de sayılamaz. Bizde, sabit gelirli ücretlilerin normal vergi verdikleri, buna mukabil bir çok büyük kazancın çeşitli yollardan vergi dışı kalmanın çâresini bulduğu şikâyet konusudur ve gerçektir. Mutlaka önlenmesi gereken durum budur. Vergiyi sosyal hedefleri ön plânda tutarak kullanmak ve varlıklı sınıfları "versin, kerata!" zihniyeti içinde sızdırmak demokratik düzen içinde plânlı kalkınmanın felsefesine aykırıdır ama, varlıklı sınıflara, hele politik düşüncelerle kaçamak tanımanın da bu felsefeyle bir ilgisi yoktur. Vergi konusunda oy kaygısı, Kaldorofillerin sosyal kaygılarından da çok daha az asil bir düşüncedir. Bu kaygılara prim tanındı mı toplum bütün felaketlere açık hale gelir, tabakalar arasındaki mesafe açıldıkça açılır, kısa vadeli bütün avantajlar uzun vadeli her avantajı yitirir ve en sonda öyle bir durum hasıl olur ki başka sistemlerin uygulanmasını önlemek kimsenin kudreti dahilinde kalmaz. Toplumda, kelle başına oy itibariyle değersiz öyle zümreler vardır ki memleketin asıl kuvvetleri bunlardır ve bunlara yapılan haksızlık telafisi imkânsız zararların sebebini teşkil eder.

Vergi konusunda iki aşırı uç, vergilendirmeyi sosyal gayelerin veya politik gayelerin vasıtası sayanların teşkil ettikleri uçlardır. Bunlardan ikisinin de bizim için uygunsuz, lüzumsuz ve yersiz olduğu açıktır. Vergiyi, gelir olarak ele alalım. Vatandaşın, devletin masraflarına iştirak hissesi bilelim. Ama ağırlığı, adalet ölçüleri içinde omuzlara dağıtalım. Kazanan çok kazansın. Pek çok. Büyük zenginler bulunsun. Korkmayalım. Sade, çok kazanan çok, pek çok kazanan pek çok vergi versin ve asgari geçim indirimi yatırım indiriminden daha önemli sayılmasın. Bir insanın gelirinin sabit olması, ondan kolay vergi kesilebilmesi bir umumi plânın finansmanı yükünü ona taşıtmanın sebebi değildir. Hele, bazı gelirlerin tesbitinde güçlük bulunması bahanesi bunların vergi dışı kalmasını, hiç mazur gösteremez. Herkes kazancı nisbetinde devletin masraflarına iştirak edecek, devlet herkese sosyal adaletin ışığında imkân sağlayacak.

Plânın bilhassa Büyük Mecliste görüşülmesi bu prensip söz önünde tutularak cereyan ederse, kazançlı çıkacak demokratik rejim olacaktır.

la gelişeceği artık anlaşılmıştır ve bunun üzerinde bir tartışma yoktur.

Böyle olunca, en doğru hal tarzlarının da, bir yandan mükellefin canını almak, diğer taraftan mükellefe hiç vergi verdirmemek taraftarlarının ikisini birden kenara itecek usullerin de bulunmaması için hiç bir sebep yoktur.

Plânlama

İki elin sesi

Haftanın sonunda cumartesi günü Maliye Bakanlığının toplantı salonunda Ferit Melen:

"— Plânın gerektirdiği kadar finansman temin edilecektir. Bu bir mucize değildir" dedi.

Sonra gülerek ilâve etti:

"— Plânlamadaki teknik eleman arkadaşlarımızla bir ayrılığımız yoktur. Plân genel olarak bazı meseleleri vazeder. Bunların tatbikatı icra organına düşer. Bakan arkadaşlarımla ve Parlâmentoda meselenin en iyi şekilde halledileceği kanaatindeyim."

II. Koalisyon Hükümetinin Maliye Bakanı haftanın sonunda yaptığı basın toplantısında, aslında tamamen bambaşka bir konuyu anlatmak için masaya oturmuştu. Ancak, asıl konu biter bitmez bir basın mensubunun sualine şaka yollu cevap vermesi üzerine, Vergi meseleleriyle ilgili tartışma adamakıllı hararetlendi.

"Vergilerden sual açmıyacağım" diyen gazeteciye, Melen:

"— Vergi hususunda konuşmaktan kendimizi menetmedik" diye cevap verdi. İlk ve küçük didiklemeleri, Melenin bunlara verdiği küçük cevaplar takip etti. Sonunda konu, Kaldor Raporuna dayanıverdi. Melen:

"— Bu uzmanın bir gazetede çıkan raporundan anlıyorum ki, kendisi hususi bir görüş sahibidir. Bize gelince, biz bir fikrin tatbikatını yapmağa çalışıyoruz. Benim için birinci derecede önemli olan, teknik sebeplerdir. Vergileri koyup, tatbik edemedikten sonra, bunu faydalı kabul etmek gariptir. Bakınız, 193 sayılı Gelir Vergisinin tatbikatını maalesef yapamadık. Zira zirai gelirlerde Gelir Vergisinin tatbikatı bizim memleketimiz için çok zordur. Zor oldu. Durdurmak mecburiyetinde kaldık Fransa bile bu tip vergiyi yeni yeni tatbik etmek durumuna geçti" dedi.

Maliye Bakanı Kaldor Raporu hakkında bundan sonra:

"— Şayet Türkiyenin kadastrosu olsaydı, Kaldor iyi bir tarım vergisi tavsiye etmekteydi" diyerek sözlerini tamamladı.

Bu konuda herşey, Melenin haftanın başında yaptığı basın toplantısıyla başladı. Maliye Bakanı bu toplantıda tarım ürünlerinden alınacak vergiler hakkında bakanlığının hazırladığı tasarının izahını yaptı. Doğrusu istenirse, Bakanın ortaya koyduğu bazı konular ziyadesiyle şişirildiğinden, biraz fazlaca gürültü kopardı. Bir ara durum öylesine karıştı ki yeni tasarıya göre, tarım müstahsilinden sanki bir kuruş vergi alınmayacakmış gibi bir kanaat ortaya çıktı.

Teknik aksaklıklar

Aslında Maliye Bakanlığının tarım ürünlerinden alınacak vergi konu-



Ferit Melen
Sihirli değnek elinde

sunda hazırladığı tasarı, vergi tekniğinin esasları gözönüne alınarak hazırlanmış, üstelik tatbik sahası kolay ve verimli kabul edilerek prensipleri çizilmişti. Tasarıda tarım ürünlerinden iki şekilde vergi alınacağı belirtiliyordu: Birincisi, arazinin hacmine göre vergi almaktı. Ancak, bu da sınıflandırılmıştı. Pamuk eken mükellefle, hububat eken mükelleften alınacak vergi, arazilerinin hacmine göre düşünülmüyordu. Mükellefin zarar görmesini önlemek amacıyla, vergi muafiyetleri, ekilen maddeye göre tespit edilmişti. Kimisinden fazla, kimisinden az alınmıştı. Böylelikle, aradaki fark, adaleti temin etmekteydi.

İkinci şekil, bir başka mahzuru önlemek içindi. Şayet çiftçinin yıllık istihsali 50 bin liradan fazla olursa, "sevgili Sosyalistlerimiz bunu hemen "50 bin lira kazanan müstahsil" diye çevirdiler ve demagojiye başladılar- bu çiftçi otomatikman tarım vergisine -yani gelir vergisine tabi oluyordu. Böylece bir başka yönden vergiden kaçılması önleniyordu. Çiftçinin sahası küçük, fakat geliri bol olursa, vergisini tıkır tıkır ödeyecekti.

Yeni vergi kanun tasarısında sadece miktarlar, 193 Sayılı Kanuna göre biraz daha geniş tutulmuş, böylece biraz daha kolaylık temin edilmişti. Bakan bütün bunları teknik sebeplere dayamaktaydı. Verginin konulup tahsil edilememesinden, tahsil edilmesini evlâ bulmaktaydı.

Melen ve Maliye Bakanlığı ilgilileri, vergi yükünün eşit olarak dağıtılması konusunda plancılarla bir parça değişik düşünmekteydiler. Bu yönden hareketle hazırlanan tasarılarda, tarım ürünlerinden alınacak verginin eksilmesi bahis konusu olabilir, ancak diğer vergilerle bunlar kapatılarak istenilen finansman miktarı elde edilebilirdi. Nitekim Maliye Bakanı Melen bu hususu açıklamakta beis görmedi. Bina ve arazi vergileri gibi vergilerde yapılacak değişiklikler ile meselenin halledilebileceğini belirtti.

Melenin yüreklere su serpen nikbinliğinde bir vergi raporunun rolü büyüktür. Ali Alaybek komisyonunun bu konuda verdiği rapor, Melenin icraatına ışık tutmaktadır.

Bir başka düşünce

İkinci Koalisyon Hükümetinin Maliye Bakanı Melenin hu konudaki düşüncelerinin aksini iddia edenler, Devlet Plânlama Teşkilâtında bir araya gelmişlerdi. Plânlama Teşkilâtının genç teknisyenleri, Melenin bu düşüncesinin, 5 yıllık kalkınma plânının hazırlanışında plânın gözönünde tutulan iç ve dış finans man imkânlarını zorlaştıracağını zannettiler.

Nitekim Yüksek Plânlama Kurulunun çalışmalarında ilk patırdı, zirai ürünlerden alınması istenilen vergiler ve bunun temini için gerekli metodların görüşülmesiyle başladı.

Kurulun teknik üyeleriyle Bakanlar Kurulu temsilcileri arasında başlayan çatışma Başbakan İnönünün dikkatini çekti. İnönü, işi bir sonuca bağlayabilmek umuduyla:

" —Mademki bu konular 1. ve 5. ciltlerde mevcut, öyleyse bunların konuşulmasını en sona bırakalım.." dedi.

Ne var ki Başbakanın bu tedbiri, iki kutbun çatışmasını önlemeğe ka-

fi gelmedi. Plânın görüşülmesi bir parça uzadı. Meclisin normal tatilden evvel toplantıya çağrılmasından bazı sebeplerden dolayı vazgeçilince, taraflardan birisinin yaptığı açıklama kargaşalığı arttırdı. Plancılar, Maliye Bakanının zirai vergiler hakkında henüz bir karara varılmadan, 5 yıllık planın görüşmeleri tamamlanmadan açıklama yapmasını yadırgadılar. Bu, kendileri için uzunca bir sarsıntı devresine maloldu. Hükümet üyelerinden biriyle, hatta bir çoğuyla karşı karşıya geliniyordu. Zira hakikaten, Melenin söyledikleriyle -Alican da Melenle aynı fikirdedir- Plâncıların düşünceleri arasında fark bulunmaktadır.

Plâncılar meseleyi kalkınma hızı, yâni Plânın hedefleri yönünden mütalâa etmekte, kalkınma hızı olarak kabul edilen % 7 nin tahakkuku için vergi reform kanunlarında geliri arttıracak bazı çarelere başvurulmasını zaruri bulmaktadırlar. Plâncılara göre ihtilâf konusu, aşağı yukarı üç noktada kesin olarak ortaya çıkmaktadır:

1 — Sosyal Adalet prensibi,

2 — Varidat yetersizliği,

3 — Taraflardan birinin, Yüksek Plânlama Kurulunda alınan prensip kararlarına aykırı hareket etmesi ve meseleyi kesinleşmeden umumi efkâra açıklamış olması...

Plâncılara göre

Plânlama Teşkilâtında 5 yıllık kalkınma plânını hazırlayan teknisyenler meseleyi kalkınma hızının teminin için gerekli varidatın elde edilmesi yönünden almakta ve düşüncelerini bazı yabancı uzmanların hazırladıkları raporlara da istinad ettirmektedirler. Ayrıca Plâncılar, 1961 yılının Ocak ayında yürürlüğe giren 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda değişiklik yapan kanunu ele alarak bu kanunun tatbik edilememesi hususu üzerinde de durmaktadırlar.

193 Sayılı Kanundaki önemli değişiklik, zirai gelirlerden vergi alınması prensibinin konulmuş olmasıdır. Kanunun 2. maddesinde, zirai gelirlerden vergi alınacağı ve 10 bin liraya kadar olan gelirlerden 5 bin lirasının muafiyet kaidesi çerçevesi içine gireceği belirtilmiştir. Ayrıca kanunun 10, 11 ve 12. maddelerinde vergiden muaf tutulacakların küçük esnaf ve küçük çiftçi olduğu da belirtilmiştir. Böyle bir vergi sistemiyle o yıl bütçede bir hayli vergi fazlalığı tahmin edilmiştir.

Bu fazlalık, gelir vergisinde 101 milyon liraya, arazi ve bina vergilerinde 210 milyon liraya baliğ olmaktadır. Ancak bu gelir fazlalığı, o yılki bütçede sağlanamamıştır. Plâncılar ve bu fikrin savunucuları bunun sebeplerini, kanunun tatbikatının sıkı tutulmadığında, tatbikatın aksamasında Türkiyenin o sıralarda içinde bulunduğu siyasi havanın karışıklığında bulmaktadırlar. Psikolojik bir faktör olarak da, Hükümetin, vergi almaya fazla istekli görünmeyişinin, mükellefler üzerinde husule getirdiği gevşemeyi göstermektedirler.

Ancak, bir başka ve en önemli faktör, 193 Sayılı Kanunda vazedilen esasların adamakıllı formüle edilmemiş olmasıdır.

Plâncılar, zirai gelirlerden vergi alma konusunda etüdlerini yaparken iki raporun üzerinde hassasiyetle durmuşlardır. Bunlardan birincisi Kaldor Raporudur. Yabancı uzmanın Türk Hükümetini bir hayli masrafa sokan raporu, Türkiyedeki vergilerin mükelleften alınmasındaki aksaklıkları ve dağıtılışındaki pürüzleri ortaya koymaktadır.

Kaldor'a göre, Türkiyenin en verimli sahası tarım sahasıdır. Tarım sahasından alınacak vergi, Devlet gelirinin büyük bir kısmını karşılıyacaktır. Yabancı uzman, Türkiyedeki vergi sistemlerini tetkik ettikten sonra şu kanıya varmıştır: "Türk Hükümeti sanayiden ve değişmez gelirli vatandaşlardan aldığı vergi sistemiyle tarım sahasından vergi alırsa, yılda 2 milyar civarında bir para hazineye girebilecektir."

Ancak yabancı uzman, Türkiyedeki realiteler üzerinde de incelemelerde bulunduğundan, tarım sahasında vergi almanın güçlüklerini anlamış ve bu hesabı sonucunda fazla iyimserliği bir tarafa bırakarak normal bir vergi sistemiyle Türkiyedeki tarım müstahsilinden 1 milyarlık bir vergi alınabileceğini rahatlıkla ifade etmiştir.

Yabancı uzman bundan başka Türkiyedeki Kurumlar Vergisi üzerinde de incelemelerde bulunmuş ve % 20 nisbetinde alınan vergiyi az görmüştür. Kaldor bu konuda, ilgililere, Kurumlar Vergisinin % 40'a çıkarılmasını salık vermiş, bütün dünya memleketlerinde bu verginin % 45 üzerinden alındığını belirtmiştir.

İkinci rapor, Tornburg'un raporudur. Bu yabancı uzman daha evvel yaptığı incelemeler sonucunda Türkiyede vergi sisteminin iyi işlemediğini, zirai kazançlardan alınacak vergilerle Devlet gelirinin çok artacağını belirtmiş ve bu konuda son derece iyimser olduğunu ifade etmiştir.

Türkiyenin vergi yükü şimdilik % 13.3 dür. Geçiş plânına göre bu yük % 16 ya çıkarılmıştır. 5 yıllık plânın hazırlanmasında, bu vergi yükünün devamlı artışıyla %17,3 gibi bir noktaya varılmak istenmektedir. Plâna göre, ancak bu noktaya varıldığında Plânın hedefine ulaşma imkânları elde edilebilecektir. Aksi takdirde, kalkınma hızı olarak kabul edilen % 7 de düşüklük olacak ve Plân hedefine varamayacaktır.

Kulağa Küpe

Sağırlar Diyaloğu

Nadir Nadi şöyle diyor:

"— Bizce sayın İnönünün anlamadığı nokta şudur : C.H.P. nin önümüzdeki seçimlerde çoğunluk sağlayabilmesi, ancak Hürriyet İçinde Planlı Kalkınma hamlesinin gözle görülür, elle tutulur sonuçlar vermeğe başlaması ile mümkün olabilecektir. Bunun dışında hiç bir taviz politikası bu partiyi seçmene şirin göstermeğe yetmeyecektir."

Tamam!

Nadir Nadinin, İnönünün anladığını anlamadığı nokta da bu ya...



Ali Alaybek

Işık tutuyor

Ancak Plâncılar, vergi yükünün iyi dağıtılması meselesinde hassas davranmakta ve bu konuda fikirlerinden fazla fedakârlık yapmama kararındadırlar. Vergi yükünün iyi dağıtılmasıyla Türkiyede sosyal adaletin temini mümkün olacaktır.

Plâncılara göre, tarım sektörü Milli Gelirin % 40 ını yaratmaktadır. Buna mukabil, vasıtasız vergilerin ancak % 8 ini ödemektedir. Vasıtalı vergi ödeme işlemine fazla ihtiyacı olmayan bu sektörün, bu tip vergi oranında yeri % 20 yi geçmemektedir. Böylece Milli Gelirin büyük bir kısmını teşkil eden sektörün vergi ödeme gücüne nazaran, ödediği vergi oranı çok düşüktür.

Kaldı ki, Plânın hedefe varması için, 1963 yılında gerekli iç finansmanın para olarak miktarı 9 milyar olarak hesaplanmıştır. Bu paranın büyük bir kısmını vergilerden temin etmek zarureti vardır. 1967 de ise iç finansman için bir yıllık ihtiyaç 12 milyar liraya baliğ olacaktır. İşte bu sebepler, Plâncıları tarım sahasında geniş vergi alma yoluna sevketmektedir. Bu fikrin savunucularına göre, tarım müstahsilinden alınacak vergiyle, vergi adaleti teessüs edecektir.

Plânlama Teşkilâtı böylece 5 yıllık plânın vergiler kısmına tarım vergisini genişçe yerleştirmiştir. 5. ciltte bulunan bu kısımda Plânlama, bakanlıklararası bir kurulun, vergi reform kanunlarını Türkiyenin gerçeklerini gözönünde tutarak hazırlamasını talep etmektedir. Bunun için gösterilen yol, verginin kolay alınmasını da sağlıyacak, üstelik istihsali arttıracaktır.

Plâncılar tarım vergisinin arazinin genişliği, kalitesi ve birim başına ortalama verimi üzerinden alınmasına taraftardırlar. Böylelikle müstahsil fazla güçlükle karşıkarşıya kalmayacak, defter tutma hikâyelerinin büyük bir kısmı bertaraf edilecek, ayrıca istihsal arttıkça ödeyeceği vergi oranı azaldığından, fazla istihsale teşvik edilmiş olacaktır.

Plâncılar, Maliye Bakanının açıklamasından sonra bir hayli şaşırdılar. Haftanın içinde zihinlerden hep aynı düşünce geçti: "Bakan vergileri indireceğini, muafiyetleri arttıracağını ve gene de fazla hasılat temin edeceğini söylüyor. Bunu acaba nasıl yapacaktır? Acaba ne gibi bir formül bulmuştur?"

Haftanın sonunda Melenin sabır tavsiye eden ümit verici sözleri yüreklere su serpti. Şimdi Plâncılar merakla, bulunan formülün açıklanmasını beklemektedirler.



Plâncılar çalışıyor
Yüzdeler, yüzdeler, yüzdeler...

Hükümet

Hoş seda

Haftanın ortasında Sanayi Bakanlığının geniş toplantı salonunda işçi mümessilleriyle Hükümet üyelerinin karşılıklı masa başına oturması, haftalardır devam eden sızıltıların birden kesilmesine sebep oldu. Hükümetin özel sektörle yaptığı toplantıların ardından yükselen sesler, işçi mümessillerinin, işçi dertleriyle ilgili masa başına oturmasıyla mesnet bulamadığından bir müddet için kısıldı.

Alicanın başkanlık ettiği toplantıya, ilgili bakanların hemen hepsi iştirak ettiler. Sanayi Bakanı Çelikbaş, Çalışma Bakanı Ecevit, Başbakan yardımcılarından Feyzioğlu, Maliye Bakanı Melen, Ticaret Bakanı Muhlis Ete, Ulaştırma Bakanı Rifat Öçten, Gümrük Tekel Bakanı Orhan Öztrak Hükümet temsilcileri olarak katıldılar.

İşçileri ise Türk - İş konfederasyonu başkanı Seyfi Demirsoyun başkanlığındaki muhtelif işçi federasyonları başkanlarından müteşekkil bir grup temsil etti.

Başbakan Yardımcısı Alicanın, kısa bir konuşmayla açtığı toplantı şimdiye kadar yapılanların en uzunu oldu. İşçi ve Hükümet Temsilcileri aralıksız sekizbuçuk saat müzakerelere devam ettiler. Bütün bunlara rağmen gene de tamamen bütün istek ve talepler, bütün dertler ortaya atılamadı ve Hükümet 8 Eylülde bir kere daha toplanmayı uygun buldu.

Dilekler ve cevaplar

Sanayi Bakanlığında düzenlenen toplantının bir başka bakıma önemi -işçiler bakımından- büyüktü. Birkaç gün sonra Ereğlide büyük bir işçi mitingi hazırlanmıştı. Ereğli mitinginin hazırlanmasıyla uğraşan işçi liderlerinin bu arada Hükümet üyeleriyle yapacağı sohbet, dert söyleme ve meselelerin tartışması bir bakıma büyük fayda temin edecekti.

Nitekim işçi temsilcileri toplantıya oldukça büyük bir dilek listesiyle iştirak ettiler. Çeşitli Bakanlıkları ilgilendiren 50'yi aşkın türlü işçi konusu Hükümet temsilcileriyle tartışıldı.

İşçi temsilcilerinin birinci derecede önemle üzerinde durdukları konu, Hür sendikacılığın gelişmesi meselesi oldu. Sendikacılar kendilerini kısıtlıyan birçok kanunların bulunduğunu, Hükümetin bu konuda düşüncelerini sordular.

Konuyu Ecevit, rahatlıkla cevaplandırdı. Yeni hazırlanan sendikalar kanunu sendikaların büyük çapta çalışmalarını kolaylaştıracak durumdaydı.

İşçi temsilcileri, sendikaların itibarının artmasını ve hürmet görmesini de talep ediyorlardı.

Bu hususta Hükümeti temsilen Alican meseleyi izah etti. Sendikala-

Bir Ziyaret ve Ötesi

Türk - Yunan dostluğu, komşu devletin Dışişleri Bakanı Averoff'un memleketimizde bir kaç gün geçirmesi vesilesiyle bitirdiğimiz hafta içinde yeniden bahis konusu oldu. İki tarafın gazeteleri güzel yazılar yayınladılar. Misafir Bakan, temas ettiği her çevrede sıcak alaka ve sevgi, sempati buldu. Dostluğun lüzumu, derecesi, bunu daha da geliştirmenin yolları üzerinde tam ittifak hasıl oldu. Hükümetler arasındaki dostluk milletlerin seviyesi ne kısa zamanda karşılıklı temasların sıklaştırılmasıyla çıkarılacaktır. Fert fert yunanlılarla Türkler arasında zaten mevcut iyi hisler ve anlayış bu gayretleri çok kolaylaştıracaktır. Basının da bunda rolü büyük olacaktır.

Averoff'un başkanlığındaki yunan heyetiyle Feridun Cemal Erkinin başkanlığındaki heyetimiz arasında başkentte yapılan resmi temasların bu konularla ilgili kısmı için "tam başarıyla neticelenmiştir" tabirini kullanmak mübalağa olmayacaktır. Dış politikada ise her şeyimiz öylesine müşterektir ki, Türkiye ile Yunanistanı yabancılara karşı tek devlet saymak bile mümkündür. Takip ettiğimiz hat, paralel bile değildir. Tektir.

Bunların haricinde, yunanlıların uzun süredir bir derdi bulunuyor. Patrikhane, rum cemaat ve cemaat ile Patrikhane arasındaki münasebetler konusunda tedirgindirler. Patrikhanenin statüsünde bir değişiklik arzuluyorlar ve Patriğin manevi şahsiyetinin Türk hükümeti tarafından tanınmasını istiyorlar. Patrik ile Hükümetin münasebetleri, Patrik - İstanbul Valisi seviyesindedir. Bu onları rahatsız ediyor. Patriğin, gerektiğinde kendisine Bakan seviyesinde bir muhatap bulmasını İstiyorlar. Patrikhanenin faaliyeti bakımından da, daha fazla serbestiye lüzum görüyorlar. Faaliyet, tabii dini faaliyettir. Bunun yanında, cemaatin de Patrikhaneyle temasında daha çok bağlılığın imkânını arıyorlar ve bir resmi rabıtanın Hükümet tarafından tanınması tezini savunuyorlar. Onları ilgilendiren bu meselelerle bizim Yunanistandaki cemaatimizi ilgilendiren meseleler, kurulan bir komisyonda incelenecektir.

Politikada, bir işin komisyona havale edilmesinin o işi askıya almak manasına geldiği kimsenin meçhulü değildir. Temenni olunur ki karma komisyon çeşitli noktalarda müsbet neticelere varsın. Ancak, yunanlı dostlarımızın bizden her taleplerinde bir önemli hususu mutlaka göz önünde bulundurmaları lüzumu vardır: Türkiye laik bir devlettir. Onlar, başta kralları, meselâ İstiklâl günlerini Kilisede kutlarlar. Biz, başta Cumhurbaşkanımız, tören mahallinde kutlarız. Bizde Diyanet işlerinin yeri, onlardaki Kilisenin yeri değildir. Böyle olunca Patrikhaneye karşı başka din müesseselerine yapılan muameleden değişik muamele yapabilmek, Patriğe farklı mevki tanımak, cemaat ile Patrikhane arasında hukuki rabıta görmek bizim için mümkün değildir. Bu, devletimizin temel prensiplerinden biriyle ilgilidir. Atina hükümetlerinin bu hususi ve nazik durumu anlamaları gerekir. Din, vicdan hürriyeti ve ibadet konusunda Türkiyede ne kadar hak tanınıyorsa bunların tamamı Fener Kilisesine ve sâliklerine kısıntısız tanınmaktadır. Ama bunun üstünde bir şey verebilmek her hangi bir Türk hükümetinin kudreti dışındadır.



Averoff

Buna mukabil, bir noktada yunanlılar tamamiyle emin bulunmalıdırlar. Türkiyedeki rum cemaati bizim şerefli, itibarlı, saygıdeğer vatandaşlarımızdır. Kendilerini tehdit eden hiç bir tehlike yoktur ve olmayacaktır. Bunun dışındaki her lâf, maksatlı propagandadan başka şey değildir. Kuvvetli bir Türk hükümeti, her fert gibi rum vatandaşlarımızın da teminatıdır. Bir ayrılık asla bahis konusu değildir. Eğer bir endişe yaratılmak isteniliyorsa, bunda kötü niyet aranmalıdır.

Patrikhaneye gelince, resmi çevrelerin kendisine şüphe ile baktıkları, faaliyetinden endişe ettikleri, takip altında tuttukları vehmi ciddi değildir. Yok Patrikhane Bizansı ihya etmek istiyormuş, yok Patrik Türkiyenin bütünlüğünü tehdit eden hayaller taşıyormuş, yok Fener Kilisesi bir tehlikeymiş. Bunlar, aklı başında kimselerin kaale aldıkları düşünceler değildir. Bu söz, böyle saçmalıklardan polis raporlarında hiç bahsedilmiyor, küçük çapta makamlar kraldan fazla kralcılık etmiyorlar manasına alınmamalıdır. Polis her yerde polistir ve küçük çapta makamlar daima vehim içindedirler. Yunan hükümeti, Batı Trakyadaki türk faaliyetiyle alâkalı polis raporlarını ve kendi küçük çaptaki makamlarının davranışlarını hatırlarsa bunu gözünde hiç büyültmez.

Yunanlı dostlarımız Patrikhaneye ve rum cemaatine hususi muamele yapılmasını istemezlerse taleplerinin başımızın üstünde yeri vardır. Devlet anlayışımız zaten budur. Herkes aynı haklardan faydalanacaktır. Ama, dostluk anlayışımız ne olursa olsun, bir "preferansiyel muamele" tatbiki isteniliyorsa buna hakikaten imkânımızın bulunmadığını Atinanın basiretli devlet adamları takdir etmelidirler.

rın bugün temsil ettikleri fikir, temsil ettikleri zümre, Anayasayla teminat altındaydı. Bu konuda fazla endişeye lüzum yoktu. Üstelik sendikacılık hergün biraz daha gelişiyordu.

İşçi temsilcilerinin meselelerinden birisi de asgari ücretlerin düzenlenmesiydi. Üyelerinin devamlı tazyiki altında bulunan sendikalar bir üst teşekkül olan Türk - İşi sıkıştırıyorlardı. Konfederasyon bu konuyu defalarca Çalışma Bakanlığına götürmüş, fazlaca bir sonuç elde edememişti. Ecevitin bu husustaki çalışmalar üzerine izahı sendikacıları fazlasıyla tatmin etmedi. Ama genç Bakandan ümitli olduklarını söylemekten çekinmediler ve kendisine bir meseleyi de bu arada hatırlattılar: Çalışma bakanlığında hâlâ bir devrin zihniyetini idame ettiren insanlar mevcuttur. Bunların genç bakanı sabote etme ihtimali de varittir. Dikkat edilecek olursa İşçi - Bakanlık münasebetlerinin iyi olmaması için sebep yoktur!

Asıl güç olanı

Toplantı saatinin ilerlediği sırada ortaya atılan ve Sendikacıların büyük bir titizlikle üzerinde durduğu konu Bakanları bir hayli terletti. Mesele siyasî sebepler dolayısıyla işinden çıkarılan işçiler meselesiydi. Türk - İş böyle müracaatlardan bunalmıştı. Partizanlık hâlâ devam ediyor gibi bir hava işçi kitlesi üzerinde esiyor veya estiriliyordu. Hükümet buna bir çare bulmalıydı.

Mesele hakikaten üzerinde durulacak bir meseleydi. Bakanlar sırasıyla kendi Bakanlıklarını ilgilendiren hususlarda izahlarda bulundular. Alican bu arada:

"— Hükümetin ileride yapacağı yatırımlar ve geniş imkânların işçiye intikal ettirilmesi gerekli hakkın intikalini kolaylaştıracaktır. Bu mesele biraz da işsizliğin doğurduğu meseledir. Fazla şişirilmeğe müsait olduğundan mübalâğalı hareketler yapılmış olabilir. Bunları kökünden geniş iş imkânları halledecektir" dedi.

İşçi temsilcilerinin, bu konudaki dertleri bir parça fazlaydı. Ancak üzerinde şimdilik durmamayı düşünmüş olacaklar ki bahsi kapattılar.

Tarım işçileri

İşçi temsilcileri bir meselede -şayet Hükümet sözünü yerine getirirse- ziyadesiyle memnun kaldılar. Bu işin halledilmesi sendikaların kazanacağı güç bakımından son derece önemliydi. Temsilciler Tarım işçilerinin kanun himayesi altına alınması, iş kanunu çerçevesi içinde mütalâa edilmesini istiyorlardı. Böyle bir müessesenin teşekkülü halinde Türkiyedeki işçi sayısının ve sendika adedinin artışı işçi teşekkülleri yöneticilerini ziyadesiyle memnun edecekti.

Ancak mesele bir hayli güçtü. Zira şimdiye kadar yapılan incelemeler göstermişti ki, Türkiyede hakiki mânada tarım işçisi yoktur. Tarımla uğraşanlar çoğu zaman gelip geçici kişilerdir. Irgat tabir edilen amele bir mevsim şu işi, bir mevsim bu işi yapmaktadır. Ayrıca toprağını işleyen tarım işçisi parmakla sayılacak kadar azdır. Ancak Toprak reformunun sağlıyacağı ortam böyle bir işlemin zamanla gerçekleşmesini mümkün kılabilir. Tarım Bakanının bu konudaki izahatını dinleyenler, ileride meselenin Hükümet tarafından hassasiyetle ele alınacağını kestirdiler. Şimdilik bir nal bulunmuştu. Mesele üç nalla bir atı bulmağa kalıyordu.

Gemi adamlarının dertlerini ise Ulaştırma Bakanı dinledi. Öçten gemi adamlarına ve gemilerde çalışan işçilere karadakiler gibi hafta tatili verilmesi gerektiğinde İşçi temsilcileriyle aynı fikirde olduğunu belirtti. Aslında bu Hükümet programında işçi meseleleri arasında dercedilmişti. Tatbikine geçilecekti.



Alican İşçi ye Esnaf Dernekleri temsilcileriyle
Dertler döküldü

Bol sigara dumanlı toplantıda işçi temsilcileri bir ara genç Bakanları Ecevitin iş sahasına giren bir dertlerini ileri sürdüler. Türkiyede işçi vasfına haiz olmakla beraber, iş kanununa girmiyen iş yerlerinde çalışan pek çok işçi vardı. Bunlar patronlar tarafından sekiz saatten fazla çalıştırılıyor, buna rağmen fazla mesai verilmiyordu.

Bu konu hakikaten Çalışma Bakanlığının üzerinde durduğu bir konuydu. Bu hususta bir kararname hazırlanıyordu.

Ve plân

Toplantının sonları Türkiyenin 5 yıllık kalkınma plânının muvaffak olabilmesi için geniş işçi kitlelerinin bu hususta yardımcı olmaları konusunun tartışmasıyla geçti.

İşçi liderleri plânın tamamen benimsendiğini belirttiler. İşçi, plânın tatbikatında Hükümetin yanında rahatlıkla yer alacak, plânın muvaffak olmasında azami gayreti gösterecekti. Zira plân aynı zamanda, işçi haklarının teminini gerçekleştirecekti.

Hükümet temsilcileri İşçi liderlerine, bir hususta daha söz verdiler. Devlet kesiminde işçilere yapılan sosyal zamlar mümkün mertebe bütün dallara teşmil edilecek, ağır ağır mesele kökünden halledilerek özel sektörde çalışan işçilerin de bu haklardan faydalanması sağlanacaktır. Böylece kısa bir süre sonra özel sektörde çalışan işçilerin, çocuk zammı, yemek parası gibi hususlardan faydalanması mümkün olacaktır.

Toplantı dağıldığı zaman, işçiler ve Hükümet temsilcileri memnundular. Her iki taraf anlayış göstermişti. Şimdi bu anlayışın tatbikatı gene iki tarafın müşterek çalışmasına kalıyordu.

Başbakanlık

"Adamı tanıyınca.."

Bu haftanın sonlarında bir gün, İzmirdeki Tekel Sigara Fabrikasında bir adam, gözlerinin önündeki manzaraya baktı baktı, sonra şöyle dedi:

"— Bu İsmet Paşayı en iyi tanıyan, anlayan şahıs Celâl Bayardır!"

Yanında duran arkadaşına izah etti.

"— Bütün arkadaşlarına, muhalefet ve iktidar yıllarında İsmet Paşayla görüşmeyi yasak etmiştir. İlk başta, İsmet Paşa Cumhurbaşkanıydı. Başkente heyetler gelirdi. Bunların içinde tüm Demokrat heyetler de bulunur, diğer heyetlerde Demokrat üyeler olurdu. Bayar, bunların İsmet Paşayı görmemeleri için ne mümkünse onu yapardı. Kendisi iktidara geçtikten sonra da, başta Adnan Menderes, arkadaşlarının İsmet Paşayla temas etmesini daima engelledi. Sebep mi? İşte, bu!"

Bir işçi kız, çalıştığı fabrikayı habersiz olarak ziyaret eden Başbakan İsmet İnönüyü karşısında görünce şaşırmış ve sevinç gözyaşları içinde boynuna sarılmıştı. Herkes bu güzel levhaya bakıyor, İnönü bembeyaz saçları ve bembeyaz dişlerinin daha sıhhatli gösterdiği güneşten yanmış yüzüyle tatlı tatlı gülüyor, çok kimse gözlerinin sulandığını hissediyordu. Bitirdiğimiz hafta bir baştan ötekine, Başbakan için böyle geçti. İnönü haftanın bütün günlerini, halkın arasında yaşadı. Habersiz fabrikalar ziyaret etti. Her sınıftan kim-

Akıllı Hükümete Düşen

Hükümet, eğer akıllıysa, bütün resmi dairelere derhal bir tamim yollar ve bunların gazetelere kanun yoluyla tekzipler, tavzihler göndermelerini önler. Başlıkları, profesyonel olmayan ve puntolama tekniğinden habersiz kimseler tarafından hazırlandığı için yazı müdürleri tarafından kolaylıkla dejenere edilen bu tekziplerin hiç kusurları olmasa, geride kalan "eski devir"i hatırlatıyorlar. "Eski devir"i ise nelerin sevimsiz hale getirdiği hiç kimsenin meçhulü değildir.

Gerçi, doğrudur. Yalanın, bazı gazetelerde kasıtlı halde yayınlandığı, hatta meslek haline getirildiği görülüyor. Ama, bu bile resmi dairelerin kanun yoluyla gazete sütunlarına oturmalarına cevaz verecek bir durum değildir. Kaldı ki, resmi tekziplerden hepsinin gerçekleri söylediği ve yanlışları düzelttiği de iddia olunamaz. Her memur efendi, kendisi veya işiyle alakalı olarak yazılan her yazıya cevap yetiştirmeye kalkıştı mı mutlaka F.K.G.'ye döner.

Bunun yanında, tekzip müessesesinin işleyiş tarzı da Hükümetin resmi dairelere bir yasaklama tamimi yapmasını gerekli kılmaktadır. Hemen her tekzip, hatta kanunun ruhuna hiç uymayan ve olayları değil, fikirleri düzeltmeye kalkan, yazıyı yazana yahut üçüncü şahıslara tecavüz eden tekzipler dahi adalet barajını kolaylıkla aşmakta ve gelip, gazetelere musallat olmaktadır. Bu bakımdan, Meclis açıldığında tekzip müessesesinin işleyiş tarzı konusunda bir tefsir kararı alınmasına lüzum hasıl olacaktır.

Gazete, esas itibariyle haber verir. Kendisine inanılmasını istiyorsa, gerçek haber verecektir. Ancak, haberin gazetecilik tekniğinde bir elde ediliş ve yazılış şekli vardır. Bu yüzden zaman zaman küçük hatalar, masum mübalâğalar, aksak noktalar bulunabilir. Devletin ve Hükümetin bunlar karşısında aşırı hassasiyetine hiç lüzum yoktur. Eğer tekzip, hele başı sonda, sonu başta, kelimelerinin harfleri paralanmış tekzip bir inanç doğduğunda onu yok edecek kudrette olsaydı her şey pek kolay halledilirdi. Ama durum bu değildir. D.P. idaresinde bu müessese tamamiyle itibarsız, gülünç hale geldiğinden, tekzip edilen haberlerin doğruluğuna inanılmaya başlandığından bu itibarsızlık resmi dairelerden gelen tekzipler dolayısıyla bugünkü iktidara sirayet etmektedir.

Devletin ve Hükümetin Basına karşı tutumu, belirtilen aksaklıkları düzeltmek bakımından daha hassas, ama cevap yetiştirme konusunda daha vurdumduymaz hale getirilmelidir. Bir husus doğru değilse, bir hadise yoksa onun yazılmasındaki zarar hiç mesabesindedir. Yalan ve çamurun gerçek kıymetleri yere serdiği hiç görülmemiştir. Yere serilen olmuşsa o, yazılanlar doğru ve kendisi de gerçek kıymet olmadığındandır.

Resmi daireler, mümkün nisbetinde kusurdan uzak davransınlar. Pek açık ve düzeltilmesi gereken bir yalanla karşılaşırlarsa o zaman işin doğrusunu gene havadis olarak Basına iletsinler. Değen bir konuysa, yayınlayan mutlaka çıkacak, hatta hatayı yapan gazete iyi niyetliyse düzeltmeyi o yapacaktır.

Ama, kanun yoluyla tekzip! Aman Allahım, ne sevimsiz bir usül..

seyle görüştü. Orada burada halk topluluklarıyla karşılaştı. Kısa bir vapur yolculuğunda yol arkadaşlarıyla konuştu. Bıraktığı intiba, inanılmaz bir intiba oldu. "Bu kadar canlı, bu kadar sevimli, bu kadar iyi, bu kadar tatlı, bu kadar nüktedan" Başbakan, içine girdiği her muhiti, kelimenin tam manasıyla teshir etti. Bunda, belki bütün diğer vasıflarından da çok samimiyeti ve açık kalpliliği baş rolü oynadı.

Haftanın sonunda, İnönünün tesirini görenler Celâl Bayara gülerek hak vermekten kendilerini alamadılar.

"Çıktık yola.."

İnönü haftanın başında, kısa zamanda candan hayranları arasına giren bir misafir devlet adamını, Averoff'u âdeta büyüledikten sonra Ankaradan İstanbula hareket etti. Ekonomik ve sosyal meselelerle alâkalı bir seminerin açılış konuşmasını yapacaktı. Başbakan o sabah, ayağının tozuyla Belediye Sarayına gitti ve orada en önemli konuşmalarından birini yaptı. İnönü, Hükümetinin Kalkınma Felsefesini hiç bir şüpheye mahal bırakmayacak açıklıkla izah etti. İç finansmanın, demokratik düzen içinde sağlanabileceğine dair inancını katiyetle anlattı. Anlaşılmaktadır ki İnönü Hükümeti ne yârdan ne serden geçecek, demokratik düzen içinde bir plânlı kalkınma idealinden ayrılmayacaktır.

Başbakan o gün öğleden sonra, yanına Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'i aldı ve biri devlet sektöründen, öteki özel sektörden iki fabrikayı gezdi. Her iki iş yerinde işçiler, Başbakanı aralarında görünce şaşırdılar. Sonra açıldılar ve bilhassa devlet fabrikasında dertlerinin tamamını anlattılar. Başbakan bunların bir çoğunda, çalışanların haklı bulunduğunu sezmekte gecikmedi. Çok yüksek kaliteli memurun bulunmaması yüzünden devlet sektöründe ticarî ve sosyal işler iyi yürüyora benzemiyordu. Hele özel sektörde gezilen fabrikanın bir fabrikadan ziyade "çiçek gibi" bir laboratuar, bir ilâç fabrikası olması Başbakanın zihninde beliren "akıllı bir özel sektör müteşebbisi, yanında çalıştırdıklarının menfaatini korumakla aslında kendi menfatini ve sermayesini koruyor, değerlendiriyor. Halbuki, devlet sektöründe, vur abalıya deniliyor" fikrini kuvvetlendirdi. Nitekim Başbakan bir gün sonra yaptığı büyük basın toplantısında bu kanaatini tam bir açıklıkla ve samimiyetle anlattı, intibalarını söyledi.

İstanbulluların sevgisi

İnönünün İstanbulda geçirdiği bir kaç gün, başka bir hususiyeti ortaya koydu. Halk toplulukları, tesadüfen Başbakana rastladıkları her yerde onu hararetle alkışladılar. Çok yerde "Emeğin var olsun!", "Aslan baba!", "Allah seni başımızdan eksik etmesin!" sesleri yüreklerden yükseldi. Bu, bazen gerçekleri örten bir karamsar politikanın sunîliğini gösterdi ve İnönünün her balonu tek iğne darbesiyle söndürebileceği inancını kuvvetlendirdi. Ama bunda, belki de her şeyden çok dört, beş haftadır âdeta elle tutulur tarzda iyiliğe giden havanın rolü oldu. Gerçekten, başta Başbakan, Hükümetin kısır politika çekişmelerinin üstüne çıkarak büyük sosyal ve ekonomik meselelere eğilmesi bulutları dağıtmaya yetti. İstanbullular İsmet Paşayı vilâyetten çıkarken, araba vapuruna girerken, hususi ziyaretlerinde, sokakta rastladıklarında bol bol alkışladılar, sevgi gösterisinde bulundular. Kalabalıklara dikkatli bakanlar bunların arasında tek tük ve yer yer abus suratlı adamlar görmediler değil. Bunlar Başbakana sonuna kadar düşmanca bakmakta devam ettiler ve halkın hislerinden hiç memnun kal-



Başbakan İnönü İzmire uğurlanırken
Yeni adımlar = Emniyet

Bir Amerikalı Geliyor

Amerika Cumhurbaşkanı Yardımcısı Lyndon B. Johnson bu ayın sonunda Türkiyede olacaktır. Mr. Johnson Türkiyede az kalacaktır, programı yüklü bulunacaktır. Başkan Kennedy'nin muavini devlet adamlarımızla temasının dışında Ankarada CENTO merkezini, İzmirde Fuarı ve NATO karargâhını ziyaret edecektir. Bu arada Türkiyede neler olup bittiğini de anlama fırsatını şüphesiz aramaya çalışacaktır. Bulabilecek midir? Temenni edelim ki, bulsun..

Devrimiz, devlet adamlarının birinci elden intiba almak için şahsen memleket ziyaretlerinde bulundukları bir devirdir. Diplomatik misyonlar vasıtasıyla haber alma ve temas temini usulleri şimdi tarihe karışmıştır. Bilhassa İkinci Dünya Harbinden itibaren, uçakla seyahatin arzettiği kolaylıklar diplomasi aleminde yeni usullere yol açmıştır. Fakat bu, aslında, diplomatik misyonların önemini azaltmamış, sahasını değiştirmiştir. Zira, XX. Asır devlet adamının vakti azdır. Bir memlekette üç, dört gün kalabilirse öpüp başa koymak lazımdır. "Üç, dört günde ne görülebilir, ne öğrenilebilir?" diye sorulabilir. Bunun cevabı şudur: "Dünya kadar şey!" Ama bunun, bir de şartı vardır: Oradaki diplomatik misyonun, başarılı bir misyon olması şartıyla.. O takdirde ziyaretçi her türlü bilgiyi taşıyan dosyaları, temas edeceği şahsiyetleri, meselelerin esası hakkında notları hazır bulacak, bunların üzerine şahsi intibalarını bina edecektir. İyi ziyaretçiler, ziyareti hazırlıksız yapmayanlardır. Talihli ziyaretçiler ise, akıllı diplomatik misyonlar bulanlardır.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bu XX. Asır icadı ziyaretçilerin handikapları gene bir XX. Asır icadıdır: Kokteyller, İnsanın aklını -midesi gibi- karıştırmakta, "şerefe verilen kokteylden iyisi yoktur.



L. B. Johnson
Bir misafir

kısa zamanda görülen çok sayıda adamın söylediği bir kaç sözden zihinde kalan, mutlaka bir hatalı intibaın temelidir. Buna rağmen, en aklıbaşında ve en önemli misafirler dahi yakalarını dünyanın her hangi bir yerinde kokteyl denilen âfetten kurtaramamaktadırlar.

Misafir amerikalının, Türkiyede işi bir bakıma kolaydır, bir bakıma zor. İhtilâlden bu yana başkentte, başarılı ve meselelerimizi bilen bir diplomatik misyon vardır. Ama bizim bu meselelerimiz öylesine karışık, girift ve çetrefildir ki çok zaman içinden, biz kendimiz çıkamamaktayız. Umumi efkârımızda görülen keşmekeş de zaten bunun neticesidir. Amerika Başkan Muavini memleketteki fikir cereyanlarını, memleketteki siyasi temayülleri, memleketteki kuvvet dengesini ayrı konular olarak ele alır, sonra bir başka kısımda İktidarın niyetlerini ve bunların tahakkuk edebilme şansını inceler, nihayet son devirde olup bitenleri doğru teşhislere dayanarak gözden geçirirse bir ciddi fikir edinmiş olarak memleketine döner. Türkiyeden doğru intibayla dönebilmenin şimdi tek yolu, söylenen bunca laf arasında nenin mümkün olduğunu değil de, nelerin mümkün olmadığını bulup çıkarmak, yani bir fikrî seleksiyon ameliyesi yapmaktır.

Kennedy'nin yardımcısının Allah yardımcısı olsun.

maksızın, söylene söylene ayrıldılar. Ama ilk başta çekingen duran bazıları sonda hep ısındılar ve bütün gösteriler bitişte, başlangıçtakinin bir kaç misli oldu.

Aynı hal İzmirde de devam etti. Başbakana refakat eden bir muhabir, haftanın sonunda İzmirden gazetesine -Cumhuriyet- şu haberi verdi: "Esnafla yapılan toplantı bitip İnönü salondan ayrılırken kendisine yapılan tezahürat, salona girdiği anda yapılan tezahürattan en az on misli fazlaydı."

İnönü, tamire haftanın ortasındaki gün vapurla gitti.

İnönü ve beraberindekileri İzmire getiren vapur limana saat 8.15 de girdiğinde kalabalık bir halk topluluğu kendisini karşılamak üzere bekliyordu. Başbakan dinç adımlarla yürüyerek vapurun merdivenlerinde göründü. Halk tezahürata başlamıştı. İnönüyü rıhtımda İzmir Valisi Enver Saatçigil ve NATO Güneydoğu karargâh Komutanı General Brown ve yüksek rütbeli Türk subayları, memurları karşıladılar. Başbakan karşılayıcıların teker teker ellerini sıktı. Sonra yanında eşi Mevhibe İnönü olduğu halde bir parça istirahat etmek üzere oteline gitti. Zira Başbakan oldukça yorucu bir ziyaret serisine başlayacaktı.

Nitekim öyle oldu. Saat 9.20 de yanında İçişleri Bakanı Sahir Kurutluoğlu olduğu halde ilk ziyaretini vali Saatçigile yaptı. Daha sonraki ziyaret ise Güney Deniz Sahra Komutanlığına yapıldı.

Esnaflarla bir arada

Başbakanın asıl önemli sohbeti İzmirde bulunan Esnaf Temsilcileriyle yaptığı temas oldu. O gün saat 11.45 de Başbakan İnönü Eşrefpaşadaki Esnaf Dernekleri Birliğini ziyaret etti. İnönünün bu ziyaretinde yanında C.H.P. Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal İçişleri Bakanı Sahir Kurutluoğlu ile İzmir milletvekilleri bulunmaktaydı. İnönü salona girdiğinde dernek temsilcileri kendisini büyük bir tezahüratla karşıladılar. Başbakan İnönü, 84 Esnaf temsilcisinin bulunduğu toplantıyı kısa bir konuşma ile açtı. İnönü söze:

"— Talihim varmış, böyle bir hazırlığın, sizin toplantınızın üzerine geldim" diyerek başladı ve sonra:

"— Yarın Bakanlar da gelecek, şimdi sizi dinliyeceğim, istifade edeceğiz. Bakanlar da sizinle konuşacak çalışmaya başlayalım" diye ilâve etti.

Bundan sonra, Esnaf Dernekleri Temsilcileri konuşmağa başladılar. Temsilcilerin konuşmalarının merkezi sikleti, geçmiş devirlerin ihmaliydi. Bütün hatipler bir tek nokta üzerinde durdular: Geçmiş devirlerde çalışmalar kanalize edilememiştir. Bu yüzden esnafın gücü israf edilmiş, sonra da esnafla ilgili konular hasıraltı edilmiştir.

Başbakan ve beraberindekiler konuşmaları dikkatle dinlediler. Hatiplerin konuşması bitince Başbakan İnönü konuşmak istedi ve:

"— Sizleri çok dikkatli dinledim" diyerek söze başladı. Sonra konuşmaları teşrihe tabi tuttu. Konuşmalara

göre Plânlamada küçük sanat erbabına çok iş düştüğünün nazarı dikkate alınması gerektiği anlaşılıyordu. Başbakan da aynı fikirdeydi. Esnaflar emin olmalıydılar ki büyük endüstri ne derece lazımsa küçük sanat erbabı da o derece lâzımdı. Başbakan bu arada bir noktaya da temas ederek:

"— Birleşmenizi kooperatif haline gelmenizi bir hedef bir politika olarak takip ediyoruz" dedi. Sonra sıra ile konuşmacıların dilek ve temennilerini inceledi.

Başbakanın Esnaflar arasında geçen dakikaları hakikaten çok faydalı oldu. Küçük esnafın arasında onların dertlerinin dinlenmesinin hütü. Fakat asıl sevinenler gene Dernek Temsilcileri oldular. Başbakanın kati ve emin tavrı onlara güven verdi.

Başbakan Esnaf Temsilcilerine veda ettikten sonra Gaziemirdeki Hava Eğitim Komutanlığına gitti. İnönüyü Komutanlığın kapısında askeri bir kıta karşıladı. Eski asker orada da genç subaylarla temas etti. Eski bir Harbiyeli olduğundan bilhassa Hava Harp Okulu öğrencileriyle ilgilendi. Merasim kıtasının hizada olup olmadığına dikkat etti. İnönünün keyfi yerine gelmişti.

Öğleden sonra ise ziyaretler devam etti. İnönü saat 16'da Füze Rampalarını ziyaret ederek izahat aldı. Gece ise Başbakan şerefine Ticaret Odası tarafından bir kokteyl verildi.

İnönünün İzmirdeki ziyaretleri ertesi gün de devam etti.

Başbakanın haftanın ikinci yarısındaki cuma günü yaptığı temaslar daha verimli oldu. Zira o gün sabah saat 10'da Ankaradan gelen Gümrük Tekel Bakanı Orhan Öztrak, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Tarım Bakanı Mehmet İzmen ve Ticaret Bakanı Muhlis Ete ile görüştü. Saat 10.20 de Tekel Tütün Fabrikası hep birlikte ziyaret edildi. Başbakan fabrikada işçilerle temas etti dileklerini dinledi.

Son derece iyi intibalarla fabrikadan ayrılan Başbakan bundan sonra Ticaret Odasındaki bir toplantıya katılarak, orada bulunan tüccar ve sanayicilerle görüştü. İnönü Ticaret Odasında toplananlara hitaben:

" Sizin meselelerinize yabancı değiliz. Merkezde memleketin iktisadi hayatını ilgilendiren meselelerle meşgulüz" dedi. İnönünün kısa konuşmasından sonra tüccar ve sanayiciler dilek ve temennilerini söylemek üzere söz aldılar.

Başbakan öğleden sonra ise bir başka temas yaptı. Saat 16.15 de Ticaret Borsasına giderek müstahsil temsilcileriyle görüştü.



İnönü İzmirde Aksal ve Kurutluoğluyla
Paşa çizmeleri çekti

Haftanın sonundaki gün bu satırların yazıldığı sıralarda da Başbakan İnönü tamirdeki temaslarına devam etmektedir.

A. P.

Babası tutmuşlar

Bütün bu hadiseler 1962 Türkiyesinde cereyan ederken ve bitirdiğimiz hafta içinde bütün düşünürler plânlı kalkınmanın meseleleri üzerine eğilmişken sadece A.P. dir ki başka tellerden ses verdi. Haftanın sorundaki bir gün, partinin ırkçı ekalliyet elindeki organının birinci sayfasının üst beş sütununu mahkeme yoluyla gönderilmiş bir tekzip işgal ediyordu. Tekzibi gönderen, Burhan Apaydındı. Müvekkilini astırttıktan sonra onun pozlarını benimseyip rolüne çıkmış talihsiz avukat, bir ilçe kongresinde, ırkçı gazetenin yazdığı gibi yuhalanmadığını, aksine hararetle alkışlandığını bildiriyordu. A.P. içinde cereyan eden en seviyesiz tarzda bir Genel Başkanlık mücadelesinin bu yani perdesi, 15 Ekim seçimlerinde birbuçuk başarısızlık yılının memnunsuzluğunu başarılı tarzda istismar eden siyasî teşekkülün gerçek mahiyeti konusunda gözleri hâlâ kapalı bulunanları dahi uyarmaya yetti. Bir yanda Apaydınlar, diğer tarafta kukla Gümüşpalaya sıkı sıkıya sarılmış ırkçı ekalliyet birbirlerine alabildiğine küfürler, ithamlar savurdular. Karşılıklı kirli çamaşırlar birbir ortaya döküldü. Herkes, ötekinin kimlerden ne kadar para alarak bu işe giriştiğini açıklayacağı tehdidinde bulundu. Bu tehdit, tabii, para alanlardan ziyade parayı veren eski devir vurguncularının kulağına kar suyu kaçırdı.

A.P. de söz sahibi hale gelmiş Türkeşçi grubun oyunu, haftanın sonunda şöyle belirdi: Genel Başkanlıkta, Gümüşpalanın alternatifi haline gelmiş bulunan Apaydını, Gümüşpala vasıtasıyla partiden kovdurtmak, Ondan sonra, sonbaharda toplanacak Büyük Kongrede emekli paşadan da kurtulmak ve maskeyi atıp İhtilalin ilk gününden bu yana güdülen hedefe varmak : Başı kesilmiş D.P. gövdesinin üzerine Atatürke, İnönüye, C.H.P. ye, Devrimlere, Demokrasiye düşman ırkçı ekalliyeti oturtmak ve kızıl elmaya el atmak.. Sonra, İktidarı yeni seçime zorlamak ve bunu kazanmak. Bir defa iktidar alınınca da, seçimsiz sisteme «meşru zor» kullanarak varmak.

Kulislerde olup bitenleri bilenler, bu kadar hayal kuvveti karşısında pes etmekten geri kalmadılar.

Asıl hüsran..

Ama, A. P. için asıl handikap, memleket ve millet bambaşka meselelerle uğraşırken eski D.P. militanlarının teşkil ettikleri kongreleri Türkiyenin aynası sanmak oldu. Bu yüzdendir ki A.P. şu anda «Af lafından başka laf bilmeyen bir kalabalık» etiketini üzerine yapıştır-

mıştır. D.P. nin menfaati elinden alınmış, ya da takibata uğramış bir ufak kısmının yakınlarıyla ideal arkadaşlarının teşkil ettikleri küçük ekalliyetin dışında, A.P. kongrelerinin uğraştıkları meseleler ve oralarda söylenen laflar hiç kimseyi tatmin etmemektedir. Hele «Bu millet ne iş, ne ekmek, ne refah istiyor. Bu millet af istiyor, af!» incisi, A.P. nin sloganı olarak bitirdiğimiz hafta içinde dudaktan dudağa dolaştı ve dolaştığı dudakların bükülmesine yol açtı. A.P., bu sloganıyla fikri hüviyetini aldı.

Şu anda, A.P. kongrelerinde ya 1946-50 D.P. sinin, ya da 1957 - 60 C.H.P. sinin kongrelerinde kullanılan bir edebiyattan başka ses işitilmemektedir. Haftanın sonunda bir gün A.P. Meclis Grup Başkanı Sadettin Bilgiç, kopyacılıkta gülünçlüğe kadar gittiğini dahi farketmeksizin, İhtilal öncesi C.H.P. lilerinin feryadını yükseltti: «Korkunun ecele faydası yoktur..» Patenti C.H.P. lilerde bulunan bu tarz sözler, A.P. de bir de muhayyele kıtlığının mevcudiyetinin delilini teşkil etti.

Fakat A. P. kongrelerinin incisini gene A.P. nin Genel Başkanı Pala Paşa büyük bir fütursuzluk içinde yumurtladı. Haftanın sonunda cumartesi günü piyasaya arzedilen gazetelerin bazılarında şu haber vardı: "Gümüşpala Doğumun Kontrolü aley hinde". Gumüşpala şöyle diyordu: "Arkadaşlarım, ben af mevzuunu halledeceğim. Sizlerin, yuvalarınıza dönüp çalışmanızı istiyorum".

A. P. nin akıllı başı, bundan sonra da: "Türkiyede doğumun kontrolünü durdurmak istiyorlar. Ben bunun aleyhindeyim. Memleketimizde nüfus ihtiyacı vardır. Bu memleket 60 milyonu besler. Çalışmak, çok çalışmak lazım." demekteydi.

Bu sözler, doğrusu bu ya, kahkahalarla karşılandı.

Bir tek hatibin bir tek ciddi konuya dokunma seviyesine gelmediği A.P. kongreleri, iki sebepten, taklit ettiği iki devrin neticesini vermeyecektir : Önce, şartlar başkadır. Sonra, iktidar sinirini hiç bozmamakta. kös dinleyip kendi işine bakmaktadır.

Bu pazar, A.P. kongrelerinde aynı minval edildiği sırada Başbakan İnönü Egeden başkente dönecek ve ilk iş olarak Yardımcılarından ekonomik ve sosyal meselelerle alâkalı çalışmalar hakkında bilgi alacaktır.

Pazartesi sabahı da, Plânlama Dairesine gidip plân çalışmalarına sakin sakin başkanlık edecektir.

Törenler

Millete adananlar

Günlerden cumaydı. Boğucu bir sıcak başkenti yakıp kavuruyordu. Ankaranın şehre hakim tepelerinden birinde bulunan Askerî, Gülhane Tıb Akademisinin mermer merdivenli büyük kapısı önünde mahzun bir kalabalık bulunuyordu. Binlerce kişi gözleri kapıyı dikilmiş bir vaziyette beklediler beklediler. Ta ki kahredici saatin akrep ile yelkovanı üst üste gelsin ve 12'yı göstersin.

Tam o saatte üzerinde Tıbbiyenin sembolü olan yılanlı rozetin bulunduğu kapıda bir tabut gözüktü. Tabut Türk bayrağına sarılmıştı. Tabutun tam önünde sarı saçlarının düştüğü alnı pırıl pırıl terlemiş orta boylu genç bir adam bulunuyordu. Adamın gözleri yaşlı bağrı yanıktı. Onun tam solunda bir başkası vardı. Daha uzun boyluydu onun da gözleri yaşlıydı.

«1946 Ruhu»

Prensipleri bir zamanlar Anayasaya maledilen Cumhuriyet Halk Partisi, o zaman nasıl prensipsiz kalarak hezimete uğradıysa, şimdi de o zamandan beri hususi manalar vermeğe çalıştığı esaslarını tamamen terk yoluna girerek inkıraza sürüklenmektedir."

Bu, bir uydurma başyazarın dehşetengiz başyazısının başlangıcıdır.

"İzmirliler İnönüye alâka göstermedi."

Bu, bir uydurma gazetenin havadis başlığıdır.

"C.H.P. yurdun her tarafında çöküyor."

Bu, bir uydurma haber organının sansasyonel açıklamasıdır.

Böyle başyazı başlangıçları, böyle havadis başlıkları, böyle sansasyonel açıklamalar son on yıllarını Türkiyede geçirmiş olanların meçhulü değildir. On yıl müddetle D.P. li başyazarlar -hem, gecekondu başyazarlar değil- bunu söylediler. D.P. li gazeteler -hem uydurma gazeteler değil- bu başlığı kullandılar. D.P. li haber organları -hem, ayakta güç duran haber organları değil- bu sansasyonel açıklamalarda bulundular. On yılın sonunda, dev gibi bir C.H.P. karşısında seçim yapıp iktidarı vermektense diktatörlüğü denemeyi tercih eden D.P. büyükleri kendilerini, partilerini ve memleketi tarifsiz felâkete sürüklediler. Memleket, şükür Allaha kurtulmak üzeredir ama, kendileri ve partileri bir daha dönmemecesine tarihin yaprakları arasında kaybolup gittiler.

Şimdi, hamamda şarkı söyleyip sesine hayran kalan akıllı gibi bir çömez takımı "Yağ satarım, bal satarım.. Ustam gitti, ben satarım" türküsünü bağıra bağıra çağırıyor. Elindeki bayrak, meşhur "1946 Ruhu"dur. Sanıyorlar ki bu ruh C.H.P. ile İnönüye çatmak, her gün bir feryat koparmak, demagojinin şaheserlerini vermek ile yeniden canlanacaktır. Ne hayal! D.P. eğer battıysa bunun sebebi, D.P. başlarının 1954'ten sonra, kendilerini iktidara getiren "1946 Ruhu'nu hiç anlamaz hale gelmeleri, onu bugünkü çömezleri gibi tamamen hatalı tefsir etmeleri, elde posayı tutup o ruhu asıl yaratmış alan kuvvetleri, rakip C.H.P. ye kaptırmalarıdır. D.P. nin başları 1954'ten itibaren sanmışlardır ki vurguncu Demokratlara, partizan idare adamlarına, gerici propagandayla avutulan kütlelere, besleme basına, menfaat önünde gözü kamaşan, sopa karşısında ödü patlayan aydınlara dayanmak suretiyle bu memlekete hakim olunabilir.

Boş hayal!

1950'de D.P. yi iktidara getirenler, onu 1960'da yok eden sağlam kuvvetlerin ta kendisidir. "1946 Ruhu" bu kuvvetlerin eseridir. D.P., o kuvvetleri karşısına aldığı gün kendi ölüm fermanını imzalamıştır. Bugün aynı kuvvetler, bütün hışımlarıyla D.P. nin bayağı kopyası A.P. nin karşısındadır.

1946'yı düşününüz! Demokratik, devrimci, faziletli Türkiyeyi yaratacağı sanılan D.P. nin safında veya yanında coşmuş sağlam kuvvetler: Genç subaylar, genç talebeler, genç gazeteciler, genç öğretmenler, genç namuslu aydınlar.. Ruh, onların ruhu olmuştur. D.P. başları, o ruhu sadece kanalize etmişlerdir. İnkâr edilmez başarıları budur. Sonra, kanalize ettikleri kuvvetlerden ayılmışlar ve belâlarını bulmuşlardır.

1946 Ruhu, hâlâ alev alev yanıyor. Ama, "Urganda ölmek, yorganda ölmekten evlâdır" naralarının atıldığı kongrelerde değil.

Onların, tam karşısında..

Bayrağı sarılı tabut incitilmeden, ağır ağır merdivenleri inmeğe başladı. Eski M.B.K. üyelerinden Suphi Gürsoytrak ve Haydar Tunçkanat sıhhatli pazularıyla ebediyete intikal eden arkadaşlarını son defa omuzlamışlardı. Kapının sol tarafından gelen bir kaç ince kadın hıçkırığı, bir kaç çocuk ağlaması havayı daha da dayanılmaz bir hale soktu. Kendini tutamayan bir yaşlı kadın ağlamaklı bir sesle :

«— Vah yavrum vah pek de genç gidiyor» dedi. Genç bir üniversiteli yaşlı gözlerini mendiliyle silerken :

«— Geride bıraktıkları mukaddes şeylerdir» dedi.

M.B.K. nın sevimli, sevimli olduğu kadar iyi kalbli üyesi, emekli Kurmay Albay Fikret Kuytakın naşı kim T.B.M.M. nin vefakâr müstahdemi ve memurları eski, zayıf nahif Albaylarına son saygı duruşunu vefa nın bir numunesini verircesine yaptılar. Koyu renk elbiseler giymiş Meclis müstahdemi yaşlı gözlerle Kuytakın tabutunu seyrettiler. Korteje Meclis önünde iki eski M.B.K. üyesi katıldı. Bunlar Muzaffer Yurdakuler ve Kadri Kaplandı.

Meclisin giriş kısmı hayli kalabalıktı. Bine yakın dost, Kuytakı buradan uğurladılar. Kortejin yolu Genel Kurmay Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı önünden dini merasimin icra edileceği Hacıbayram Camiine doğru yöneliyordu.

«Kadrini seng-i muasalla da bilip....»

Saat 12.30'u gösterirken uzun kortej, Hacıbayram Camiine vardı. Kuytakın naşı gene omuzlar ve



Eski M.B.K. Üyesi Fikret Kuytakın naşı Hacıbayram camiinde

Son ihtilâl

işte bu üzüntülü hava içinde Tıb Akademisinin merdivenlerinden indirildi.

Gülhane Tıb Akademisinin bulunduğu tepede o gün hemen bütün inkılapçılar hazırdılar. M.B.K. nin bütün üyeleri, üniversiteliler, Hükümet erkânı, basın mensupları cemiyet temsilcileri, yüksek rütbeli ve küçük rütbeli subaylar eski silah arkadaşlarına son vazifelerini ifaya gelmişlerdi.

Kendini millete adayanlardan Kuytakın ani ölümü cidden üzüntü verici oldu.

Kortejin ilk durağı T.B.M.M. idi. Zira Kuytak, demokratik rejimin timsali olan binanın hem bir müntesibiydi hem de sistemin yerleşmesi için elinden geleni yapmış, inanmış inandırmış bir ihtilâlciydi. Nite-

eller üzerinde musalla taşına konuldu. Kalabalık son haddini bulmuştu. Ağlayanlar, gözlerinin yaşını içlerine dökenler ve silâh arkadaşlarını kaybetmenin acısını ta yüreklerinde duyan subaylar hep oradaydılar. Kuytakın dostları ne kadar da çoktu...

Bu arada bütün gözler birden Hacıbayram Camiini bir çiçek bahçesine döndüren çelenklere ilişti. Cumhurbaşkanı Gürselin, Başbakan İsmet İnönünün C.H.P. nin Y.T.P. nin C.K.M.P. nin çelenkleri bilhassa dikkati çekti. A.P. ve M.P. çelenk göndermek lüzumunu hissetmemişlerdi. Hükümet üyelerinin Ankarada bulunanları da oradaydılar. Başbakan Yardımcılarından Alican, Dinçer ve Feyzioğlu törene katılıyorlardı. Senatör ve Milletvekillerinin büyük bir kısmı Hacıbayramın avlusunda toplanmışlardı. Ordunun her bölümü Kara, Hava, Deniz kuvvetleri birer çelenkle törene iştirak etmekteydiler. Eski M.B.K. üyelerinden hemen hepsinin birer özel çelengi vardı. 14'lerden Orhan Erkanlı ve Cemal Madanoğlunun çelenklerinin yan yana bulunması da dikkati çekti.

Vakit gelince cuma namazı kılınmağa başlandı. Kuytakın naşı Türk bayrağına sarılı bir halde bekliyordu. Namaz bitince dinî merasim eda edildi. Daha sonra da önde muhafız Alayı Bandosu olduğu halde kortej hareket etti. Fikret Kuytakın naşı arkadaşlarının omuzlarından alınarak top arabasına konmuştu. Kortej bu defa daha ağır ve daha üzüntülü bir şekilde Kuytakı son yolculuğu için teşyie başladı. Bando ağır ağır cenaze marşını çalıyor ve bir ihtilalci son yolculuğuna uzanan yolu acele değil, sabırlı bir şekilde katediyordu. Göz pınarlarında biriken yaşlar artık isyan etmişti. M.B.K. nin en ciddi üyelerinden biri olan Sami Küçük bile ağlıyordu.

İstanbuldan sadece Kuytakın cenaze merasiminde bulunmak için gelen Cumhurbaşkanı ve eski M.B.K. Başkanı Gürsel fazla heyecana tahammül edemeyeceği sebebiyle törene iştirak edememişti. Onu Genel Sekreteri Nasır Zeytinoğlu ve Başyaver Kadri Erkek temsil ettiler.

Şehitlikte...

Kuytakın ölümü haberinden sonra Bakanlar Kurulunun aldığı yerinde bir kararla 27 Mayısı yapanlardan biri olan ve kendini millete adamış olan Kuytakın Şehitliğe gömülmesine karar verilmişti. Bu sebeple Kuytakın Naşı, Şehitliğe götürüldü. İşte asıl acıklı konuşmalar orada yapıldı.

İlk konuşmayı Kuytakın silah ve ihtilâl arkadaşı Muzaffer Yurdakuler yaptı.

Yurdakuler yaşlı gözlerle eski arkadaşına şöyle hitap etti:

«— Sana sınıf arkadaşın ve ihtilâl arkadaşın olarak ebediyet yolundaki son durağında seslenmek benim için ne kadar güç. Bunu en iyi sen anlarsın. İçimizi dolduran büyük acı ile sana seslenirken kelimelerin dar kadrosu içinde duygularımızı ifade edemeyeceğimizden eminim. Beni bağışla Kuytak»

Yurdakuler sonra, 27 Mayısa inananlardan onların adedinin her gün artacağından bahsetti ve Kuytakın naşı önünde bütün 27 Mayısçılar adına silâh arkadaşına rahmet diledi. Manzara cidden göz yaşartıcıydı. Birlikte inanılan birlikte baş koyulan

bir davada Kuytakın onları terk etmesi eski M.B.K. üyelerine cidden dokunuyordu.

Yurdakulerin konuşmasından sonra 27 Mayısın bekçileri gençlik teşekkülleri konuşmaya başladılar. İlk konuşmayı T.M.T.F. adına Erdoğan Tuncer yaptı. Son derece hisli bir konuşma yapan Tuncer, Fikret Kuytakın Naşı vesilesiyle bir takım basına ve bazı şahısların çirkin hareketlerine dokunarak.

«— Bir kısım basın ve bazı şahısların, demokrasi paravanası arkasına sığınarak giriştikleri faaliyetleri biliyoruz» dedi ve o tip hareketleri şiddetle tel'in etti.

Günün en esaslı konuşmasını Ankara Üniversitesi Talebe Birliği adına Sertaç Tüzün yaptı. Tüzün :

«— Kuytakın ölümü bildiğiniz ölümlerden değildir» diyerek söze başladı ve :

«— Kuytakın ölümü bir tarihe giriştir» diyerek devam etti. Sonra Kuytaka hitap ederek :

«— Şimdi cansız kalan bileğinden kaptığımız ülkü bayrağı sonsuza kadar dalgalandırılacaktır» diye ilâve etti. Tüzün bundan sonra Kuytakın ölümü dolayısıyla çirkin yayınlarda bulunan iki gazeteci oracıkta parça parça yırttı. Sonra :

«— İyi etmiyorlar bunlar iyi işler değildir» dedi.

Tüzünden sonra da Türkiye Öğretmen Dernekleri adına Mehmet Emiralioğlu ve 27 Mayıs Fikir Kulübü adına Çağlar Kırçak birer konuşma yaptılar.

Törenin son konuşması ise dini bir konuşmaydı ve Ankara Müftüsü Dr. Lütfi Doğan tarafından yapıldı.

Nihayet son an geldi. Kuytakın tabutu ağır ağır mezarına indirildi. Orada bulunanların hepsi üzgündüler. Herkes birer kürek toprakla Fikret Kuytaka son vazifesini eda etti. Halk ağır ağır mezarın önünden geçerken Kuytakın mezarı çelenklerle süslenmiş bir çiçek bahçesine dönmüştü. 27 Mayısı yaratanlardan ve demokratik rejimi kurtaranlardan birisi şanına lâyık bir merasimle toprağa veriliyordu. Saat tam 13'ü 1 geçiyordu.

Sağlık

Göze görünmiyen konular

(Kapaktaki bakan)

Geçen haftanın başında başkentten bir grup adam sessiz sedasız uzunca bir geziye çıktı. Adamların göğüslerinde kırmızı zemin üzerine beyaz, birbirine sarılmış iki yılanın meydana getirdiği bir kompozisyonun süslediği rozetler vardı. Grubun içinde çoğunluğun böylece ilk bakışta doktor olduğu anlaşılıyordu. Göğüslerinde tıp rozeti bulunan adamların içinde uzun boylu, kır saçlı halinden Güney - doğu illerimizden birinde doğduğu anlaşılan, sakin görünüşlüsü devamlı itibar ve saygı görüyor, diğerlerine zaman zaman bazı emirler veriyordu. Bu adamın ismi Yusuf Azizoğludur. 2. Koalisyon Hükümetinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı bulunmaktadır.

Azizoğlu ve beraberindekiler böylece gürültüsüz patırdısız çıktıkları gezide bazı meselelerin üzerine eğilmek üzere tetkiklerde bulunacaklar. Bakan sıcak yaz günlerinde Sağlık Bakanlığının arşivlerinde küflenmek üzere bulunan bazı dosyaları çıkarıp tetkik etmeyi ve bu konuları izlemeyi İstanbulda denize girmeğe tercih etmiş ve yanına aldığı görevlilerle uzunca bir yurt gezisine başlamıştır. Gezinin hakiki amacı denilebilir ki doktorluğun sosyalizasyonuyla ilgili bir pilot projenin tatbik edileceği sahanın tetkiki ve buralarda incelemeler yapmaktır. Bakan ve beraberindekiler daha birçok yerlere uğrayacaklar çeşitli sağlık hizmetleriyle ilgili meselelerle ilgileneceklerdir. İlgileneceklerdir ama gezinin büyük yükünü "Doktorluğun Sosyalizasyonu" için gerekli tecrübenin ilk adımını

Şanla ve Şerefle

Bir insanla, kuvvetli zamanında uğraşmak bir şereftir. Bir insanla, zayıflamış halinde de mücadele etmek gerekebilir. Hatta öyle ölüler vardır ki bunlar sembol kılığına sokulunca onlar hakkındaki gerçeklerin hatırlatılması lüzumu belirir, bu bazı kimselerde "ölülerle meşgul olmak" veya "ölünün arkasından söylemek" gibi tefsir olunsa da tamamiyle mubahtır. Ölmüş olmak, alelade şahıslar için bir kalkandır. O kalkan başkaları tarafından istismar edildi mi kalkanı deliverirler.

Ama bir insanın ölümüne sevinmek! Ama bir insanın ölümünde bayram etmek! Ama daha başka insanlara dair hastalık, felaket haberlerini müjde gibi vermek! Eğer "alçaklık"ın tarifini yapmak istiyorsanız, bu davranışı söyleyiniz. Yetecektir de artacaktır bile, 27 Mayısçı Fikret Kuytakın hastalığı ve ölümü sırasında, maddeten değil manen de ne derece düşük olduğunu belli eden bir Basının davranışı bu olmuştur. Fakat bu Basın, hitap ettiği zümrenin hislerini temsil etmemekte midir? O halde, zümreyle basınının fikri seviyesi de, ruhi seviyesi de budur,

Bir 27 Mayısçının felçe duçar olarak hastahaneye kaldırılması, salyalı ağızları sulandırmıştır. O 27 Mayınçının annesinin aynı hastahanede ölmesi ellerin oğuşturulmasına yol açmıştır. 27 Mayısçının kendisinin ölümü ise, görülüyor, bayram sevinci yaratmış bulunuyor. Onunla yetinmeyenler, şimdi onun şu veya bu arkadaşına kalp krizleri, komalar yapıştırmakla meşguldürler.

İğrenç!

İğrenç, çünkü bu davranış dahi samimi değildir ve en adisinden bir politika taktiğidir. Bu yoldan ifade edilmek istenilen, "kendi şehitleri"nin intikamını gizli kuvvetlerin almakta olduğudur, İşte, 27 Mayıncıların yaptıkları yanlarına kar kalmamıştır. Kalmamıştır, zira kötü şey yapmışlardır. Ehramdaki Firavun mezarlarını yoklayanlar gibi her birinin başına felaket gelecek ve ilâhi adalet tecelli edecektir!

Emr-i hak, bir gün herkese vaki olacaktır. Mesele, şerefli yaşayıp şerefini muhafaza ederek ölmek ve temiz, asil bir isim, iyi hatıralar bırakmaktır. Fikret Kuytaka bunların hepsi nasip olmuştur. Memleket, vatansever evladını asla unutmayacak ve onun, arkadaşlarıyla birlikte Türkiyenin bir buhranlı anında harekete geçip daha büyük felaketleri önleyişini şükranla, minnetle, anacaktır. Fikret Kuytak, ideal arkadaşlarının içinde, demokratik düzene bir an önce varılmasını en çok isteyenler arasında yer almış, bunun mücadelesini yapmış, en sonda Komitenin asıl zaferi kazanmasını sağlayarak görevini başarıyla tamamlamıştır. Milletin, bir gün bu asil çocuklarının heykelini dikeceğinden herkes emin olmak lâzımdır.

Bu yüzdendir ki ölümle, hastalıkla, felaketle sevinmek Tarih önünde hiç, ama hiç bir şey değiştirmeyecektir. Ama iğrenç davranış, karşı tarafın sâdece ne kadar küçük değil, aynı zamanda ne derecede aciz olduğunun da delilini teşkil ediyor.



Sağlık Bakanlığı binası
Dert kapısı

teşkil eden pilot projenin tatbik mevkiine konacağı Muş bölgesi teşkil ediyordu.

Muş pilot bölgesi

Sağlık Bakanlığının senelerdir uzayıp giden ve devamlı mücadeleyi gerektiren meseleleri arasında birisi vardı ki, sandalyeye oturan her Bakanı kıpır kıpır kıpırdandırır ve gece - uykusunda bile bazı konuları düşünme itiyadında olanları - uykularını kaçırırdı. Türkiyenin hekim ihtiyacı bir türlü giderilemiyordu. İstanbul ve Ankara Tıp fakültelerinin yıllardır verdiği mezunlar, halâ Türkiyenin tabib ihtiyacını karşılamamaktaydı. Bu gün için Türkiyede 6 ilâ 7 bin civarında hekim bulunmaktadır. Türkiyenin hekim ihtiyacı ise 25 bin civarındadır. Türkiye 25 bin hekime malik olsa dahi ikinci bir meseleyle karşı karşıya kalacaktır. Hekimlerin yoğunluğu Batıda, Doğu illerine nazaran beş - on misli fazladır ve Doğu illerinde hekimlik yapmak adeta büyük vatanseverlik sayılmaktadır.

Büyük şehirlerde vatandaş başına düşen doktor sayısıyla Doğu illerimizde de vatandaş başına düşen hekim sayısı insanın dudaklarını uçuklatacak kadar büyük farklar göstermektedir.

Şimdi bu iki meseleyi yanyana getirince Türkiyedeki Hekim hikâyesinin ne derece çıkmaza girdiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Bir kere elde yeteri kadar hekim bulunmamaktadır. Elde bulunanlara gelince muhtelif sebeplerden ötürü büyük şehirlerde yığılmış durumdadır.

Sebepler.

Türkiyede en fazla hekime ihtiyaç bulunan bölgelerde Doktorun fenerle aranmasının sebepleri muhtelifti. Ancak bunların başında mahrumiyet bölgeleri denilebilecek evsafta plan yerlere doktorun gitmemesi hayat şartlarından ve kazanç yüzdesinden ileri geliyordu. Bir parça isim yapan, ün kazanan doktorun büyük şehirlerdeki lüksü bırakıp Anadolunun ücra köşelerinde icrai sanat eylemesi doğrusu beklenemezdi. Böylece iş zavallı Hükümet Tabiblerinin sırtına yükleniyor, memur olmaktan ileri gidemiyen bu kişiler de değil doktor ihtiyacını karşılamak, vatandaşa yardım etmek, aksine bulundukları yerlerde vatandaşın antipatisini toplayan kişiler haline geliyorlardı. Hükümet tabiblerini bu hale getiren sebeplere gelince, yoğun hastalık ve hasta vatandaşın hepsine yetişememe, eldeki imkânların azlığı dolayısıyla gereği kadar vatandaşa yardım edememesiydi.

Hal böyle olunca Türkiye bir problemle karşıkarşıya bulunuyor, acı bir gerçek daha ortaya çıkıyordu.

"Tabiblik mesleğini sosyalize etmek, tedavi imkânlarını böylelikle vatandaşın ayağına kadar götürmek"

İhtilâl Hükümetinin Sağlık Bakanı Dr. Ragıp Üner tarafından hassasiyetle ele alınan ve üzerine büyük bir önemle eğilinen konu, Türkiyenin geçirdiği intikal devri sırasında fazla gelişemedi. Gerçi bu konuda hazırlıklar yapıldı. Kanun tasarısı hazırlandı ve yetkililer konuyu önemsedi. Ama karmakarışık politikanın, istikrara bir türlü kavuşamamanın ve olayların bir araya getirmesiyle kurulan 1. Koalisyon Hükümeti meseleyi enine boyuna ele almağa, kendi içindeki meseleleri halledemediğinden, fırsat bulamadı.

Şimdi, doktorluğun sosyalize edilmesiyle ilgili çalışmalara başlanmıştır. Devlet Plânlama Teşkilâtının gerekli bulduğu bu husus, 5 yıllık kalkınma plânının çerçevesi içine de alınmış ve konunun ilk çalışmaları için gerekli hazırlığa girişilmiştir.

Evvelâ, Sosyalizasyon meselesinin incelenmesi, tecrübe edilmesi ve gereği kadar faydalı olup olmadığının anlaşılması için bir Pilot Bölgede çalışmalara başlanacaktır. Pilot Bölge olarak Muş ili seçilmiştir. Muş tecrübe için en müsait bölgedir. Teşkilâtlı bir İl hastahanesi bulunmaktadır. Doğuda, mahrumiyet bölgesi olarak vasıflandırılabilecek bütün evsafa haiz-

Proje

Muş ilinde tatbik edilecek sosyalizasyon projesi için bakanlığın ayırdığı tahsisat 10 milyon TL. dır.

Programa göre, Muş ilinin 3 ilçesinde birer sağlık merkezi kurulacak, daha doğrusu bu ilçelerde halihazırda bulunan Sağlık merkezleri tevsii edilip mükemmel hale getirilecektir.

Bundan başka, nüfusu 5-10 bin arasında bulunan kasabalarda birer Sağlık Ocağı açılacaktır. Pilot Projeye göre bu ocakların sayısı 20 dir. Ayrıca 47 Sağlık Evi kurulacaktır. Muşun bütün köylerine kurulması imkânsız görülen Sağlık Evlerinin tesis edileceği köyler itina ile seçilmiştir. Bu köylerde kurulacak Sağlık Evlerinden civarda bulunan köyler de faydalanabilecektir.

Böylelikle merkezden muhite doğru bir sağlık teşkilâtı Pilot Bölgede ihdas edilmeğe başlanmıştır.

Projenin en önemli meselesi, personel meselesidir. Bu proje için gerekli hekim bulunması konusunda verilen ilânlar Sağlık Bakanlığı ilgililerini büyük hüsrana uğratmıştır. Mütehassıs Hekim olarak müracaat eden bir tek fert şimdiye kadar çıkmamıştır.

Bu ilgisizliğin muhtelif sebepleri mevcuttur. Herşeyden evvel Muş pilot bölgesinde vazife görecek hekimlerin birkaç noktadan çekindikleri

malûmdur. Burada görev alacakların, birinci derecede üzerinde durdukları husus ücret meselesidir. Mütehassıs Hekime projede verilen para 4 bin lira brüt maaştır. Hekimin eline bu paradan net olarak 2500 ilâ 2700 lira arasında bir miktar geçecektir. Büyük şehirlerde çalışan orta derecede bir mütehassıs hekimin, bu paranın üzerinde kazandığı bilinmektedir. Hele Devlet hizmetlisi olarak görev kabul edecek olan mütehassıs hekimlerin, derece olarak bir hayli ilerlemiş olmaları gerekmekte, böyle bir eleman ise hali hazırda verilen paranın pekçok üstünde kazanmaktadır.

Sağlık Bakanlığı bu hususları düşünerek Bölgedeki denemenin muvaffakiyetle sonuçlanması için ilk adımı attı. 4 bin liralık birinci derecede hekime verilmesi kararlaştırılan ücreti 6 bin liraya çıkardı ve personel dairesine başvurdu. Böylelikle Muş mahrumiyet bölgesinde çalışmayı kabul eden mütehassıs hekim ayda 4 bin liranın üzerinde bir para kazanacaktı ki, ilgililer bu paranın her mütehassıs hekim tarafından heryerde kazanılamıyacağı konusunda müttefiktiler.

Projede birinci derecedeki hekimlerin dışında küçük personele ihtiyaç büyüktür. Bunlar mukaveleli hekimler olarak Sağlık bakanlığınca bulunacak ve mahrumiyet bölgelerinde çalışmaları sebebiyle ücretlerine oldukça önemli meblağ eklenecektir. Ancak, bu meblağla da hekimi tatmin biraz güç olacaktır. Zira Muş Pilot Bölgesinde çalışacak hekimin dışarıda hiçbir işi olmıyacaktır. Sâdece aldığı maaşla geçinecektir. Genç doktorların Muşa gönderilmesi bu bakımdan biraz müşküldür. Ancak, bakanlık gençlerin işi benimsediği fikrindedir ve eleman sıkıntısı çekmiyeceğini sanmaktadır.

Meselenin aslı

Doktorluğun sosyalize edilmesi, iktisaden geri kalmış memleketlerde sağlık dâvasının halli için gerekli görülmektedir. Bunun açık sebeplerinden biri, hastanın bıçak kemiğe dayanmadan doktora başvuracak mali kudrete sahip olmadığıdır. Hal böyle olunca, hele hastalık bulaşıcı cinsinden olunca, durum adamakıllı karışmakta kambur üstüne kambur yüklenmektedir.

Sosyalize edilen hekimlik, halkın mahallinde tedavi edilme imkânlarını devlet eliyle sağlıyacaktır. Devlet hizmetinde çalışan, hekimlik mesleğinin emeğini sâdece bu konuda harcamak mecburiyetinde - devlet zoruyla- olan doktorların işlerine iyi sarıldıkları, meslek haysiyetlerini ve memleket sevgilerini gözönüne alarak çalıştıkları süre meselenin halledilmemesi için sebep kalmıyacaktır.



Hastahanelerden birinde sıra bekleyen hastalar
Dert çok, hem dert yok

Türkiyede güç olan, hastanın doktora kadar gelememesidir. Yol imkanlarından, iktisadî zorunluklardan ötürü ortaya çıkan bu güçlük Devlet etiyle bertaraf edilmek suretiyle sağlık dâvasının önemlice bir kısmı halledilebilecektir.

Azizoğlu ve beraberindekiler Muş Pilot Bölgesinde yaptıkları tetkikler sonucunda, 1963 yılı başlarında başlanacak tecrübenin muvaffak olabileceği kanısına vardılar. Bakan tetkikleri sırasında etrafındakilerin büyük sevgisini topladı. Herşeyden evvel dinliyor ve bilmediğini uzmanlara sormaktan çekinmiyordu. Azizoğlunun bu hassası kendisini yeni tanıyanları son derece sevindirdi ve yeni Sağlık Bakanı geniş bir sempati çemberi içine giriverdi.

Bir doktorun hayatı

Yusuf Azizoğlu 1917 yılında Silvanda doğdu. Babası Silvanın ünlü ağalarından, sayılı zenginlerindendir. Silvan ve civarında büyük ünü olan ailenin, çifliği bir hayli büyük, çiflikte çalıştırmakta olduğu işçi sayısı bir hayli yüksektir.

Küçük Yusuf ilk ve orta tahsilini Silvanda yaptı. Son derece sakin, iyi ve çalışkan bir çocuktu. Ailesinin törelerine harfiyen riayet eden bir aşiret çocuğu olarak çocukluğunu bitirdi.

Lise tahsilini hali vakti yerinde olan her Silvanlı gibi Diyarbakır lisesinde yaptı. Derslerinde her zaman muvaffak oluyor bu bakımdan babası tarafından pek seviliyordu. Liseyi sınıfta kalmadan bitirdi. 1936 yılında Yusuf, artık İstanbulda tek başına okuyacak kadar büyümüş, bir delikanlı olmuştu.'

Küçük Yusufun, aşırı insan sevgisi, şefkati küçüklüğünden beri kendisine "Ne olacaksın?" diye sorulduğunda "Doktor olacağım" diye cevap vermesinin sonuçlarını ortaya çıkardı ve liseyi bitiren Yusuf, tereddüd etmeden Tıb tahsili yapmak üzere İstanbula gitti.

İstanbulda altı yıllık tahsil hayatı, sakin Doğulu çocuk üzerinde derin tesirler yaptı. Tıbbiyeyi altı yılda bitirdi ve memleketine döndü. Kısa bir müddet sonra vatanî vazifesini yaptı ve Silvanda Azizoğullarının büyük çiftliğine yerleşti.

Azizoğlu 1950 yılına kadar bu ilçede serbest hekimlik yaptı. Azizoğlu ailesinin bunca yıllık ünü, bu beş yıl içindeki kadar müsbet olmamıştır. Dr. Azizoğlu, hekim olarak para kazanmayı bir tarafa bırakmış, şefkat hislerinin verdiği içgüdüyle o hastadan, bu hastaya koşmağa, fakir halkı bir kuruş almadan tedavi ekmeğe başlamıştı.

Nitekim bu ünü kendisine Silvan Belediye Başkanlığını sağladı. Hemşehrilerinin ısrarıyla 1950 yılına kadar Belediye Başkanlığı yaptı.

Politikacı Azizoğlu

1950 yılı her ilçedeki sevilen adam gibi Azizoğlunu da Milletvekili yaptı. 1950 - 54 D. P. Diyarbakır mi'-

letvekili olarak parlamentoda bulundu. Bu dört yıl Azizoğlunu bir başka yönde olgunlaştırdı. İleriyi görüşü, hissi bir insan oluşu D.P. başlarının gidişini anlaması için kâfi geldi.

1955 yılında D. P. den ayrılan İspatçıların arasında Azizoğlunu da görüyoruz. Hür P. tecrübesi ve politika cilveleri Azizoğlunu 1957 seçimterinden sonra politikadan bir müddet ayırdı. Güç Birliğine katılmadı, C.H.P. içindeki politika kaynaşmalarına girmeği istemedi ve yakın arkadaşlarının yeni partilerindeki postlarını kıskanmadan Silvandaki çiftliğine çekildi.

İhtilale kadar Azizoğlunu bir ziraatçı olarak göreceğiz. İhtilal ve Türkiyenin yeni politik havası Azizoğlunu cezbetti, Yeni Türkiye Partisinin kurucuları arasına girdi. Diyarbakırda diğer parti adaylarını ezdi, milletvekili olarak Meclise geldi.

Yeni Türkiye partisindeki parti içi mücadeleleriyle, Meclis içindeki mücadeleleri Azizoğlunu çevresinde biraz daha sevdirdi. İtidalliydi, aşırı hırsı yoktu. İşleri emin fakat ağır yürütüyordu.

2. Koalisyon Azizoğlunu Sağlık Bakanı olarak içine aldı. Yeni Bakan evlidir. Son derece iyi aile babasıdır. Okumayı gever. Günlük gazeteleri ilanlarına kadar sabırla okur.

Bekleyen dâvalar

Sessiz sedasız, çalışmalarının semeresini sadece sıhhatli Türkiyelilerde görecek olan Sağlık Bakanlığını bekleyen önemli işlerden biri de ilaç meselesidir.

Bir devirde Türkiyede ilâç karaborsasının azami hadde çıktığı, ancak yerli ilâç sanayiinin gelişmesiyle bunun ortadan kalktığı bilinmektedir.

Bugün Türkiyede ilâç iki yoldan tedarik edilmektedir. Yerli ilâç sanayii ve ithal..

Yerli sânayi, Devletin kurduğu fabrikalarla Yabancı Sermayenin ortaklaştığı fabrikalar tarafından yapılmaktadır. Türkiyede bugün yerli ilâç sanayiinin gelişime imkânları açılmıştır. Özel sektöre Devlet eliyle yapılacak yardımın bir kısmının bu sanayi koluna aktarılması önemli döviz tasarrufunu sağlıyacaktır.

İthal edilecek ilâçların durumu Bakanlık tarafından tesbit olunmakta ve bunda kıstas, "zaruret" olarak ele alınmaktadır. Bugün Türkiye dışarıdan 134 kalem ilâç ithal etmektedir ve bu rakam geçmiş yıllara nazaran bir hayli düşüktür.



Doktorlar bir arada
Allah ayırmasın

Ancak bu küçük ihtiyaç dahi Türkiyeye bırakılan mirasın ağır yükü dolayısıyla kolaylıkla karşılanmakta ve kotaların ihtiva ettiği ilâç türlerinin memlekete getirilmesi dış tediye açıklarından dolayı yapılamamaktadır.

Türkiyenin ilâç dâvasının ilâç sanayiinin büyük çapta gelişmesiyle halledileceği ilgililerde genel kanaattir. Buna rağmen şimdilik ilâç kara borsası hemen hemen imkânsız gibidir.

Sağlık müesseseleri

Sağlık Bakanlığı ilgililerinin en fazla ürktükleri şey, Türkiyenin hastahane ve yatak adedini gösteren istatistiklerdir. Türkiyede halen, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına ait 626 müessesede 40 bin 890 yatak mevcuttur. Diğer müesseselerle birlikte genel yatak adedi 54 bin 143 tür.

Bu rakamlar gözönüne alınır da bir bir bölünme yapılırsa Türkiyede 10 bin kişiden ancak 18 veya 19 kişi hastahanelere yatabilecektir. Yani 10 bin nüfus için elde mevcut yatak adedi 18,5 tur.

Bu konu üzerinde, Bakanlık eldeki imkânları kullanmak amacıyla Devlet Planlama Teşkilatına bir ön proje göndermiştir. 5 yıllık plânda bakanlığın teklifinde bir kesinti yapılmadığı taktirde, tedavi edici genel müesseselere her yıl bin, Verem hastahanelerine her yıl bin adet ilave yapılacaktır. Ayrıca yüz yataklı 20 doğumevine ihtiyaç bulunmakta, 5 yüz yataklı iki akıl hastahanesi lüzumlu görülmekte, 10 ar yataklı 247 sağlık evinin muhtelif yerlere serpiştirilmesi gerekmektedir. Bu meselenin halli de sâdece bir noktaya, para bulmaya dayanmaktadır.

Ünlü hastalıklar

Türkiyede üç ünlü hastalık bazı bölgelerde insafsızca hükmünü yürütmektedir. Bunların en fazla revaçta olanı şimdilik trahomdur, Trahom Güney - Doğu bölgelerinde bütün şiddetiyle devam etmektedir. Şimdilik Türkiyedeki Trahom illetine müptela - resmen kayıtlı olanlar 153 bin 111 kişidir. Ancak trahomun yaygın olduğu bölgede yaşıyan nüfus sayısı 6,5 milyonun üzerindedir, Bilinen gerçek bunların % 30 nun trahomlu olduğudur. Böylece Trahomlu sayısını 2 milyonun üzerinde kabul etmek gerekmektedir.

Bu hastalıkla savaş için ayrılan para 1 milyon 60 Un Ilımdır,

Bir başka ünlü hastalığın adı Frengidir. Gene Doğu bölgelerinde pek faali görülen bu hastalığın tedavisi bir hayli güç olduğundan ilgililer büyük sıkıntı çekmektedir. Türkiyede tesbit edilebilen frengili sayısı şimdilik, 34 bin 859 dur. Frengi mücadele teşkilâtı ise 9 tabib, 31 sağlık memuru ve sâdece 7 motorlu vasıtadan ibarettir.

Gene aşağı yukarı aynı bölgeleri tehdid eden cüzam için şimdi 10 tabib Türkiyede mücadele etmektedir. Cüzamla ilgili mücadele bu 10 doktorun omuzlan üzerinde bulunmaktadır. 1500 kadar cüzamlı olduğu istatistiklerden anlaşılmakta, ancak son samanlarda Doğu illerimizden birkaçında bazı vakalara rastlandığı belirtilmektedir.

Verem meselesi

Sağlık Bakanlığının üzerine eğilmesi gereken işlerin başında Tür-



Ankara Kanser Hastahanesi
İki başlı ejder

kiyedeki veremlilerin saflığı gelmektedir. İleri memleketlerde hemen hemen ortadan kaldırılan bu hastalık Türkiye ve benzeri - iktisaden geri kalmış memleketlerde - hükmünü insafsızca yürütmektedir.

Türkiyedeki veremli sayısı 600 bin civarındadır. Bu rakam son fakat hatalı istatistiklerin sonucudur. Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından belki de ilk defa açıklanan bu rakam bilinmiyen bir şey değildi. Ne var ki şimdiye kadar bütün resmi ağızlar gerçeği açıkça ifade etmekten çekinmiş, olayların üzerine örtülen kaba örtüyü kimse kaldırmak lüzumunu hissetmemiştir.

Türkiyedeki Veremli sayısının 600 bin civarında olması ortaya büyük bir mesele çıkarmaktadır. Zira her veremlinin aile çevresini hesaba katmak ve mücadeleyi bu sayı üzerinden yapmak gerekmektedir. Buna sebep Türkiyede Veremlilerden pek çoğu - hatta basil çıkaranlar - hasta olduklarını bilmemekte veya hastalıklarının ne olduğunu bilmediklerinden tedavi çâresi olarak yobaz hocaların nefeslerine başvurmaktadırlar. Dinin arkasına saklanarak işlenen bu cinayetin önüne geçmek için bir tak çâre mevcuttur. Veremliyi tesbit etmek ve mahallinde tedavi altına almak..

Verem aşısı

Böyle bir tedaviye gitmek ve mücadeleyi bu yönden yürütmek imkanları halihazırda Türkiyede mevcut değildir. Herşeyden evvel barut yani mücadeleyi bu şekle sokabilmek için gerekli para mevcut değildir. Veremle mücadele için bu yıl Sağlık Bakanlığı bütçesinden 10 milyon lira ayrılmıştır. Meseleyi derinine doğru götürüp incelediğimizde bu paranın devede kulak bile kalmıyacağı daha kolaylıkla anlaşılabilecektir.

600 bin veremlinin etrafındakileri - yani aile efradını - hesaba katar ve aileyi beş kişi kabul edersek tedaviye ihtiyacı olan insan sayısı derhal S milyona yükselecektir. 3 milyon kişinin kontrol altında bulundurulması, gerekli önleyici ilâçlarla donatılması, zaman zaman yoklanarak durumun ne olduğunun farkına varılması bir sürü teşkilât işidir. Evvelâ memlekette bulunan veremlinin tesbitine girişilecektir. Bu en ücra köye kadar makinelerin - radyoskopi - röntgen v.s. gibi - götürülüp tarlada çalışan adamı zoraki muayeneyle elde edilebilecek bir husustur. Aksi takdirde dispansere müracaat edecek veremlinin tedavisiyle memleketteki sal gını önlemenin imkânı olmıyacaktır.

Bu işlem yapıldıktan sonra, basil çıkaranların hastaheneye sevki gerekmektedir. Hastanın sevkinden sonra onunla temas halinde bulunanların kontrol altına alınması lüzumu ortaya çıkmaktadır. Tesbit edilen mahale en az ayda iki defa bir hemşirenin uğraması ve verilen koruyucu ilâçların tesirini gözden geçirmesi mücadelede galebe çalmak için şarttır.

Böyle bir teşkilatın gerçekleşmesi sosyalizasyon ile belki mümkün olacak, ama herşeyden evvel büyük çapta paraya ihtiyaç gösterecektir.

Paçalar sıvanırken

İşte bitirdiğimiz haftanın başında Muş pilot bölgesine doğru yola çıkan yeni Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Azizoğlunu politikanın ötesinde son derece önemli memleket dertleri beklemekteydi. Azizoğlu bunun için bakanlık koltuğuna oturur oturmaz elinin tersi ile kısır politika münakaşalarını itti ve Türkiyenin Sağlık problemi üzerine eğildi. Zira sağlam insanların bulunmadığı bir memlekette çalışma gücünün artmasına imkân yoktur.



Alman askerleri Versaya giriyorlar
Nazizmin Kaz adımları

Naziler

Memleket

Temmuz ayının 31. günü, 1919'da. Alman Cumhuriyetinin anayasası Weimar Meclisi tarafından kabul edildi. Meclis, metni hazırlamak için altı ay çalıştı. Tam bir ay sonra, Ağustos ayının 31. günü Başkan tasarıyı tasdik etti ve anayasa yürürlüğe girdi. Anayasayı okuyan demokrat ruhlu herkes hayran kaldı. Zihniyet itibariyle ve sistem olarak Weimar anayasasından daha mükemmel bir metin bir Meclis tarafından tertiplenmiş değildir. Almanlar Parlamento Hükümeti sistemini İngiltereden ve Fransadan, halkın seçtiği kuvvetli Başkan sistemini Amerikadan, referandum sistemini İsviçreden aldılar. Oyların kaybolmasını önleyen, küçük ekalliyetlerin Parlamentoda temsilini sağlayan bir nisbi temsil esası buldular. Anayasanın maddeleri olarak dünyanın en doğru, en asil, en iyi niyetli fikirlerini benimsediler. Weimar anayasasına göre egemenlik ulusundur. Siyasi kudretin kaynağı halktır. Bütün almanlar kanun önünde eşittir. Şahsi hürriyetler masumdur. Her alman fikrini serbestçe söylemek hakkına sahiptir. Bütün almanlar cemiyet ve teşekkül kurabilirler. Yirmi yaşına gelmiş kadın, erkek her alman oy kullanabilir. Cumhuriyetin bütün sakinleri inanç ve vicdan hürriyetine maliktir.

Weimar, Almanyada bir şehrin adıdır. Alman Cumhuriyetinin seçilmiş ilk Meclisi 6 Şubat 1919'da orada toplandığından dolayıdır ki anayasa, hazırlandığı şehrin adını aldı ve tarihe öyle geçti. Alman Cumhuriyeti de zaman zaman Weimar Cumhuriyeti diye anılır.

Zoraki Cumhuriyet

Ancak Almanyada Cumhuriyet, bir arzunun değil bir zaruretin neticesi olarak ortaya çıktı. 1918 sonbaharında, Alman İmparatorluğunun dört yıl önce çalımla giriştiği Dünya Harbinde mağlup olduğu anlaşılmış bulunuyordu. 5 Ekim 1918'de Prens Max de Bade İmparatorluğun son hükümetini kurdu. Kabinesinde mer kez katoliklerinden Erzberger, sosyalist Scheidemann ve Bauer vardı. Sosyal Demokrat Noske Savunma Bakanı oldu. 26 Ekimde savaşı kay beden Alman Genel Kurmayının başında General Groener meşhur Ludendorff'un yerini aldı. 3 Kasımda 20 bin bahriyeli Kiel'de ayaklandı ve kızıl bayrak çekti. 5 Kasımda asi gemiler Lübeck önüne geldi ve şehri zaptetti. Altona'da, Bremende Wilhemshafen'de Sovyetler kuruldu. Kızıl dalga kısa zamanda Hamburga, Kolonyaya, Frankfurta, Leipzig'e yayıldı. Alsasta bile imparatorluk kıtalarından bazıları kızıl bayrak çektiler. 7 Kasımda Berimde Scheidemann Başbakan -Alman başbakanları Şansölye adını taşımaktadırlar- Prens Max de Bade'a Sosyalist Partinin bir ültimatumunu verdi ve İmparatorun feragat etmesini, Reichstag - Alman Meclisi-'ta mevcut Sosyal Demokrat ekseriyete uygun bir hükümetin kurulmasını istedi. 9 Kasımda, Alman Genel Kurmayının Spa'daki karargahında, sorumluluğu bizzat üzerine almak istemeyen Başkomutan Mareşal von Hindenburg'un emriyle General Groener Kayser-Alman İmparatoruna böyle denilmektedir-'e gitti ve birliklerin artık kendisine itaat etmediklerini, onun için çekilmesi gerektiğini bildirdi. Bir gün önce, 8 Kasımda, umumi grevin ilân edilmiş olduğu Berlinde Sosyalist bakanlar Hükümetten ayrılmışlardı. Genel Kurmayın aldığı vaziyet üzerine, 9 Kasım 1918'de Kayser II. Wilhelm tahtından feragat etti.

O gün, Reichstag'daki Sosyal Demokrat ekseriyet, öğleden sonra Berlindeki Mecliste toplu haldeydi. Başbakan Prens Max İmparatorun kararını bildirince, bir an şaşkınlık oldu. Şimdi, ne yapılacaktı? Sosyal Demokratların iki liderinden Ebert daha ziyade Kayserin oğullarından birinin tahta geçmesini ve Almanyanın İngiltere gibi monarşik bir demokrasi halinde devam etmesini istiyordu. En çok korktuğu şey sosyal ihtilâldi.

Fakat Meclisin hemen altında,

meşhur Unter den Linden üzerindeki İmparatorluk sarayında, 1917de Reichstag'daki sosyalist gruptan kopmuş olan Müstakil Sosyalistlerin kendilerine Spartakist adını vermiş müfrit kanadı da, liderleri Rosa Luxemburg - salon sosyalistlerinden çok ilerde, bir anarşist kadın- ve Karl Liebknecht'in idaresinde toplantıdadır. Spartakistler, Berlinde kurulmuş Asker Konseylerinin de çok solundadırlar ve Moskovadakinin eşi bir Proletarya Diktatörlüğü peşindedirler. 9 Kasım günü niyetleri, bir Sovyet Cumhuriyeti ilan etmektir.

Durumu haber alan Sosyal Demokratların iki liderinden Scheidemann Meclisin Koenigsplatz'a bakan pencerelerinden birine koştu. Aşağıda büyük bir kalabalık toplanmıştı. Scheidemann başını uzattı ve arkadaşlarının tam, kati mutabakatını almamış bulunduğu halde Cumhuriyeti ilân etti. Berlindeki İşçi ve Asker Konseyleri duruma hakim oldular. Cumhuriyetin idaresini Ebert'in başkanlığındaki altı üyeli bir direktuvara, Halk Komiserleri Konseyine devrettiler.

İşte Weimar anayasası, böyle kurulmuş Cumhuriyetin arkadan gelen istimi oldu.

Mevcut kuvvetler

Cumhuriyetin ilanıyla beraber, alman toplumunda üç kuvvet kendini belli etti. Bunların birincisi, iktidarda olan Ebert'in Sosyal Demokratlarıdır. Sosyal Demokratların a* sılları, 1848'de Alman İmparatorluğunun kurulduğu sırada Hohenzollern -Alman İmparatorluk ailesi-'lere yenilmiş olan liberaller, yani askeri aristokrasi önünde boyun eğmiş küçük burjuvazidir. Bunlar, kelimenin o devirdeki manasıyla gerçek ihtilâlci değildirler. Bolşeviklerin yaptıkları tarzda radikal değişiklikler istememektedirler. Tercih ettikleri, orta yoldur. Cumhuriyeti kurmuşlardır, bir anayasayı gerçekleştireceklerdir. İdealleri liberal - siyasi manada- ve demokratik bir Cumhuriyettir. İhtirasları askeri Almanyanın yerine bir teknik Almanya kurmaktır. Birinci Dünya Harbi sonrasında Sosyal Demokratlar İkinci Dünya Harbi sonrası Hristiyan Demokratlarıdır.

İkinci kuvvet, ihtilâlci kuvvetlerdir. Evvelâ Asker Konseyleri vardır. Bunlar Kasım içinde yerden mantar gibi bitmişlerdir. Ancak coğrafi ve sosyal bakımdan bir birlik manzarası arzetmedikleri gibi aynı tarzda da düşünmemektedirler. Nitekim, bunların Berlindeki temsilcilerinin kurdukları Merkez Komitesidir ki Cumhuriyetin idaresini Halk Komiserleri Konseyine devretmiştir.

Asıl ihtilâlciler, Müstakil Sosyalistlerdir. Bunlar ve bilhassa Spartakistler bolşeviktirler. Rusyada Lenin ve arkadaşlarının gerçekleştirdiklerini Almanyada tekrarlamak istemektedirler. Cumhuriyetle, Demokrasiyle alâkaları yoktur. Bunları eskimiş addetmektedirler. Berlinde şefleri, Liebknecht ve Luxemburg'la birlikte Ledebour, Münihte Kurt Eisner'dir.

Mevcut üçüncü kuvvet Ordu, daha doğrusu Genel Kurmaydır. Genel Kurmay, bağımsız kalmıştır. Harpten önce İmparatorluk Reichstag'ına hesap vermeyen Genel Kurmayın, Cumhuriyetin zayıf Reichstag'ına boyun eğeceğini sanmak hayaldir. Ordu, sadece İmparatoru tanımıştır. Şimdi şefi, Mareşal Hindenburg'tur. Ordu, kendini harpte yenilmiş saymamaktadır. Nitekim Başbakan Ebert, mütarekeden sonra dönen kuvvetleri Brandeburg kapısında "Sizleri selamlarım. Sizler ki savaş meydanlarından yenilmez olarak dönmektesiniz.." diye karşılayacaktır.

Kurulan İttifak

Yeni Cumhuriyeti, daha ilk haftalarda ihtilâlci kuvvetler tehdit itti. Halk Komiserleri Konseyinin içinde, solcu elemanlar vardır. Bunlar, İşçi ve Asker Konseylerine dayanarak memleketi idare etmek niyetindedirler. Buna mukabil Ebert ve taraftarları başka fikirdedirler. Dayanacakları kuvvet olarak, onlar da Orduyu seçtiler.

9 Kasım günü, Cumhuriyetin ilânından bir kaç saat sonra Ebert'in Berlindeki Başbakanlık odasında telefon çaldı. Telefon, doğrudan doğruya Spa'daki Başkomutanlık Karargâhına bağlıydı. Bu, gizli ve hususi bir hattı. Ebert odada yalnızdı. Telefonu açtı. Karşıdaki ses "Ben, Groener" dedi. Ebert ile General Groener arasında, daha 1916'tan itibaren bir dostluk kurulmuştu, İki adam defalarca başbaşa vermişler, iyi gitmeyen harp talihi karşısında monarşiyi ve anavatanı nasıl kurtaracaklarını konuşmuşlardı. Sosyalist liderle Ordunun 2 numaralı adamı, Cumhuriyetin ilân olunduğu o gün aynı konuyu bir defa daha görüştüler. Ebert anarşi ve bolşeviklikle mücadele edeceğini bildirdi, Ordunun ananelerini koruma ve onlara riayet etme sözü verdi. Bunun üzerine Groener Ordunun yeni rejimi ve hükümeti bütün imkânlarıyla koru*yacağını söyledi.. Başbakan sordu:

"— Feld Mareşal Başkomutan olarak kalacak mı?"

Groener müsbet cevap verince Ebert :

"— Feld Mareşale, Hükümetin şükranını iletiniz.." dedi.

Hükümetin de, Ordu başlarının da kâfasında Rusyada cereyan etmiş vakaların heyulası vardı. Cumhuriyetin kuruluşunu takip eden haftalar, bunun bir boş endişe olmadığını gösterdi.

Komünistlerin ayaklanması

Proletarya ihtilâli, Berlinde Aralık ayında zafer kazandı. O ayın başında Almanya Sovyetleri Kongresi Berlinde toplandı. Bunlar, memleketin dört bir tarafındaki İşçi ve Asker Konseylerinin delegeleriydi. Toplantı-



Alman ordusunun subayları

Sakat bir felsefenin kurbanları

ya, Kasım ayında cereyan edenin aksine, Spartakistler hakim oldular. Kongrede Hindenburg'un Başkomutanlıktan uzaklaştırılması, Ordunun dağıtılması, onun yerine subayları erat tarafından seçilecek bir sivil silâhlı kuvvetin kurulması ve bunun Halk Komiserleri Konseyinin emri altında olması karara bağlandı.

Ordu, böyle bir kararı tabii dinlemedi. Kongreyi de tanımadı. Zaten Ebert de, kararın tatbiki için bir şey yapmadı. Ama 23 Aralıkta, komünist deniz erleri halktan da bulduktan yardımla Spartakistlerin idaresinde Hükümet mahallesine yürüdü, Başbakanlığa girdi, telefon hatlarını kesti. Fakat, Ebert'i Karargaha bağlayan hat çalıştı ve Başbakan Ordudan yardım istedi. Ordu, Potsdam'daki birlikleri harekete geçirdi. Bu sırada deniz erleri, Spartakistlerin hakim olduğu İmparatorluk Sarayının ahırlarında kurdukları kendi karargâhlarına çekilmişlerdi. 24 Aralık günü, denizciler muntazam birlikleri hezimete uğrattılar. Hükümet, ellerinde fiilen esirdi. Spartakist lider Liebknecht, proletaryanın iktidardaki "alçak vatansever sosyalistler"i devirmek üzere olduğunu ilân etti.

O zaman Ebert, Hindenburg ve Groener'in mutabakatıyla gerekli zec ri tedbirleri aldı. İhtilalin en amansız düşmanı olan Sosyal Demokrat Noske Savunma Komiserliğine getirildi. Noske derhal, silâhlı halk kıtaları kurdu. On gün içinde hazırlıklarını tamamladı ve bu kuvvetlerle Ber linde 5 Ocakta ihtilâlcilerin üzerine yürüdü. Berlin, 1919 5 Ocağıyla 12 Ocağı arasında meşhur "Kanlı Hafta"sını yaşadı. Noske'nin kuvvetleri ve General von Luettwitz'in komuta sındaki Ordu birlikleri Spartakistleri ezdiler. Liebknecht ve Rosa Luxemburg feci şekilde katledildiler. Daha sonra Noske'nin kuvvetleri Hamburgda, Bremende, Düseldorfta ve Bavyerada da bolşevikleri yendiler ve Almanyayı temizlediler. Böylece, Almanyanın bir ikinci Rusya olması tehlikesi önlendi. Ama almanlar, geçirdikleri tehlikeyi hiç unutmadılar ve hatırasını sâdece hafızalarında değil, kalplerinde de muhafaza ettiler.

İlk Meclis kuruluyor

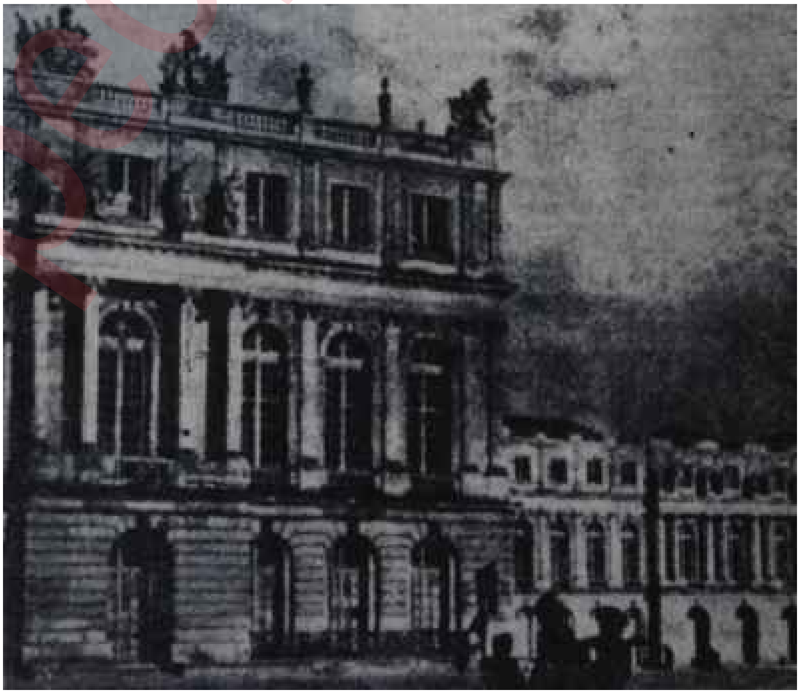
Hükümet Berline hakim olur olmaz. Milli Meclis için seçimlere gitti Almanlar 19 Ocak 1919'da oylarını kullandılar. Gerçi en fazla oyu Sosyal Demokratlar aldılar ama, Meclisin ekseriyetini kazanamadılar. 421 milletvekilliğinin 185'ini sağladılar. Katolik Merkez Partisi ve Demokrat Parti 168 temsilciyle Meclise girdiler Muhafazakâr bloku teşkil eden Alman Milli Halk Partisi 44, Alman Halk Partisi, 19 milletvekilini soktu. Bunlar, Meclis Weimar'da çalışmaya başlarbaşlamaz Kayser II. Wilhelm'in ve harbi idare etmiş generallerin savunucuları olarak ortaya çıktılar, A lalarından biri, Halk Partisinin başı Gustav Stresemann bunların arasın daydı.

Yeni Meclis, daha anayasanın hazırlanmasını bitirmeden bir önemli meseleyle karşılaştı. Almanlar, kendi iç meselelerine dalmış olduklarından sebep oldukları harbi yenik bitirmiş olmanın kaçınılmaz neticelerini pek hesaplamıyorlardı. İşte, Kayseri atmışlardı. Bolşevizmi de bertaraf etmişlerdi. Şimdi demokratik bir cumhuriyet kuruyorlardı. Eee, galipler elbette ki anlayış göstereceklerdi. Başkan Wilson meşhur "14 Madde"sini ilân etmemiş miydi?

Bu yüzdendir ki Müttefiklerin Versay andlaşmasının esaslarını almanlarla istişareye lüzum görmeksizin hazırlayıp 7 Mayısta Berlinde ilan ettirmeleri, kelimenin tam manasıyla bir bomba tesiri yaptı. Bütün memleket bir anda heyecan içinde dalgalandı. Milletin tamamı ayaklandı. Her tarafta halk, mitingler tertipleyerek bunun aleyhinde vaziyet aldı. Almanya böyle bir andlaşmayı imzalayamazdı. Bu sırada Sosyal Demokratların bir lideri, Ebert, Geçici Başkan seçilmişti. Diğeri, Scheidemann Başbakan olmuştu. İkisi birlikte, şartların kabul edilmez olduğunu ilan ettiler. Ertesi gün de Versaydaki alman heyeti bunları "hiç bir milletin tahammül edemeyeceği" derecede ağır bulduğunu söyledi. Almanyada andlaşma derhal "Diktat" namıyla şöhret buldu. Sağdan sola, kahredici bir alman çoğunluğu "diktat'nın karsısında vaziyet alan demokratik cumhuriyet hükümetinin yanında birleşti.

O zaman gözler, derhal Orduya çevrildi. Versay andlaşmasını reddetmek kolaydı. Ama, Müttefikler Batıdan taarruzlarına devam edeceklerdi. Alman Silâhlı Kuvvetleri buna karsı koyabilecekler miydi? Ebert, kaçınılmaz suali Genel Kurmaya sordu. Haziranın 17'sinde Mareşal Hindenburg cevap verdi: "Böyle bir andlaşmayı kabul etmektense ölmek daha iyiydi.." Filan, falan. "Ama, mukavemetin hiç bir şansı yoktu."

Müttefikler, Hindenburg'un Ebert'e yazılı cevabının arefesinde, 16 Haziranda bir ültimatum vermişlerdi. Ya Almanya 24 Hazirana kadar şartları kabul edecekti, ya da Müttefik Orduları bunları kabul ettirtmenin yolunu bulacaktı. Ebert, yeniden Orduya başvurdu. Eğer ufak bir karşıkoyma imkânı varsa Hükümet Versay şartlarını reddedecekti. Yalnız, der-



Andlaşmanın imzalandığı Versaydan bir görünüş
Güngörmüş şehir

hal cevap lâzımdı. Mühletin sonundaki 24 Haziran günü, öğleden sonra saat dörtbuçukta Kabine nihai cevabı vermek üzere toplantı halindeydi. Hindenburg ve Groener de bir araya geldiler. İhtiyar Başkomutan her mukavemetin imkânsız olduğu tezini savundu. Ancak, bunu Hükümete kendisi değil, Kayserden feragatinin istendiği sırada olduğu gibi General Groener bildirecekti. Ordunun, teslimi şart gördüğünün millet tarafından bilinmesi istenilmiyordu. İlerde başka durumlar hasıl olabilirdi. Eğer Ordu bir şans görüyorsa Mecliste Versay andlaşmasını reddettirebileceğini belirtmiş olan Ebert'e General taunun mümkün olmadığını resmen bildirdi. Bunun üzerine, Ordu başlarının mutabakatını da almış olduğundan dolayı rahatlayan Meclis geniş bir ekseriyetle Versay andlamasını imzalama kararını verdi ve bu, ültimatumun koyduğu mühletten sadece dokuz dakika önce Clemanceau'ya bildirildi.

Dört gün sonra da. 28 Hazilran 1919'da Versay andlaşması meşhur sarayın Aynalı Galerisinde imzalandı.

Weimar anayasası

Bundan pek kısa bir süre sonra, Weimar Meclisi yeni Cumhuriyetin anayasasını kabul etti. Anayasada, demokratik bütün hürriyetlerin yanında bazı ananeler muhafaza edildi. Bunda, Versay andlaşmasının - anlayışsız andlaşmaların tipik bir misali- alman ruhunda yarattığı tepkinin izini görmemek imkânsızdır. Birinci maddede "Reich bir cumhuriyettir" denilmektedir. Halbuki pek âlâ "Almanya bir cumhuriyettir" veya "Almanya Cumhuriyeti" denilebilirdi. Almanlar için kıymetli olan ve bir siyasi topluluk şeklinden ziyade alman toprak ve halkım ifade eden "Reich = Devlet" tâbiri muhafaza edildi. Bayrak olarak 1848 Almanyasının siyah, kırmızı altın renkleri seçildi. Ama, İmparatorluğun renklerini havi bir ticaret bandırası da kabir olundu. Almanya gene bir devletler topluluğu olarak düzenlendi. Merkezi hükümete dış politika ve askerî politikanın dışında bu devletler demiryollarını, nehir yollarını, postaları ve vergileme hakkının çoğunu bıraktılar. Devletlerin temsilcilerinden müteşekkil Reichsrat pek mütevazi yetkiler aldı.

Merkezi siyasi kuvvet, dört yıl için seçilen Reichstag'a bırakıldı. Reichstag kanunları hazırlar ve kabul eder. Bakanlar, ona karşı sorumlu dur. Fakat Reichstag, Reieh'in Başkanı ve seçmen kütlesi referandum istemek hakkına sahiptir. Reich'ın Başkanı yedi yıl için halk tarafından tek dereceli olarak seçilmektedir ve muazzam yetkilere sahiptir. Bakanları o seçer, kanunları o ilân eder, kanunların ilânını referanduma sunmak hakkına sahiptir.

Aleve dökülen benzin

Weimar Cumhuriyeti, Versay andlaşması daha aklıbaşında bir andlaşma olsaydı nazizme yol açar mıydı açmaz mıydı bilinmez ama "bu konuda her iddia, sadece bir spekülasyondur-, gerçek şudur ki andlaşma çok geniş alman kütlelerini daha baştan Cumhuriyete düşman etti. Zira harbin nasıl çıktığı, nasıl kaybedildiği ve Versayin ne sebepten Cumhuriyet Meclisi tarafından kabul edildiği çabuk unutuldu. Buna mukabil, küçük düşürücü şartların kabulü bir leke gibi Cumhuriyete yapıştı kaldı. Almanlar, Versaya muhalefet etmekle Cumhuriyete muhalif olmayı bir gördüler ve "eski günlerin ihtişamı" bir tatlı hayal olarak yüreklerdeki yerini muhafaza etti.

Evvelâ, Ordu hezimeti kabul etmedi. Mağlubiyetin sebebi kendisiyken, demokratik müesseseleri tahripten zevk aldı. Muhafazakâr kuvvetler, ekonomik kudreti her şeye rağmen muhafaza ettiler. Bunlar, Cumhuriyete karşı hareketleri desteklediler, finanse ettiler. Milletin içindeki infial böylece günahsız Cumhuriyeti kendisine hedef bildi.

His ve politika platformunda gelişen bu memnunsuzluk kendisine aktif savunucular bulmakta gecikmedi. Noske, bolşevizme karşı savaşmak için halk kütlelerini silahlandırmıştı. Bu birlikler en ziyade eski muhariplerden teşekkül etmişti ve sayıları 400 bine yükselmişti. Eee, Ordu da zaten vardı. Halbuki Versay andlaşması Almanyaya 100 bin kişilik bir Silâhlı Kuvvet besleme müsaadesi veriyordu. Yüzbinlerle insan kendini anide sokakta buldu. Bunlar, memlekette tansiyonu yükselten ve karışıklık havasını devam ettirten şunun veya bunun bir kurulup bir dağıtılan mille teşkilâtını meydana getirdi. Bir nevi mersener hüviyetindeki bu insanlar Prusya junker'leri tarafından desteklendiler. Böylece, mesleği macera olan, herkesin hizmetine girmeye hazır, ateşten geçmiş bir kütle Weimar Cumhuriyetinin başına bela kesildi. Bunlar, çeşitli darbelerle yeni alman toplumunu karmakarışık hale getirmekte gecikmediler.



Eski Almanyadan bir manzara
Geçmiş zaman olur ki...

Yeni darbeler dalgası

Aralık 1918'den itibaren, bolşevizme karşı Almanyada yer yer silâhlı halk kuvvetleri teşekkül etmişti. Bunlardan biri de General von der Goltz'un ve Binbaşı Ehrard'ın komutasında bulunuyordu. Müttefikler bunun yeni alman hudutları içine dönmesini ve silahtan tecrit edilmesini istediler. "Demir Tümen", silahsızlandırma komisyonlarının hışmından ko-

runmak üzere hududu aştı -bulundukları toprak alman hududunun dışında kalmıştı- ve silâhlarıyla birlikte içeriye doğru ilerledi. Bu sırada Tarım Genel Direktörü von Kapp bir milliyetçi grubun başındaydı. Gelen adamların kendisine destek olabileceğini düşündü ve bunların yardımını sağladı. Bunlar Berlin'e yürüdüler. Zafer de kazandılar. Meşru hükümet başkentten kaçtı. Kapp kendini Şan sölye ilan etti. Ancak, bilhassa Ber linde ve Ruhr'da tesirini gösteren bir umumi grev karşısında Kapp dayana madı. Bu sırada, Ruhr bölgesinde sovyet tipi asker ve işçi konseyleri teşekkül etmişti. Ordu, General von Seekt'in komutasında harekete geçti ve meşru hükümetin Berline dönmesinden sonra bunları ezdi.

İkinci bir hadise, Yukarı Silezyadaki plebisit üzerine koptu. Versay andlaşması gereğince bölgenin mukadderatını tayin için bir plebisit yapıldı. Almanya 707 bin, Polonya 479 bin oy aldı. Bunun üzerine Müttefikler, bölgeyi iki memleket arasında taksim etmeyi kararlaştırdı. Bu, bütün Almanyada infial uyandırdı. Ordu Hükümete bağlı bulunduğuna göre harekete geçemezdi. Eski halk kuvvetlerinin ve Kapp darbesi kıtalarının mensupları Polonyaya giden trenlere, bavullarında sökülmüş topların parçaları ve el bombaları ile doldular. Orada bir mukavemet hareketi düzenlediler. İki hafta devam eden savaş sonunda Polonyalıları ezdiler. Ama Müttefikler tazyikte bulundular ve alman hükümeti birlikleri dağıttı.

Karışıklıklar, harp tazminatı konusundaki Paris ve Londra Konferansları sırasında büsbütün arttı. Müttefiklerin talepleri reddedilince fransız kıtaları Duseldorf, Duisburg ve Rurhst'u işgal ettiler. Alman milleti, hakareti ta yüreğinde hissetti ve ayaklandı. Bu hareketler bilhassa Bavyerada müsait iklim buldu. Bunun bir sebebi şudur: Berlinde ve Prusyada solcu partiler duruma hakimden Bavyerada, Eisner temizlendikten sonra Başkan von Kahr sol fikirlere aleyhtar, sağcı bir iktidar kurmuştur ve Münihe hakimdir. Baltıkta ve Silezyada faaliyet gösterin dağıtılan halk kuvvetlerinin mensupları şimdi Münihe akmaktadır.

Bu hareketleri Ordu ve Adalet mekanizması müsamaha ile karşılamaktadır. Savunma Bakanı Noske askerleri meşru hükümetin emri altına alamamaktadır. Cumhuriyete karşı düşmanlık ile Versayı kabul etmeme aynı etiket altında görüldüğünden, darbeci her sanık Adaletin elinden pek az ceza veya beraat suretiyle kurtulmaktadır.

Weimar Cumhuriyetinde herkes, her an ihtilâl veya darbe beklemektedir. Hükümet duruma hakim değildir.

Temeldeki sebep

Buna rağmen, Sosyal Demokrat Weimar Cumhuriyetine karşı girişilen bu nasyonalist taarruz, en ziyade hudut bölgelerinde revaçtadır ve elinde kafi kuvvet yoktur. Hareket, ekonomik ve sosyal sahalardaki tesirleriyle mana ifade etti. Güven ve istikrar hissinin kaybolması, huzurun bir türlü gelmemesi, bütün anarşist kuvvetlerin elele vermesi Hükümeti iktisat meselelerinin üzerine eğilemez hale getirdi.

Weimar Cumhuriyeti, İmparatorluktan bir eli yağda, bir eli balda memleket devralmadı. 1914-18 arasında Almanya kısa ve uzun vadeli istikrazlara gitmiş ama bilhassa enflasyona başvurmuş harbi öyle finanse etmişti. Enflasyon kağıt para basmak şeklinde olmuştu. Bunun netice si 1914 ile 1918 arasında iç fiyatlar üç misli yükseldi. Markın dış satın alma gücü ise daha da çok düştü.

1919'dan itibaren, yeni hükümetin bütçesini denkleştirme gayretleri başarı kazanmadı. Tedavüldeki para hacmi büsbütün arttı. Temmuz 1922 ile Haziran 1923 arasında Almanya görülmemiş bir enflasyon afetiyle karşılaştı. Ocak 1923'te tedavülde 1.984 milyar mark varken bu miktar Haziranda 17.291 milyara, Ağustosta 116.402 milyara, Kasımda 92.844.720 700 milyara çıktı. Ocak 1923'te 1 dolar 18 bin marktı. Temmuzda 160 bin oldu. Ağustosta kur 1 milyondu. Kasımda 4 milyarla 1 dolar alınır hale gelindi. Daha sonra, işe trilyonlar karıştı. Fiyatlar günden güne değil saatten saate yükselir oldu. Lokantalarda yemek fiyatlarının yemekten sonra değil, önce ödettirildiği günler işte bunlardır. Bütün ölçüler kısa zamanda altüst oldu. Para, artık cüzdanda değil bavulda taşınıyordu. Mallar sonsuz sıfırlı rakamlarla, fakat yok pahasına satılıyordu. Bir dükkanın sahibi duvarlarını badana ettirmektense banknotla kaplattırmayı daha ucuz buldu.

Enflasyon gelip çatınca

Geniş halk tabakalarını mahveden bu korkunç enflâsyon, daima olduğu gibi kısa vadeli düşünen iş adamlarının ekmeğine yağ sürdü. Bilhassa sanayiciler çok memnundular. Kur iç fiyatlardan ve talepten daha çabuk düştüğü için bu, ihraç için prim teşkil ediyor ve ekonomik canlılık sağlıyordu. Almanlar, enflâsyon içinde zenginleşmenin tadım aldılar. İşçiye verilen ücret kendisini ancak aç tutmaya yetiyordu. Maliyet rakam olarak yüksek, değer bakımından hiçti. Bu devirde dünya kadar şirket kuruldu, sanayi imparatorlukları, konzenrn'ler doğdu. Thyssen'in maden ve çelik konsorsiyumu bunların en meşhurlarından biridir. Otto Wolff ve Hugo Stinnes devrin iş adamlarıdır. Enflâsyon en anormal ticaret ve sanayiye bile yaşama hakkı verdi. İflas diye bir şey kalmadı. 1913'de her ay 815 iflâs görülürken Kasım 1023'.te 8 iflâs vakasına şahit olundu. Enflâsyonun bu marazi tesiri, acısını ekonomi sahasında ancak daha sonraları hissettirdi. Sosyal sahada ise beklenen oldu: 1919 ile 1922 yazı arasında işsizlik gittikçe azaldı. 1922 yazında fiilen kayboldu. İşçi talebiyle birlikte kâğıt üzerinde ücretler de artıyordu. Böylece geniş bir "şehir proletaryası" teşekkül etti. Köylerden şehirlere akın arttı. Sabit gelirli orta sınıf tamamiyle kayboldu. Zengin çok zengin, fakir çok fakir oldu. Toplumun üst tabakasıyla alt tabakası arasındaki mesafe gittikçe açıldı. Suni şişkinlik en sonda tarım sahasına da zarar vermeye başladı.

Artık, maddeten, ihtiyaç kadar para basmak imkânı kalmamıştı. Mark başdöndürücü hızla yuvarlanıyordu. Belediyelere, hatta müesseselere ek para çıkarmak yetkisi tanındı. Köylü bu para karşılığı mal vermiyordu. Şehirler açlık tehlikesiyle karşı karşıyaydılar. Enflâsyon mukadder neticesini veriyordu. Komünist tehlikesi yeniden baş göstermişti.

İşte, Adolf Hitler adında bir adam böyle bir Almanyada, bir gün küçük, manasız, kudretsiz ve gülünç Alman İşçi Partisinin kapısından içeri girdi ve politika hayatına atıl dı.

(Önümüzdeki yazı: Adam - Adolf Hitler kimdir?)

Otelcilik

Bir başarılı proje

Hava oldukça serindi. Güneş, pırıl pırıl yanan denizin tam üzerindeydi. T şeklinde bir masanın etrafına çepçevre oturmuş bulunan genç adamlar, çatal ve bıçaklarını tabaklarının kenarına bıraktılar ve masanın tam orta kısmında ayakta konuşan adamı dinlemeğe koyuldular. T şeklindeki masanın etrafında çepçevre sıralanmış bulunan gazeteciler, yorucu fakat son derece faydalı bir gezinin son intibalarını kaydediyorlardı.

Kuşadasında TUSAN otelcilik şirketinin yemek salonunda bir yemek sonunda yapılan sohbet ve verilen izahat, Türkiye için hayatî ehemmiyet taşıyan bir konu ile ilgiliydi. Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığının Plânlama Dairesi Müdürü Hayrettin Sümer, bitirdiğimiz haftanın ortasında çarşamba günü Kuşadasında zarif TUSAN otelinin serin salonunda Turizm Sanayii A. O. nun davetlisi olarak bulunan gazete temsilcilerine Turizm Kalkınması için önemli bir adım sayılan pilot projeden bahsetti.

Hayrettin Sümerin açıklamasının merkezi sıkletini pilot projenin doğuş sebepleri teşkil etti. Evvelâ turist akını memleketin batı kapılarına dayanmıştı. Sonra dünyada kitle turizmi başlamıştı. Üstelik turist, organize, muayyen standartta, turistik cazibeleri görmek yorulmadan, sıkılmadan gezmek ve eğlenmek istemekteydi. Bütün bu noktalar nazari dikkate alınarak Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığında bazı esaslar tespit edildi.

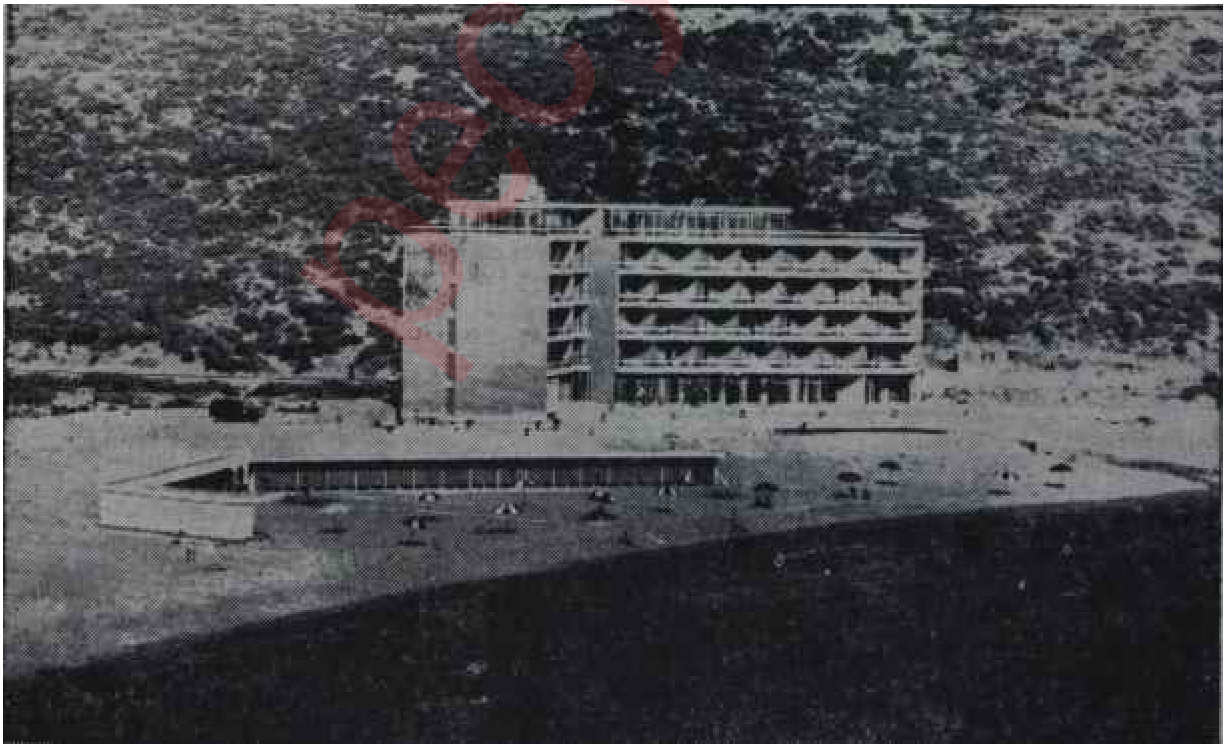
Esasların başında turisti celbedecek, muntazam yollar, tabii ve tarih! cazibeyi haiz yerlerin değerlendirilmesi, ikamet ve servis masraflarını astronomik rakamların pençesinden kurtarmak, en nihayet turistin rahatlığım mümkün kılmak gerekiyordu.

İşte bu ana fikir, meşhur Pilot Projenin hazırlanmasına sebep teşkil etti. Temmuz 1962 den itibaren tatbikine girişilen pilot proje zincirinde şu halkalar vardır: Uludağ Turistik Oteli, Erdek Tusan Oteli, Çanakkale Truva Moteli, Bergama Moteli, Efes Moteli, Kuşadası Oteli, Pamukkale Moteli.

Proje zincirinin halkaları böylece tespit edildikten sonra mesele bu bölgelere yapılacak turistik tesisleri ve yolları istenilen şekilde verimli kılabilmekti. Devlet kendi imkânları içinde gayretlerini AİD den de kuvvet alarak yol yapımına hasretti. 1010 kilometreyi bulan Pilot Proje yollarının 550 kilometresi asfalt, 450 Kilometresi stabilize haldeydi. Stabilize kısmın bir an evvel asfaltlanması için AİD den 10 milyon lira hibe olarak temin edildi. Buna 25 milyonluk bir bütçe ayırımı da eklendi ve hemen paçalar sıvandı. Devlet Baba sıkışık imkanları içinde altın yumurtlayan tavuğa yatırım yapmağa başladı.

Özel teşebbüse gelince

Devletin gayretleri yanında Özel teşebbüse de iş düşmekteydi. Bunun için pilot proje bölgesinin tesislerinin yapımı bir firmaya ihale edilecekti. İşte bu karar, 2 Mart 1961 de kurulmuş bulunan büyük bir şirketin olmayacak zannedilen pek çok şeyi hakikat haline getirebileceğini ispat etti. 5 milyon sermayeli TUSAN şirketi Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığının ihalesine girdiğinde pek ümiti değildi. Fakat şans yaver gitti. Zira müracaat eden ikinci firma hiç de itimat telkin edici gözükmemekteydi. Nitekim ihale de TUSAN'a verildi.



TUSAN'ın Kuşadasındaki turistik oteli
Faydalı teşebbüsler



Gazeteciler Truva harabelerinde
Yerli turistler

Becerikli bir iş adamı bulunan Enver Muratoğlunun ön ayak olduğu Turizm Sanayi A. O. hemen paçaları sıvadı.

Tusan şirketi, 8 ortaklı bir şirkettir. Şirkete en büyük hisse ile gene Enver Muratoğlunun sahibi bulunduğu Yapı Yol şirketi de katıldı. Yapı Yol Ltd. TUSANa % 50 hisse ile girdi. Enver Muratoğlu ise % 12 ye rıza gösterdi. Böylece gene hisselerin büyük kısmı aynı elde toplanmış oluyordu. Müteşebbis iş adamı ihaleyi kazanınca şirketini kıymetli elemanlar ve avrupa kafasıyla teçhiz etti. Becerikli bir muavin olan Kemal Okan evvelâ tesislere el attı sonra işin mali cephesi üzerine eğildi.

İhale yapılır yapılmaz TUSAN 4,5 milyon liralık krediyi son derece müsait şartlarla aldı. Kredinin 4 milyonu 20 sene vadelidir ve geriye kalan yarım milyonu ise % 4 gibi küçük bir faizle 10 sene vadeli olarak verilmiştir. Krediyi veren devlet baba işi pek sıkı tuttu. Hemen Emlâk Kredi Bankasıyla işbirliğine gidildi ve projelerin Bankanın kendi normlarına göre ve en modern şekilde inşa edilmesi temin edildi. Emlâk Kredi Bankası bir nevi kontrolör rolündedir. Şirket 4,5 milyon kredinin üzerine daha da ilâve ederek Pilot Proje zincirine giren sahada belli yerlerde Oteller ve Moteller inşa etmeğe başladı. 2 Temmuz 1962 de sona eren Kuşadası Oteli, TUSAN'a 4 milyon 52 bin liraya mal oldu. Otelde her türlü konfor vardır. Sıcak ve soğuk su daima bulunmaktadır. Tek eksiği ise havalandırma tertibatıdır. Tusanın Kuşadasındaki oteli 105 yataklıdır, 150 kişilik servis yapabilir.

Çanakkalede Truva yakınında inşa edilen TUSAN Motel 1 milyon 400 bin liraya çıktı. Motel 52 yataklıdır. Bergamaya yakın yapılan Motel ise 1 milyon 450 bin liraya mal oldu. Motel 48 yataklıdır. 2 Nisan 1962 de açılan Efes moteli ise 1 milyon 135 bin lira ile TUSAN'ın masraflarına yeni bir yük oldu! Ama 24 yatağıyla ilgi çekti. Pamukkalede açıkan -Aralık 1962 -1 milyon 300 bin liraya çıktı. Motelin 48 yatağı bulunmaktadır.

Bütün bu tesislerin tefriş ve teshin bedeli olarak da 2 milyon lira sarfedildi.

Paçaları cidden büyük bir idealizm içinde sıvayan özel teşebbüsün bu tipik örneği daha başlangıçta sıkıntı ile burun buruna geliverdi. Zira son derece lüks otel ve motellerde istihdam edilecek eleman sıkıntısı bahis konusuydu.

Bereket Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı onu da ihmal etmemişti. Ankarada faaliyete geçen Otelcilik Okulu bir ümit kapısı oldu. Ne var ki Otelcilik Okulu üç yıllık tedrisattan sonra mezun verebiliyordu. Bu mesele de halledildi. Bir teksif sınıfı hazırlanarak, yetiştirildi ve 45 lise mezunu genç okuldan mezun edilerek turistik tesislerin ihtiyacına sunuldu. Halen TUSAN tesislerinde bu 45 genç otelcinin 19'u çalışmaktadır.

Ufak ufak hesaplar

TUSAN cidden taktire değer bir ciddiyetle işe sarılırken Basın " Yayın ve Turizm Bakanlığı tatbikine giriştiği Pilot Projenin mali portesini hesaplamağa çalıştı. Yapılan hesaplara güre Pilot tura bir yılda 20 bin turist getirilebilecek ve vasati beş gece kalmaları temin edilecektir. Her Turistin vasati 5 dolar bırakacağı kabul edilirse yılda 20 bin x5x10 = 1 milyon dolarlık bir gelir sağlanabilecektir. Bunun turizm hasılatı olarak bilançosu ise 6,5 milyon liradır. Bu rakam turizm gelirinin üçte biri olarak hesaplanmaktadır. Rakam pek ümit vericidir.

Pilot Projenin kuvveden fiile intikalini, müteakip Brıthıs Petrolün temsilcisinin temasları da projeye yeni bir imkân hazırladı. Umumiyetle edinilen kanaat bir gelişme planının yapılması ve pilot tura yeni halkaların eklenmesidir. B. P. bu arada Pilot tura bir "Touring Service" ile katıldı. B. P. bununla da kalmadı ve İngiltere, İsveç, Danimarka, Hollanda, Belçika, Fransa, Almanyada turizm teşekkülleriyle temasa geçerek Türkiyenin pilot projesinin propagandasını yaptı.

Bir İnceleme gezisi

Bitirdiğimiz haftanın başında ise Ankara ve İstanbulda yayınlanan gazete ve mecmuaların temsilcileri Turizm Sanayi A. O. tarafından tesisleri gezmeğe davet edildi. Basın mensupları Pilot turun, Truva, Efes, Kuşadası ve Uludağ zincirini gördüler. İzahat aldılar.

Şimdi beklenen devlet teşekkülerinin de bu altın yumurtlayan tavuğa gereken ilgiyi göstermeleridir. Nitekim İşçi Sigortaları Kurumu, konu ile pek ilgilendi ve eğer TUSAN gerekli teminatı verebilir, itimat hissini perçinleyebilirse bir finansman kaynağı olarak bu turizm Kalkınmasına iştiraki düşündü. Haftanın başındaki geziye gazetecilerle birlikte iştirak eden İşçi Sigortaları Genel Müdür yardımcısı Bekir Kıraç bu konuda pek heyecanlı fakat çok temkinli göründü. Turizm kalkınması için teşkilatının hazır okluğunu fakat teminata ihtiyacı bulunduğunu ifade etti. Şimdi Güney sahilinde tatbikine girişilecek ikinci Pilot projeye intizar edilmektedir. Mali portesi 25 milyon lirayı bulan ikinci tur için hazırlıklara başlanmıştır. İş artık özel teşebbüse düşmektedir.

Kongo

Çombenin oyunları

Bitirdiğimiz haftanın başında Birleşmiş Milletlerin sevimli Genel Sekreteri U Thantın, "Hokkabazlar Çetesi" diye adlandırdığı Katanga Başkanı Çombe ve şürekâsına kargı açıkça harekete geçmesi, sağduyulu Batı halkoyunda büyük bir memnuniyet yaratmıştır. Aslında aklıbaşında herkesin tepesini attıracak olan iğrenç hareketler, Kongoda Çombe ve şürekası tarafından çoktan beri fütursuzca yapılmaktadır. Soğukkanlı U Thant Katangaya karşı sert tedbirler almakta belki de geç kalmıştır. Bu* nunla beraber, U Thantın Katangada Birleşmiş Milletlerin kontrolü altındaki haya alanlarını Çombe ve adamlarının uçaklarına kapatmış olması, "Hokkabazlar Çetesi' nin akıllarını başlarına toplamalarına ve papucun pahalı olduğunu anlamalarına biraz da olsa, yardım edeceğe benzemektedir.

Bağımsızlığını kazanmasından sonra Çombe ve şürekâsı tarafından Kongoda sahneye konan büyük insanlık trajedisi devam etmektedir. İnfiratçı ve şımarık Çombe, Katangayı ayrı bir devlet haline getirmek için elinden geleni, doğrusu, ardına koymamıştır. Fakat geçen Haziran ayı İçinde bilhassa barışsever U Thantın gayretleri ile Merkezî Kongo Hükümeti Başbakanı Cyrille Adula ile Çombe arasında Kongonun tekrar birleştirilmesi konusunda yapılan görüşmeler bir sonuç vermeyince, U Thant kızmaya başlamıştır. Çombenin şımarıklıkları yüzünden çıkmaza giren bu görüşmeler, U Thantın ancak zecri tedbirler almaktan başka çıkar yol olmadığını anlamasına sebep olmuştur. Tabii U Thantın bu kararında Amerikanın da payı olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Kongo Merkezi Hükümeti, zengin madenlere sahip olan Katanganın bağımsız bir devlet olmasından büyük ölçüde endişe duymaktadır. Zira, Merkezi Kongo Hükümeti, Katanganın maden istihsali gelirleri olmayınca, iflas haline düşmüştür. Merkezi Kongo Hükümetinin geçen yılki bütçe açığı 176 milyon dolardır. Bu yıl bu açığın daha da artmasından korkulmaktadır. Bütçe açığının büyük bir kısmı, savunma masraflarından doğmaktadır. Zira, Merkezi Kongo Hükümeti 40 bin kişilik bir ordu beslemek zorunda kalmaktadır. Tabiatıyla Katanganın ayrılması ile yılda 40 milyon doları bulan maden vergisi gelirinden de mahrum olmuştur. Zira Yukarı Katangadaki zengin maden işletmelerinden alınan bu vergi, şimdi doğrudan doğruya Çombe ve şürekâsının ceplerine girmektedir.

Kongo, yatağını arıyor...

«Union Miniere» adı verilen büyük bir maden şirketi tarafından işletilmekte olan Yukarı Katanga madenleri, Katanga ve Kongo arasındaki siyasi uzlaşmazlığın tek sebebidir. Zira Çombe, Belçika ve İngiliz iş adamları tarafından işletilmekte olan «Union Miniere»in gelirlerini Kongo Merkezi Hükümeti ile paylaşmaya yanaşmamaktadır. Çombenin gerçek oportünist infiratçılığının altında yatan gerçek budur. Union Miniere'nin gelirleri Çombeye akmakta ve Çombe de bu paralarla, Merkezi Kongo Hükümetine karşı mukavemet hareketlerini teşkilâtlandırmaktadır. Çombe ayrıca ihtiyatlı davranmakta ve Katanga madenlerini Kongo üzerinden değil de, Rodezya yoluyla Doğu Afrika limanlarına sevketmektedir.

Merkezi Kongodaki Adula rejimi, Çombenin bu hareketlerinden ziyadesiyle zarar görmektedir. Zira, Katangayı yeniden birleşmeye ikna edememekle, Adulanın prestijinden çok şeyler kaybettiği muhakkaktır. Batılı müşahitler, Adulanın başarısızlığının sonucundan büyük ölçüde endişe duymakta olduklarını saklamamakta ve Adula işbaşından uzaklaştırıldığı takdirde pusuda bekliyen aşırı eğilimlilerin iktidarı ele alma-

sının muhakkak olduğunu ifade etmektedirler. Tabiatıyla bu, Kongoda yeniden bir iç savaşın ortaya çıkması demektir. Bu yüzden aklıbaşında Batılı müşahitler, Çomheye karşı Adulanın sonuna kadar desteklenmesi fikrindedirler.

Öte yandan esasen büyük bir malt kriz geçirmekte olan Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Kongodaki harekat için yaptığı harcamalar da astronomik bir seviyeye ulaşmıştır. Birleşmiş Milletlerin geçen yıl içinde Kongodaki masraflarının toplamı 200 milyon doları bulmaktadır. Bir kısım Birleşmiş Milletler üyelerinin de Kongodaki Birleşmiş Milletler harekâtını finanse etmekten vazgeçmeleri, sabırlı U Thantı Kongo meselesine bu yönden de bir son vermeye adeta icbar etmiş sayılmalıdır. Tabii bu arada, 1963 Nisan ayı içinde yapılacak olan Genel Sekreterlik seçimlerinde U Thantın durumu da söz konusudur ve Kongo meselesinde yeni bir başarısızlık U Thantın seçimlerdeki şansını azaltacaktır.

Bütün bu sebepler, U Thantı Çombe ve şürekâsına karşı ekonomik tedbirler almaya sevketmiş ve ilk tedbir olarak Katanga uçak alanları kapatılarak, havadan ablukaya alınmıştır. U Thantı "Union Miniere" nin vergi gelirlerinin Katanga Hükümeti ne değil de, Katanga ile Kongo arasında yeni bir birleşme anlaşması imzalanıncıya kadar, bir bankaya yatırılmasını teklif etmiştir. U Thant ayrıca Birleşmiş Milletler üyesi olan devlotleri Katanga madenlerine bir süre için boykot etmeye davet etmiştir. Ancak İngiltere ile Belçikanın, menfaatleri icabı, bu tipten ekonomik takyidlere razı olacaklarına inanmak güçtür. Bununla beraber, Çombe ve şürekasına karşı girişilen bu hareket de bir sonuç vermediği takdirde, bu hem Kongo, hem U Thant, hem de Batı halkoyu için büyük bir hayal kırıklığı yaratacaktır.



Cezayir

Ben Bella sahnede

Geride bıraktığımız haftanın başlarında Cezayirde kurulan Siyasi Büronun iktidarı "de facto" olarak ele alması, Cezayirdeki bağım sızlık sonrası kargaşalıklara şimdilik bir son vermiş gibi görünmektedir. Ben Bella ekibinin çoğunluğu teşkil ettiği Siyasî Büro, Cezayir Milli Meclisi seçimlerinin önce 27 Ağustosta, daha sonra da 2 Eylülde yapılmasına karar vermiştir. Bu arada Siyasî Büroyu teşkil edenler arasında bir görev bölümü yapılmıştır. Ben Bellanın sağ kolu sayılan Muhammed Hıdır. Genel Sekreterliğe getirilmiş, Ben Bella ise, Geçici İcra Konseyi ile Siyasî Büro arasındaki koordinasyonu sağlama görevini üzerine almıştır. Millî Kurtuluş Ordusunun temsilcisi olan Ben Allah, askeri işleri tedvire memur edilmiştir. Budiaf, dış işlerini, Bitat ise Millî Kurtuluş Cephesinin siyasi bir parti olarak teşkilâtlandırılması alanındaki çalışmaları yöneteceklerdir. Bu durumda, Ben Bella nisbeten az önemli bir görevi yüklenmiş olmaktadır. Bununla beraber, son sözün yine Ben Bellada olduğunda kimsenin şüphesi mevcut değildir.

Siyasi Büronun "'kuvvetli adam"ı Ben Bella, bitirdiğimiz haftanın başında verdiği demeçte ilk işin Cezayirdeki toprak ağalığına son vermek ve toprak reformunu gerçekleştirmek olduğunu söylemiştir. Bunun öteden beri Ben Bellanın büyük "ihtiras" ı olduğu bilinmektedir. Ben Bella ayrıca, Cezayirdeki Fransız idarecilerine de sert hücumlarda bulunmuş ve Cezayirin milli gelirinin Fransızların «cebine indiğini» söylemiştir. Ben Bellaya göre, Cezayirin mali durumunun bu kadar kötü olmasının da başlıca sorumluları, sömürgeci Fransız yöneticileridir. Ben Bella ve Siyasî Büro çalışmalarına başlarken. Geçici Cezayir Hükümetinin de Ben Heddanın başkanlığında «sembolik» olarak devam etmesi uygun görülmüştür. Ben Hedda, Geçici Cezayir Hükümetini tanıyan devletlere karşı, Cezayiri temsil etmekle görevlendirilmiştir.

Bağımsız Cezayir böylece ilk badireyi atlatmış olmaktadır. Fakat asıl iş bundan sonra başlıyacaktır.

K A D I N

Ankara

Ana ve çocuk sağlığı

Mukaddes Çalışkan, kucağındaki minimini gocuğu Baş Hemşire Muallâ Kurtönale gösterdi ve üzüntülü bir sesler:

"— İki yaşını doldurdu, hâlâ yürümüyor" diye dert yandı.

Baş Hemşire, Mukaddes Çalışkanı tanımıştı, gülümsedi ve çocuğun bakımsız göründüğünü, devamlı surette kontrole gelirse yakında muhakkak yürüyeceğini, hemşirelerin, kendisine ev ziyaretlerinde de bulunarak yardım edeceklerini söyledi ve yeni doğan bebeğini sordu.

Dertli kadının gözleri sevinçle parlamıştı :

"— Oğlan maşallah topaç gibi... Altı aylık oldu da, evde çocuk var mı yok mu farketmedik. Öylesine kolay büyüttük. Mamalarını tıpkı tarif ettiğiniz gibi yapıyorum. Doktor beyin sözünden de hiç çıkmıyorum. Öbür üç çocuğum doğduğu zaman sizler burada olmuş olsaydınız, herşey başka olurdu, buncağız da yürürdü şimdi" diye cevap verdi.

Olay Ankarada, Yenidoğandaki Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezinde geçiyordu. Çok sıcak bir Ağustos günüydü. Çocuk Polikliniği, kucaklarında, ellerinde çocuklarla bekleyen annelerle dolmuştu. Fakat ağlıyan çocuk sesi duyulmuyor, anneler de, çocuklar da neşeli, sakin, rahat görünüyorlardı. Bunlar, sağlam çocuklarını muayeneye getiren, onların normal gelişme kontrollerini yaptırtan annelerdi. Mukaddes Çalışkan da bunlardan biriydi.

Anneler, çocuklarını polikliniğin dış kapısından içeri sokar sokmaz çocuklar derhal sıkı bir kontrole tâbi tutulmakta ve "hasta", "sağlam" olarak kapıda derhal birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Hasta çocukların acil durumları bir özel doktor tarafından ve ayrı bir bölümde gözden geçirilmekle beraber, hastalar gene Yenidoğanda ve Ana ve Çocuk Sağlığı merkezinin bitişiğinde yeni açılan 200 yataklı Ankara Çocuk Hastahanesine devredilmektedir. Sağlam çocuklar ise derhal fişe bağlanarak, polikliniğin bir başka bölümünde kontrole tâbi tutulup, bundan sonra poliklinikte doktorlar ve ev ziyaretlerinde de hemşireler tarafından takip edilmektedir. Çocukların fişlerinde kiloları, ziyaret gün ve saatleri yazılıdır. Bu kontroller parasız olarak yapılmakta, çocuklara ayrıca ihtiyaçlarına göre süt tozu dağıtılmakta ve özel mamalar tavsiye edilmektedir. Her cuma günü saat 10-12 arasında analara ve ana namzetlerine gebelik hijyeni, gebe, lohusa ve emziklilerin bakımı, çocuk bakımı hakkında dersler verilmekte ve polikliniğin mutfağında süt tozundan ve diğer maddelerden yapılan çocuk mamaları, tatbiki derslerle, annelere gösterilmektedir.

Ana ve Çocuk Sağlığı Tekamül Merkezi aynı zamanda en modern filet ve bakım araçlarına sahip bir doğum evidir. Gebeler için ayrıca bir polikliniği vardır. Derslerle beraber öğretici filmler de gösterilmekte ve anneler, çocuk bakimi konusunda aydınlatılmakta, âdeta bir kursa tâbi tutularak yetiştirilmektedirler. Tesis, Sağlık Bakanlığına ait olup, her türlü bakım parasızdır..



Çocuk sağlığı hemşireleri vazife başında

Sağlam çocuk, sağlam ülke demektir

Ev ziyaretleri

Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezinin başlıca amacı, halkın bu konuda eğitilmesi, aydınlatılmasıdır. Bu, Merkezde dersler, öğretici filmler.. doktorun özel tavsiye ve konuşmaları ve konferanslarla sağlanmaktadır. Bu edükatif programın en faal bir kolu da ev ziyaretleridir. Bu konuda yetiştirilmiş olan hemşireler ve sosyal hemşireler evlere gidip, anneleri ve çocuklar[1] ziyaret ederek, onları yaşadıkları çevrede görmekte, buna göre tavsiyelerde bulunmaktadırlar. İngilterede on ay halk sağlığı konusunda okul hemşireliği ve ev ziyaretleri kursu gören hemşire Güner Aydın, ev ziyaretleri yapan yedi hemşireden biridir. Güner Aydının bölgesinde 200 ev vardır. Güner Aydın bu evlerin hepsini dolaşmış ve sadece biri tarafından reddedilmiştir. Fakat yakında bu evin de sempatisini ka--anacağından emindir. Çünkü bölge, ziyaretlerden faydalanmış, çocukların daha kolaylıkla büyütme imkânını kazanan anneler ev ziyaretlerine kendiliklerinden talip olmaya başlamışlardır. 200 evden 30 tanesi ayrıca polikliniğe devam etmektedir. Anneler çocuklarının aşılarını yaptırtmış ve özellikle aşının önemini kavramışlardır. Gebe kadınların birçok konularda aydınlatılması da ayrıca faydalı olmaktadır.

Meselenin en çetin tarafı, gıdalanma konusundaki tavsiyelere aittir. Çevredeki iktisadi durum, anne ve gocuğa ideal bir yemek listesi tavsiye etmeyi imkânsız hale sokmaktadır. Bunlar ekseri bakkallara bağlanmışlardır, kuru gıda maddeleri alır, sebze ve ete pek az yer ayırırlar. Maddi imkânları müsait olanlara ot ve sebzenin önemi anlatılırken bundan mahrum olanlara da, eldeki imkanları en iyi şekilde kullanma yolları öğretilmekte, bu yönden de faydalı olmaya çalışılmaktadır. Meselâ, kuru fasulyenin makarnadan daha faydalı bir gıda olduğu ve buna ucuz yeşillik, taze soğan gibi zengin gıda maddeleri katmanın önemi belirtilmektedir.

Ev ziyaretlerinin bir amacı da, genel olarak, evdeki hayata tesir etmek, onu iyileştirecek imkânları sağlamaktır. Bir sosyal hemşire evdeki işsize iş bulmak, dertliye yol göstermek, evin konforunu, sıhhi imkânlarını arttırmak, aile geçimsizliklerini halletmek, ev kadınına ev tanziminde yardım etmek, onu daha iyi bir hayat seviyesine ulaştırmak için de çalışmaktadır. Bunun için belediyeler, iş bulma büroları, hayır dernekleri ve birçok derlet müesseseleriyle işbirliği yapmak durumundadır. Bunlar zamanla elde edilecek imkanlardır.

Hemşire Güner Aydın, şimdilik ana ve çocukların sağlık durumlarını takip edip büyük faydalar sağladıklarını, aşının önemini çevrede kabul

Böyle şey olmaz!

Jale CANDAN

Bir milletvekilimiz tatilini değerlendirmeye karar vermiş, tutmuş memleket meselelerini kendi görüşüne göne tahlil ederek, 12 daktilo sahifesi tutarında bir sözlü soru önergesi hazırlayıp Başbakanlığa sunmuş. Gazete haberlerine göre milletvekili, dertlere pratik çâreler de göstermekte imiş. Bu arada, kadın memurların yalnızca milli eğitim hizmetlerinde kullanılması fikrini de savunmuş.

Sayın milletvekilinin buna hangi amaçla istediğini bilmiyoruz. Belki milli eğitim kısmetlerinin erkekler tarafından yürütülemediğine, belki kadınların diğer bakanlıklarda lüzumsuz olduğuna inanmış, belki de geçmiş zamanın hasretini duyarak, devlet dairelerinde bir harem -selâmlık yaratma sevdasına tutulmuştur veya kadının lüks olarak çalıştığı kanısındadır. Önemli olan, bir fantezist isteğin nedenini araştırmak değil; önemli olan, kadını hala kadınlık, yani dişilik ölçüleri içinde ele alan ve toplumda ona yalnızca bu açıdan bir yer vermeye çalışan zihniyetin sık sık ve değişik vesilelerle karşımıza çıkmasıdır. Kadın memur bugün tıpkı erkek memur gibi hayatını kazanmak, ailesini geçindirmek için çalışır. Bu onun topluma karşı bir ödevi, aynı zamanda bir hakkıdır ve bu hal Anayasamızın da teminatı altındadır. Memur kadrolarında bir boşalma düşünüldüğü zaman memuru kadın - erkek olarak değil, ehliyetli . ehliyetsiz olarak ayırdetmek gerekir. Yalnız pantalon taşımanın meziyet sayıldığı devirler artık kapanmış ve bütün toplumlar ilerlemelerini ancak bundan sonra yapmışlar.

Büyük şehirlerimizin okumuş çevrelerinde, gerçi kadın erkekle eşit haltlara sahip görünür ama, "kadın" olduğu gene de, birçok vesilelerle kendisine hatırlatılmaktadır. Birçok klanlarda kadın memurlar liyakatli oldukları halde, erkeklerden güç ilerlerler. Mesela, bankacı arkadaşlarımız bu halden zaman saman ciddi şekilde şikayetçi olmuşlar ve çoğu zaman kendi yetiştirdikleri genç erkek memurların kendilerine Amirlik ettiklerini görmüşlerdir. Sosyal meselelerde kadının hendikapı daha da büyüktür. Erkeğe tanınan birçok haklar kadınlar için bugün toplumumuzda söz konunu bile olamaz. Aile geçimsizliklerinde, boşanmalarda toplum erkek kabahatli de olsa, daima kadına yüklenmeye temayül gösterir. Kadın erkeği idare edememiştir; kadın, kadına yakışır fedakârlıklara zamanında ve erkek lehine katlanamamış, onu oyalıyamamıştır! Böyle durumlarda kadının gözünün rengi, kaşının biçimi, hatta meziyetleri, ev kadınlığı, çocuklarına düşkünlüğü, ciddiyeti, titizliği kusur olarak öne sürülür. Kadın olması, ondan herşeyin, her fedakârlığın beklenmesine kâfidir! Onun herşeyden evvel, kusur ve meziyetleriyle insan olduğu unutulur. O artık bilirken değer ölçüleriyle değil, yalnızca dişilik ölçüleriyle ele alınır ve insafsız bir imtihandan geçirilir. Bir zihniyete göre kadın, kadın olduğu için hizmet etmekle mükelleftir. Tarlada çakşır, önde elini kolunu sallıyarak giden erkeğin peşinde, sırtında yük taşır, çocuk doğurur, çocuk bakar, hayvanlara bakar, eve bakar, evdeki erkeklere bakar, nefes almaz»

Bir başka zihniyete göre kadın dışarda çalışmaz, tavlaya, devlet dâiresine gidemez. O, evde gizlenen, dört duvar arasında muhafaza edilen bir eşya bir ikinci sınıf yaratıktır. Birçok köy ve kasabalarımızda, küçük şehirlerde işte kadın olmanın kaderi budur.

Kadın olduğumuz için, sırf kadın olduğumuzdan ötürü bazen bizi yerden yere vururlar. Bazen de yalnız kadın olmak, saygı görüp baş köşeye oturtulmak, övülmek, sevilmek, rahat yaşamak için yeter. Şairler kadın için şiirler yazar, ünlü ressamlar, yazarlar hep kadın konusunu işlerler. Kadına sırf kadın olarak doğduğu için bazen bütün kapılar açıktır. Bu iki tutum da toplum için küçültücüdür. Kadın yalnızca ve düpedüz "insan"dır ve toplumun mutluluğu onun bu açıdan değerlendirilmesiyle yakından ilgilidir.

Kadının insan olduğunu unut, onu istediğin gibi yükselt, sonra istediğin gibi yerden yere vur... İşte bu olmaz!

ettirdiklerini ve maddi imkânları dar olan bir gecekondu çevresinde anayı, hasta olmayan çocuğunun sağlığıyla ilgilendirmeye alıştırıp, hastatokları böylece önlediklerini belirtti. Fakat ne yazık ki Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezinin, birçok modern hastahanenin, bir büyük lise binasının, bir halk sitesinin yükselmekte olduğu Yenidoğanda birçok yerlerde lâğımlar açıkta akmaktadır. İyi niyetle çalışanların emeklerinin boşa gitmemesi, sonuçtan ümitsizliğe düşülmemesi için bir takım zaruri ihtiyaçların giderilmesi şarttır. İlgililerin herşeyden önce bunu anlamaları gerekir.

Moda

Gençkız giyimi

Gençkızlar kendilerine bir giyim tarzı buluncaya kadar epeyce güçlük çekerler. Bunun başlıca sebebi kararsız oluşları, bir de güzel buldukları tanınmış kadınları, artistleri, çevrelerinde ilgi uyandıran kimseleri isteristemez taklit etme temayülleridir. Bir gençkız, etrafını taklite özenmeden önce, kendisine yakışacak olan şeyi bulmalıdır. Bunun için dikkatli olması giydiği elbise ve kıyafetler içinde hangisiyle daha çok beğenildiğini, hangi tip elbiseyle daha zarif, ince durduğunu hatırlaması ve çok küçük yaştan kaprislere kapılmıyarak, kendisine bir giyim tarzı seçmeye çalışması lâzımdır. Küçük, kızların güzel giyinen kadınları taklit etmeleri ekseri iyi sonuç vermez; fakat bir küçük gençkız, iyi giyinen bir kadından tavsiyeler alabilir. Bunu nazari olarak değil, tatbiki olarak yapması gerekir. Meselâ, bir hazır elbiseciye beraber gidilir ve gençkız giyinir, hangisinin daha iyi durduğu tespit edilir. Böylece her gençkız yavaş yavaş, kendisine giden tarzı bulur, moda ne olursa olsun, bu tarzı yakından veya uzaktan izler, modayı kendi tarzına uydurmayı da öğrenir. Kendi tipine, kendi kişiliğine uygun şekilde giyinme kaygusu kararsızlığı da ortadan kaldıracaktır.

Giyimde dikkat edilecek bir husus da mübalâğaya kaçmamaktır. Uzun topukların fazla uzunu,. kısa eteğin fazla kısası, kabarık saçın fazla kabarığı, dar eteğin fazla darı veya bolun fazla bolu insanı derhal karikatürize eder. Gençkız, modaya uygun sade bir kıyafet yaptıktan ve bunu kendisine yakıştırdıktan sonra kişiliğini gösterecek bazı özelliklerden de kaçınmamalıdır. Meselâ, deniz konarından toplıyarak yaptığı bir deniz kabuğu kolyeyi, kendi boyadığı bir hasır contayı, parçalardan meydana getirdiği bir renkli etek veya bluzu, kısaca kendi buluşlarını kullanmaktan çekinmemelidir.

Bluz - etek modası önümüzdeki mevsimde de devam edecektir. Düz ve hafif evaze eteklerin üzerine giyilecek olan kısa kollu, yakasız, fakat, kemerli sokak bluzları sonbaharda gerçekten işe yarayacaktır.

SİNEMA

Sansür

İstanbulda bir Kayserili

Bitirdiğimiz haftanın ortalarında birgün, İstanbulda, Rumelihisarı ile Baltalimanı arasında, Boğazın Ağustos yıldızları altında muhteşem bir güzellik kazandığı bir gece, kapısında neon ışıkları ile "Klüp Kartiye" yazılı bir kapıdan orta yaşlı, sevimli yüzlü ve iyi giyimli bir adamla genç bir çocuk girdi. Loş ışıkların altındaki masalarda oturanların dikkatini çekmiyen bu iki müşteri, tenhaca bir masa bulup oturdular ve içkilerini söylediler.

Klüp Kartiyenin kapısından içeriye süzülen iki yorgun "geceyarısı müşterisi"nden yaşlıcasının adı Elia Kazan'dı. Nitekim daha sonra Klüp Kartiyeye gelen gazeteciler Kazan'ı keşfetmekte güçlük çekmediler ve kendi masalarına davet ettiler. Masaya Klüp Kartiyenin sahibi Ali Baba da katılınca gecenin zevki büsbütün arttı. inanılmaz derecede sevimli ve misafirperver Ali Baba, patlıcan tavası ile susuz rakı içen Kayserili müşterisini ağırlamak için elinden geleni yaptı.

Elia Kazan İstanbula, İstanbuldan Amerikaya giden bir Kayserilinin hikâyesini anlatan bir film çevirmek üzere gelmiştir. "America America" adını taşıyacak olan bu film, Kazan'ın, film rejisörlüğüne başladığı, günden itibaren büyük hayali olmuştur. Film, Kazan ailesinin Türkiyeden Amerikaya göç edişinin duygulu ve gerçek hikâyesini anlatacaktır.

Konuya plâtonik bir tekilde bağlı olan Kazan, son 7 yıl içinde birkaç defa Türkiyeye geldi ve filmin senaryosu için gerekli dokümanı topladı. Bütün bu müşahede ve dokümanların toplamı, "America America" adını taşıyan çekim senaryosunu meydana getirdi. Kazan bu film için Yunanistanda bir okulda "keşfettiği" Statis Gilladisi ve Jean Marley'i alarak yola çıktı ve paçaları sıvayarak filmin dış sahnelerini çekmeye hazırlandı.

Sansürcüler faaliyette

Ancak, evdeki hesabın çarşıya uymadığı görüldü. İlk hazırladığı senaryo, azametli Sansür heyeti tarafından bazı noktalarına itiraz edilerek geriçevrildiği için, Kazan bu sefer ihtiyatlı davranmağa çalıştı. Fakat, san sürcüler tarafından istenen değişik likleri yaptıktan sonra işlerin tıkırında gideceğini zanneden iyiniyetli Kazan, feci surette yanıldığını gördü ve duvarları yumruklamamak için kendini güç tuttu. "America America"nın dış sahnelerini çekmek üzere kolları sıvayıp şevkle ise koyulan Kazan'ın peşine bu defa, Basın- Yayın ve Turizm Bakanlığının azametli Sansür heyetinden bir sat takılmıştı. Bir göl" ge gibi Kazan'ı takip eden sansürcübaşı, elindeki sansür yönetmeliğine dayanarak, herşeye karışmaya başlayınca, sabırlı Kazanan tepesi attı. "Türkiye aleyhinde propaganda yapılmaması" hakkındaki yönetmelik maddesinin sâdece senaryo metninde değil, aynı zamanda filmin bizzat çekimi sırasında da yürürlükte olmasını sağlamak gayretinde olan sansürcülerin bu işle görevlendirdikleri Öğüt Yazman, yanında İstanbul Emniyet Müdürlüğü İkinci Şubesine mensup bir komiserle birlikle, filmin çekildiği her yerde arz-ı endam edince, işler değişti.

Kazan'ın kameraya her hareket emri verişinde, telâşlanarak, "Bu sahneyi şöyle tanzim edin" diye diklenmeleri, rejisörün kafasını müthiş kızdırmaktadır. Aslında Kazan bunda hiç de haksız değildir. Zira, Sansürcü Öğüt Yazmanın her müdahalesinde sahneyi yeniden ve sansürcülerin isteğine uygun bir şekilde tanzim etmek tahammül edilir olmaktan çıkmıştır. Nitekim Kazan, İstanbuldaki AKİS muhabirine acı acı dert yanmış ve:

"— Ankarada bana filmin aksesuarına kadar karışılacağım söylemiş olsalardı, bu işe hiç girmezdim" demiştir.

Hamallar ve kâtip efendiler

Aslında Sansür Heyetinin temsilcisi Öğüt Yazmanın iyiniyetli olduğundan, başta Kazan olmak üzere, hiç kimsenin şüphesi yoktur. Öğüt Yazman, elindeki yönetmeliğin son derece kaypak ve geniş tefsire müsait bu maddesini, kendi ölçülerine göre tatbik etmektedir. Etmektedir ama, bu konudaki davranışı bazan aşırı ve lüzumsuz bir gayretkeşlik halini alınca, Kazan haklı olarak çileden çıkmaktadır. Nitekim, sadece filmin çekiminin Basın - Yayın tarafından tasdik edilmiş olan senaryoya uygun olup olmadığını tesbitle görevli bulunan Öğüt Yazman, bitirdiğimiz hafta içinde Balatta ve Hasır İskelesinde dış sahnelerin çekilişi sırasında, iskele üzerinde bulunan hamallar filme alınırken kamerayı durdurdu. Kazan'ın konusu hamallarla ilgili olmasına rağmen, Öğüt Yazman, "1886 yılında Hasır İskelesinde sadece hamalların görülmesi, kötü propagandadır. Onun için hamalların yanına bir - iki tane iyi giyimli katip ve kalem efendisi tipi koyun" diye diretti. Kazan yarım yamalak Kayserili türkçesinin sevimliliğiyle ve dilinin döndüğü kadar, konunun hamallarla ilgili olduğunu, Hasır İskelesindeki hamalların arasına iyi giyimli adamlar koymanın acayip hatta gülünç olacağını anlatmaya çalıştı. Fakat Nuh deyip peygamber demiyen sansürcü Öğüt Yazman, "İlle de katipler isterim" diye dayatınca, çarnaçar, iki tane de iyi giyimli figüran bulunup sahneye konuldu.

Nitekim, sansürcülerin mütemadi müdahaleleri yüzünden dış sahneleri bir an önce bitirmek için can atan Kazan'a, camide çekilen bir başka sahne için tekrar karışılınca Kazan, hırsından filmi yarıda bırakmayı bile düşündü ama, sonra mecburen devama karar verdi. Zira "America America" filmi için sarfedilen para şimdiye kadar 3 milyon lirayı bulmuştur. Ayrıca Kazan'ın yanında bu film için 10 Amerikalı, 7 İtalyan, 4 İngiliz, 3 Yunanlı ve 250 kadar Türk çalışmaktadır.

Kaş yapayım derken

America America" filmine yapılan bu müdahaleler öteden beri müzmin hale gelmiş bir gerçeği tekrar suyun yüzüne çıkarmış bulunmaktadır. O da, Sansür Yönetmeliğinin tadili meselesidir. Sadece konusu Türkiyede geçen yabancı filmler için değil, bizzat yerli sinemacılığımızın gelişmesi bakımından bu yönetmelik büyük bir engel teşkil etmektedir. "Yılanların Öcü" filmi dolayısiyle de herkesin bildiği bir mesele haline gelmiş olan sansür işinin bir an önce halledilmesi temenni edilmektedir. Aksi halde, Türkiye hakkında en kötü propaganda, bizzat Sansür Heyeti tarafından yapılmakta devam edecektir.

BASIN İLAN KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜNDEN

20 Temmuz 1962 gün ve 11159 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 14 numaralı Genel Kurul Kararı'nın dergilerle ilgili maddeleri aşağıdadır:

Madde 47 — 195 sayılı kanunun 43 üncü maddesiyle yayınlanabilme esasları tarif ve tesbit edilen (Genel ve katma bütçeli dairelerle, il özel idareleri, belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve sermayesinin yarısından fazlası kamu hukuku tüzel kişilerine ait bulunan teşekküllerle, kanunla kurulan sair müesseselerin veya bunların iştiraklerinin vereceği) hususi ilân ve reklâmlar ile Kurumun ilan ve reklamlarını yayınlıyabilecek fikir ve sanat dergileri ile sair mevkutelerin (Türk dilinden gayrı dille yayınlananlar dahil) aşağıdaki maddelerde yazılı özellikleri haiz olmaları, bu ilân ve reklâmları yayınlama talebinde bulunmaları ve Basın İlan Kurumu Yönetmeliği ile bu Karar'da tesbit edilen vecibeleri kabul etmeleri ve yerine getirmeleri şarttır.

Genel Hükümleri:

Madde 48 — Bu bölümde kullanılan (dergi) tabiri günlük olmıyan bütün mevkuteleri ifade eder.

Madde 49 — Ansiklopediler gibi aralıklarla fasiküller halinde yayınlanan matbua, adı ne olursa olsun, dergi sayılmaz.

Madde 50 — Üniversiteler, Fakülteler, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu. Mahalli İdareler, Kızılay, Yeşilay, Ticaret ve Sanayi Odaları, Borsalar, İktisadi Devlet Teşekkülleri, bilumum resmî sektör ile mali ve ticari müesseseler tarafından yayınlanan dergiler aşağıdaki maddelerde tarif ve tasnifi yapılan dergiler meyanında mütâlâa edilemezler. Bunlar, ancak bağlı bulundukları teşekküllerin kendi ilanlarını hiçbir şarta bağlı olmaksızın yayınlıyabilirler.

Dergilerin Tasnifi:

Madde 51 — Dergiler münderecat ve muhtevalarına göre nev'i bakımından dört gruba ayrılmıştır:

I — FİKİR DERGİLERİ
- A) Siyasi ve içtimai aktüalite dergileri,
- B) Herhangi bir meslek zümresine hitap etmediği halde cinsiyet, yaş gibi belirli bir grup gözeterek yayımlanan ve fikir yönü galip olan dergiler.

II — SANAT DERGİLERİ
(Güzel sanat olarak kabul edilen bütün sanatlar ile ilgili dergiler)

III — İLİM, TEKNİK ve MESLEK DERGİLERİ

IV — SPOR DERGİLERİ ve MAGAZİN ile SAİR MEVKUTELER.

Sahife sayı ve ölçüsü:

Madde 52 — 47 nci maddede sözü edilen ilân ve reklâmları yayınlıyabilmek için sanat dergilerinin (15 günlüklere kadar olanlar dahil) her sayısındaki sahi--elerinin yüzölçümü toplamı 0,90 metrekareden, daha fazla süre içinde yayınlanan sanat dergilerinin her sayısındaki sahifelerinin yüzölçümü toplamı 1,35 metrekareden, diğer dergilerin (haftalıklara kadar olanlar dahil) her sayısındaki sahifelerinin yüzölçümü toplamı 1,35 metrekareden ve daha fazla süre içinde yayınlananların sahifelerinin yüzölçümü toplamının 2,70 metrekareden az olmaması şarttır.

En az yayın hayatı süresi:

Madde 53 — İlk sayısında tesbit ettiği yayın zamanına uygunluğunu muhafaza etmek şartiyle, haftada bir ve daha sık ara ile yayınlananlar 12 sayı, onbeş günde bir yayınlananlar 9 sayı, aylık ve daha fazla süre içinde yayınlananlar 6 sayı çıktıktan sonra ilân ve reklâm alabilirler.

Yayınlarına bir sayı ara veren veya birkaçını tek sayıda toplamış olarak çıkan mevkutelere yeni yayınlanmış gibi işlem yapılır.

İlan dağıtım esasları:

Madde 54 — Yayınlanma usulü 195 sayılı Kanunun 43 üncü maddesinde gösterilen ilân ve reklamların hangi dergilerde, hangi ölçülerde yayınlanacağını, Kurumun Şubesi bulunan yerlerde aşağıdaki esaslar dahilinde Basın İlân Kurumu Genel Müdürlüğü tayin eder. Ancak, ilân veya reklâmın yayınlanacağı derginin seçilmesinde; şehir, dergi nev'i, fiili satış, hitap ettiği okuyucu gibi hususlara ait isteklerini, ilân veya reklâmı veren Kuruma bildirebilir veya Kurumu dergi intihabında serbest bırakabilir.

Madde 55 — Kurumun şubesi bulunmıyan yerlerde ilan ve reklâmların yayınlanmasını aynı esaslara göre Valilikler düzenler.

Madde 56 — 47 nci maddede yazılı ilân ve reklâmlar, dergilerin dizgi, tertip, baskı ve yazı kadrosu (telif ücretleri dahil) için ödedikleri ücretler toplamı ve fiili satışları gözönünde bulundurularak ilân veya reklâmı verenin istekleri de dikkate alınmak suretiyle aşağıdaki esaslar dairesinde dağıtılır:

I — Gruplar (nevi bakımından) arasında yapılacak dağıtımda ilân veya reklâmı verenin isteği nazarı dikkate alınır.

II — Aynı grupa dahil dergiler arasında yapılacak dağıtımda:

a) Fiili satış (aboneler dahil) bakımından birbirine yakın olanlar arasında eşitliğe riayet edilir.

b) Fiilî satış (aboneler dahil) bakımından emsaline nazaran bariz şekilde üstün olanlara ilân ve reklamı verenlerin isteklerine göre daha fazla verilir.

c) Herhangi bir dergiye verilecek ilân veya reklâmın tutarı, ödediği ücretler toplamını geçemez.

Madde 57 — Kurumun ilân ve reklâmları fikir ve sanat dergilerine verilir. Bu maksatla, Kurumun yayınlanmasına aracı olmak ödevinde bulunduğu ilân ve reklâmların, Kurumun idaresine iştirak eden mevkutelere verilmesi sırasında alınacak komisyona, ilân ve reklâm istihkakları ayda (15.000) onbeş bin liraya kadar olanlar için % 0,5, (15.000) onbeş bin lira ile (50.000) elli bin lira arasında olanlar için % 1 ve (50.000) elli bin liradan fazla olanlar için de % 2,5 eklenmek suretiyle tahsil edilecek paralardan bir fon teşkil edilir. j

Madde 58 — Bu fondan fikir ve sanat dergilerine verilecek ilân ve reklâmlar, dergilerin emsal değerine göre hesaplanarak dağıtılır.

15 günde ve ayda bir yayınlanan dergilerin emsal değeri 2, haftalık dergilerin 3'tür. Fondan faydalanacak dergi adedi emsal değerleri ile çarpılarak, fonun kaça bölüneceği bulunur.

Madde 59 — Dergiler Basın İlan Kurumuna her ayın sonunda bir önceki aya ait icmal varakası gönderirler. Bu icmal varakasında her sayının fiili satışı (baskı, bayie verilen, iadeler ve aboneler müfredatlı olarak gösterilmek şartiyle) dizgi, tertip, baskı ve yazı kadrosu (telif ücretleri dahil) için ödenen ücretler ayrı ayrı beyan edilir.

Basın İlan Kurumu icmal varakalarında bildirilen hususları her zaman kontrol ettirebilir. Yanlış beyanda bulunan dergiler hakkında 195 sayılı Kanunun 49 uncu maddesinin a bendi uygulanır.

(Basın - 12003 - A — 7825) — 448

Güven

nasıl ölçülür?



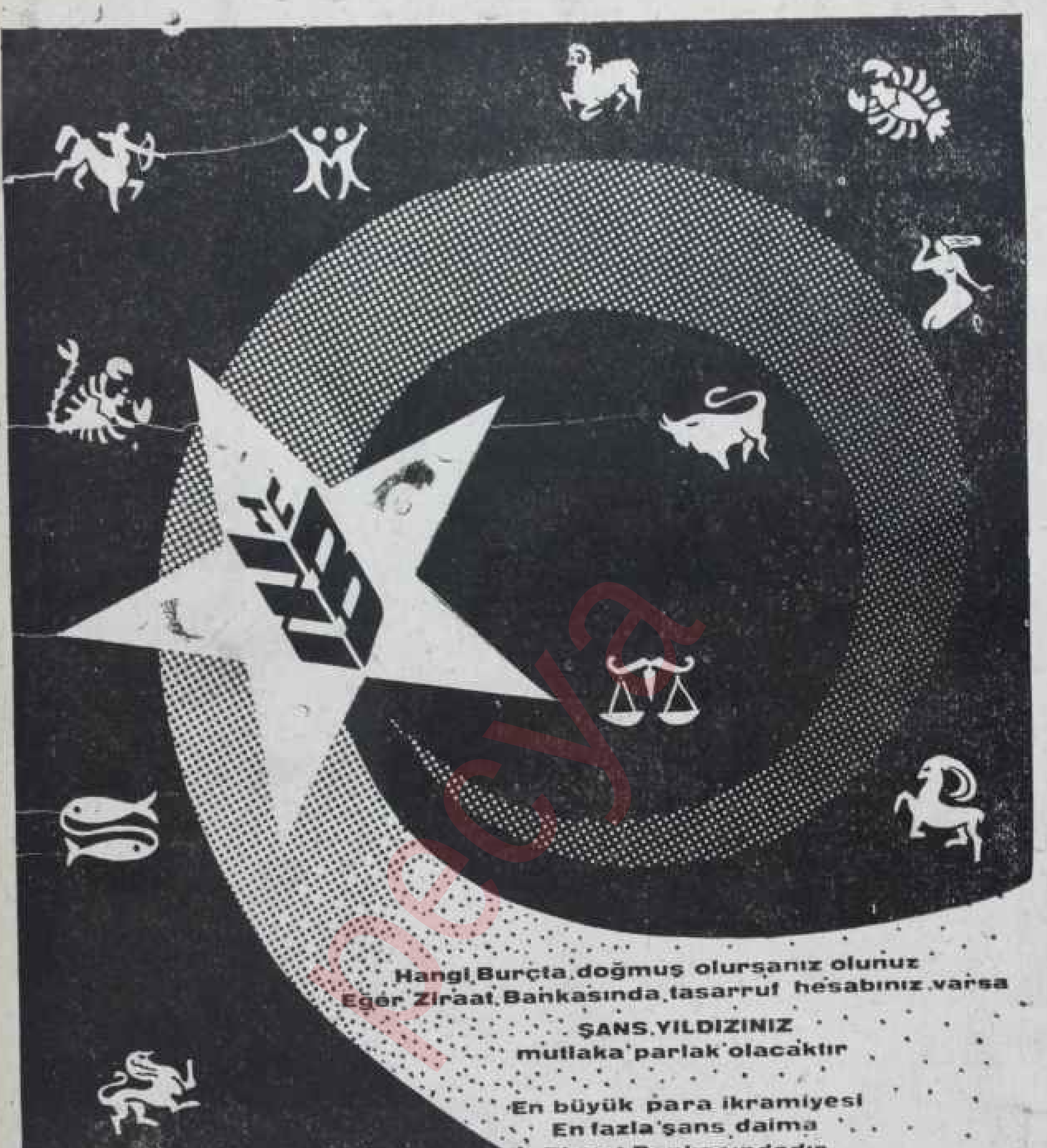
Bir bankaya emanet edilen tasarrufların tutarı, o bankaya karşı gösterilen güvenin en kat'i delilidir. Türkiye İş Bankası, halkımızın en fazla güvendiği Bankadır. Çünkü, en fazla tasarruf mevduatı Türkiye İş Bankasındadır.

SİZ DE İş Bankasına güvenenlerin arasına katılınız. Tasarruflarınızı İş Bankasına yatırmakla, paranızı hem emniyet altına alır... hem de en iyi şekilde değerlendirirsiniz.



T Ü R K İ Y E   B A N K A S I

paranızın... istikbalinizin emniyeti


Hangi Burçta doğmuş olursanız olunuz
Eğer Ziraat Bankasında tasarruf hesabınız varsa
ŞANS YILDIZINIZ
mutlaka parlak olacaktır
En büyük para ikramiyesi
En fazla şans daima
Ziraat Bankasındadır.
A. Ayhan.
ZiRAAT BANKASI